
Orando et laborando

A Debreceni Református Hittudományi Egyetem
évkönyve a 471. tanévről
2008/2009.

Orando et laborando

A Debreceni Református Hittudományi Egyetem
évkönyve a 471. tanévről
2008/2009.

Szerkesztette:
Baráth Béla Levente – Gonda S. László

Debrecen
2010

Orando et laborando

A Debreceni Református Hittudományi Egyetem
évkönyve a 471. tanévről, 2008/2009.

Szerkesztette:

Baráth Béla Levente – Gonda S. László

Technikai szerkesztő:

Szilágyiné Asztalos Éva

Szerkesztőbizottsági tagok:

Hodossy-Takács Előd

Kustár Zoltán

Molnár János

Fotó:

Barcza János

ISSN 1786-3112

Kiadja: Debreceni Református Hittudományi Egyetem

Felelős kiadó: Fazakas Sándor rektor

Debrecen, 2010.

Nyomdai munkálatok: Kapitális Nyomdaipari Kft.

Felelős vezető: ifj. Kapusi József

*Kálvin János (1509–1564) portréja
a Debreceni Református Kollégium Dísztermében
(Olajfestmény, Félegyházi László, 1973)*

TARTALOMJEGYZÉK
TABLE OF CONTENTS

Lectori salutem!	9
I. „Ad verbum est veniendum!”	11
<i>Gaál Sándor: „Ezüstöm és aranyam nincsen...”</i>	11
„Silver and gold have I none...”	
II. Egyetemünk életéről	15
II. University Life	15
<i>Fazakas Sándor: A Biblia évétől a Kálvin évig</i>	
Rektori tanévnyitó beszéd	15
From the Year of the Bible to the Memorial Year of Calvin	
The Rector’s Opening Address of the Academic Year	15
<i>Fazakas Sándor: Az emlékezés felelőssége</i>	
Rektori tanévzáró beszéd	23
The Responsibility of the Memory	
The Rector’s Closing Address of the Academic Year	23
<i>Gaál Botond: Beszámoló a Doktori Iskola működéséről</i>	31
Report on the Activities of the Doctoral School	31
<i>Bodnár Máté : Visszatekintés a Debreceni Református Hittudományi</i>	
Egyetemdiákéletének 2008/2009-es tanévben történt	
eseményeire	39
A Look Back to the Events	
of the Students’ Life in 2008/2009	39
<i>Gaál Izabella: Közösségépítés egy felsőoktatási kollégiumban</i>	41
Building Community Life on Campus	41
<i>Gonda S. László: Erasmus program egyetemünkön</i>	
a 2008/2009. tanévben	47
Erasmus Program	47
III. Intézménytörténeti tanulmányok	49
III. Studies in the History of Our University	49
<i>Kustár Zoltán: Dr. Karasszon Dezső professzor (1924–2008) élete</i>	
és tudományos munkássága	49
The Life and Academic Oeuvre of Prof. Dezső Karasszon	49
<i>Fekete Károly: D. Dr. Illyés Endre a gyakorlati teológus</i>	59
Endre Illyés, Professor of Practical Theology	59
<i>Hodossy-Takács Előd: A vallástörténet oktatásának helye</i>	
a keresztyén teológiai képzésben	67
The Place of the Teaching of the History	
of Religion in the Christian Theological Education	67

IV. Oktatói publikációk	75
IV. Bibliographies	75
V. Annales	93
Eseménynaptár 2008/2009	93
Events – 2008/2009	93
Díszdoktori és doktori laudációk	99
Laudations of Honorary Doctors and Doctors	99
<i>Fekete Károly</i> : Dr. Kocsis Elemér nyugalmazott püspök emlékezete (1926–2009)	113
Obituary of Bishop Elemér Kocsis	113
Jubileumi diplomások	115
Jubilee Awards	115
<i>Gaál Izabella</i> : Citerakörünk „kiváló” minősítése	118
Zither Ensemble: Classification “Outstanding”	118
VI. Adattár	119
VI. Database	119
A Debreceni Református Hittudományi Egyetem nappali tagozatos hallgatóinak névsora a 2008/2009. tanévben	119
The List of Students – 2008/2009	119
A Doktori Iskola beiratkozott és végzős hallgatói	125
The Students and Graduates of the Doctoral School	125
Címtár és oktatói adattár	129
Academic Staff	129
VII. Képtár	135
VII. Gallery	135

LECTORI SALUTEM!

Tisztelettel adjuk közre a Debreceni Református Hittudományi Egyetem 2008/2009. tanévéről összeállított évkönyvet. Ha arra gondolunk, hogy ez volt intézményünk hagyományos alapítási dátumától számított 471. és az egyetemi szintű debreceni református teológiai képzés indulásától számított 96. tanéve, úgy tűnhet ez az akadémiai év sem volt más, mint egy csepp az évek tengerében. Ha azonban az egyetemi tanulmányaikat éppen ekkor elkezdő, befejező, ösztöndíjjal külföldön tanuló hallgatók, új doktorok, vagy éppen a jubileumi diplomások szemével tekintünk rá, jelentősége meghatározónak tetszik. Ugyanígy jelentőség-teljes volt ez a tanév a benne aktívan közreműködő oktatók és egyéb munkatársak számára, az egyetem valamint a doktori iskola sikeres akkreditációja miatt.

Munkánkat befolyásolta, hogy ebben az évben két jeles jubileum: a Debreceni Egyetem 100. és a Debreceni Református Kollégium 475. évfordulója is belátható közelségbe került. A visszatekintés és emlékezés e nagy évfordulókkal együtt járó igénye a többnyire fiatalokból álló egyetemi polgárok számára, egyszerre tűnhet megtisztelő, tettekre készítető kihívásnak és nyomasztó kötelességnek. Esetünkben inkább az előbbi hatás kerekedett felül, amikor elhatároztuk, hogy a készülődés jegyében az évkönyvben is útjára indítunk – egy hangsúlyosan 1912-ig visszatekintő – intézménytörténeti tanulmányokat gyűjtő részt. Őszinte örömmel vettük, hogy kezdeményezésünk kollégáink támogatására talált, s hogy e lapokon immár közös törekvésünk első zsengeit is az érdeklődő olvasó kezébe adhatjuk. Sok ez vagy kevés...? Kezdeményezésünk jelentőségét a feladatok méretéhez képest nyilván nem értékelhetjük túl, de e részletek mégis azzal a reménnyel kecsegtetnek, hogy megelőlegezik nagyobb ívű összefoglaló munkák elkészültét.

Visszatekintésünk nem öncélú dokumentálása a történeteknek, hanem annak a meggyőződésnek a kifejeződése, hogy a múlt ismerete jelentősen segítheti a mindenkori jelen helyes önértékelését és a továbblépés lehetőségének a felismerését. Évkönyvünk az akadémiai év történéseit, rendes és rendkívüli eseményeit, kisebb formai és tartalmi módosításokkal, a korábbi évkönyvekben megszokott módon mutatja be.

A közelebbi és a távolabbi „múlt időt” szándékunk szerint „sine ira et studio” tárjuk a jószándékú olvasó elé, hasonló fogadtatást remélve. Forgassa e kötetet mindenki szellemi és lelki épülésre, s legyen elnéző a szerzőkkel és szerkesztőkkel szemben, ha munkájukban mégis fogyatkozást talál. Munkánkat a teológia néhai hallgatója, Kovács Tibor egyik, évkönyvünk címével rímelő versének részletével bocsátjuk útnak:

„Nagytemplomnak két tornya van
hivatásod hangold ha van

Nekem is volt hivatásom
ásót fogott a sírásóm

Megszületünk szerelemből
idvezülünk kegyelemből

Mit is tehet a halandó
orando et laborando”¹

Soli Deo Gloria!

A szerkesztők

*Tanévnyitó egyetemi közgyűlés az Oratóriumban,
az elsőéves hallgatók subscribtioja, 2008. 09. 07.*

¹ A „Debrecenből” című verset ld. Kovács Tibor, *Orando et laborando. Részletek, visszaemlékezések régi naplók alapján*, BARÁTH B. L. – FEKETE K. (szerk., jegyz.), Debrecen, Tiszántúli Református Egyházkerület, 2006, 114.

I. „AD VERBUM EST VENIENDUM!”

„EZÜSTÖM ÉS ARANYAM NINCSEN...”

Esperesi székfoglaló beszéd az Apostolok Cselekedetei 3, 1-10 alapján¹

Gaál Sándor

„Egy gyermeket elküldött bevásárolni az édesanyja. A gyermek pontos volt és figyelmes. A fűszeres, hogy megjutalmazza, levett a polcról egy nagy cukros dobozt, kinyitotta és megkínálta a gyermeket:

- Vegyél kicsim!

A gyermek – illemtudóan – mértéktartással, vett egy cukrot, de a fűszeres tovább bátorította:

- Vegyél annyit, amennyi elfér a kezében!

A gyermek nagy kerek szemével ránézett és ezt mondta:

- Ó, akkor te vegyél nekem!

- Miért?

- Mert neked nagyobb kezed van.”

Szeretett Testvéreim!

Esperessé választásom ezt az érzést váltotta ki, forgatta bennem. Újabb feladat, szent megbízatás, amit sem nem kértem, sem nem kerestem. Nagy szolgálat, még egy szent küldetés, s ami ehhez szükséges nekem nincs. Az énekíró szavaival: „Az én erőm kicsiny”. Kis, fentebb idézett történetünk alapján pedig az én kezem kicsiny. Mit tehettem, mit tehetek hát: Uram? Vegyél nekem, a Te kezed nagyobb! A Te kezed nagy. Elég nagy. Így kértem a székfoglaló beszédhez is gondolatokat,

¹ A Nyírségi Református Egyházmegye Dr. Gaál Sándor tanszékvezető egyetemi docenst, a 2008-ban lezajlott általános egyházi tisztújítások keretében, esperessé választotta. Székfoglaló beszéde 2009. január 17-én hangzott el a Nyíregyháza-Városi Egyházközség templomában, az egyházmegye alakuló közgyűlésén.

üzenetet. Tőle kaptam, persze meglevő erőmet, tudásomat, akaratomat, magamat is odaszánva. Az Ő kijelentése mentén, amely megíratott az Apostolok Cselekedetei 3,1-10-ben.

Már él és működik az első gyülekezet, az őskeresztyén gyülekezet, de nem a semiből lett és van, hanem Isten ószövetségi választott népe rendjében és rendtartásában él. A Krisztus-szabadítást tartalmazó apostoli tanítás, az új kommunió, az addig felülmúló irgalmasság és mély közösséggyakorlás mellett Péter és János a régi úton, a szokott rendben tartja a délutáni 3-órás imarendet a jeruzsálemi templomban.

Ez az első látásom: a történelmi egyházak sokszor terhéssé nyilvánított többlete. A régi, kitaposott, százados rend, épületek, hitvallások. Ez engem kötelez. Szeretni és szerettetni ódonfalú templomokat, benne levő, az egyházat rendszereken át hátukon is hordozó időseket, vagy onnan éppen távolodni készülő ifjakat. Kötelez a reformátusok himnuszává lett 90. zsoltár biztosítéka „Nemzedékről nemzedékre.” Tisztelem, tiszteltetem, szeretem és szerettetem azt az utat, a modernkedők által lekicsinyelt régit, amely magában hordozza, kitermeli a szükségszerűen újat is. A csoda ott, akkor és azért következett be, amikor két apostol ment a hagyományos templomba, a hagyományos órában, a hagyományos módon, de másként! Kálvin évében ez azt jelenti, hogy elő kell vennünk az Institutiót, reformátor elődünk több száz éves, biblikus tanítását! Nem csak emlegetni, és nem csak tanulmányozni, hanem: élni.

Történetünk szereplői mozgásban vannak. A történet minden szereplője. Az eredeti görög szöveg ezt igazolja. Nincs ácsorgás: menet van. Az apostolok éppen haladnak. A béna sem az Ékes-kapuban fekszik, ahogy azt mi általában elképzeljük, hanem őt is éppen viszik. Ez a második látásom. *Az állandósult egyházlét nem egyenlő a mozdulatlansággal.* Mozog a világ, s vele mozog az egyház. A világ termeli a nyomorúságot és a nyomorultakat, s az egyház odamozdul, ahol szükség lesz rá. Állandó helyén templomaiban, gyülekezeti közösségeiben, biztosan elérhető intézményeiben, de útközben is. Nem a világ igénye, hanem szüksége szerint. A helyén haladó egyház odaér, ott van, ahol szükség van rá, még ha nem is igénylik. Tehát az egyház állandósult léte nem a mozdulatlanságban van, hanem a Heidelbergi Káté szerint Isten végzésében: „A világ kezdetétől fogva annak végéig, összegyűjti, oltalmazza és védi.” Megvédi. Folyton mozgó világban jelen kell lennünk. Ott, ahol eddig nem lehetett, ahova nem mertünk menni: nyüzsgő-mozgó gyermekek és deviáns fiatalok közé, avagy a konfirmációval búcsút inteni akarók után.

Az egyház látható. Péterben és Jánosban, mozgásban is. Látható, hallható, megszólítható, elérhető, fogható. Ez a harmadik látásom. Biblia és Internet, Egyházmegyei Honlap, a most már térségünkben is közvetítő Európa Rádió. Vagyis fogható, befogható. Megjelenésében, megszólalásában, azt sugallja, amire Ura rendelte, nem egyszerűen a korhoz, nem a politikához alkalmazkodik, nem süllyed a gazdasággal, még, ha soraiban az meg is mutatja vasfogainak nyomait. Mégis korszerű!

Láthatósága nem az extrémításokban van. Péter és János nem a legkiemelkedőbb idegenforgalmi látványosság a templom Ékes-kapujának közelében. Két, jóindulattal átlagos öltözötű Jézus tanítvány, aki láthatóan megüti az alamiznaadás mértékét. De jelenlétük az, aminek nyomán meg is születik a koldus átlagos igénye: alamizsnát kér tőlük.

Péter és János megáll. Kiderül, nincs meg az elvárt szint. Nincs alamizsnára valójuk, ezek szerint még perselypénzük sem. *De önazonosságuk van!* S ez a negyedik látásom, üzenetem, amiben erősödni és egymást erősíteni kell! Nincs pénz. Itt az eredeti szövegben megint nem az összecszerűség a lényeg, hanem az egyház, a gyülekezetünk eredeti, Isten szerint rendelt identitása. Nincs hatalmam a pénz felett - mondja. Vagyis egyszerűen nem rendelkezem felette. Az egyháznak szüksége van pénzre, de pénztelenségében is egyház! Az egyház mással van felruházva. Az egyháznak, a nyírségi egyházmegyének, s benne a 77 gyülekezetnek is többje van. Nincs aranya, ezüstje, ha van valamije ebből az is kevés, de többje, többlete van. Nem feleslege: többlete van a Názáreti Jézus nevében, ami nélkül meghal a társadalom a szeretetéttségében, családok felbomlásának zűrzavarában, nemzeti oktatási tervében, racionalizálásnak nevezett igyekezetében, házasságkrízisében. Az egyház bír azzal a többlettel, ami több, más, mint alamizna. Messze több, mint pillanatnyi segítség. A Názáreti Jézus nevében való lét, hatalom. Nem hatalmaskodás és nem erőlködés: hatalom. A talpra állítani tudás hatalma.

Ez az ötödik látásom: *talpra állítani a bénát, s az öt vivőket.* Megállni a Názáreti Jézus nevében a több ezer hallgatót magába foglaló Nyíregyházi Főiskolán, az egyházmegyénkben levő, az ország - ágyszámát tekintve - második legnagyobb kórházában. A területünkön levő, 700 fogvatartottat magába foglaló tiszalöki börtönben. Kábítószeres fiatalok mellett, az alkoholba tévedt vagy menekült apák, anyák mellett. S történhet, történik mindez abban az erővel, ami a Názáreti Jézus szabadításának ténye által megvalósul. Péter és János postások. Krisztus postásai, látszik rajtuk, hallatszik, érződik rajtuk, általuk, hogy azok. Rájuk lehet tekinteni, s ők is ránéznek, s nem lenéznek. Az, ami a Nyírségi Református Egyházmegyének a többivel együtt van, az nem arany-ezüst értékű, hanem Názáreti Jézus léptékű. Ez a vidék a sokféleképpen értékelt, de életet formáló lelki megújulás, lelki ébredés helye volt a múlt század közepén. Mi történt? A Názáreti Jézus nevében általunk, közöttünk is végbemehet a megújulás korszerűen?

Erről szól következő látásom. A beteg a Názáreti nevében felállt, járt. Pedig nem az elvárásoknak megfelelő segítséget kapta. Többet. Mernünk kell díz-órság, reprezentáció, társadalmi elismertség, arany-ezüst helyett *a Názáreti nevében élni, gyógyulni, gyógyítani, talpra állni, talpra állítani. A legtöbbször a pusztta jelenlétünkkel.* S hogy tanári küldetésem se hazudtoljam meg, ez a természetes mozgás, a názáreti erejével való hagyományos, természetes közlekedés a 21. századi misszió lényege. A lényeg nem a látványos elismerést kiváltó testi gyógyulás, nem a közvélemény, hanem a következmény: *bement velük a templomba!*

Ott pedig teljesül a kálvini, reformátori alapelv *az Isten dicsőítése* Doxológia. A teremtési rend helyreállása. Soli Deo Gloria. Ő is látható, és „ragad” a doxológia – dicséri az Istent az egész ott levő nép.

S bátorkodom levonni hetedikként, azt a következtetést is, amin tekintélyes teológusok komolyan dolgoznak egyházunkban. A folyamatigényű liturgiareformra gondolok, amelyben keressük *a régi és korszerűen új egységét*. Itt a Názáreti nevében történtek: megváltoztatják a liturgiát is különösebb felháborodás nélkül. A talpra állított béna ugrándozott, dicsérte az Istent, talán a hagyományos énekekkel vagy valami spontán új dologgal.

Történt mindez azért és úgy, mert *ketten együtt, egyetértésben mentek*. Egyszerű természetességgel a Názáreti nevében. Együvé tartozás, együtt haladás kötelezettségét jelenti számomra. A lelkészek, a lelkészcsaládok, a presbiterek, a gondnokok, a laikusok együtthaladását. Gyülekezeti keretből, s oda visszatérve, mert az egyház gyülekezetek egyháza. Onnan jöttek, s oda térnek vissza. Fő programom tehát a Názáreti Jézus nevében: megbecsüléssel a régit, haladni az aktuális, korszerű felé. Megállni ahol, s ahogyan kell. Azzal a szeretetteljes természetességgel lenni, ahogyan Ő velünk jár. Így dönteni, szavazni, egyeztetni, előre engedni, s ha úgy rendelik, előre menni.

Azt kérem attól, akié a föld és annak teljessége, hogy esperesi szolgálatomhoz, az előttünk álló 6 éves ciklushoz Ő, az Ő kezével adjon, mérjen eleget: alázatból, szeretetből, bölcs döntéshozatalból, bátorságból, fizikai erőből, megalkuvás mentességből, egymás iránti irgalomból, megértésből, de még aranyból és ezüstből is annyit, amennyi az Ő nevében végzendő küldetés teljesítéséhez szükséges.

Ha nem így tenném, kérek, hogy szóljatok figyelmeztető szeretettel, intéssel; s fogadjátok el tőlem azt, amit a Názáreti nevében én adhatok nektek. *„Ezüstöm és aranyam nincsen, de amim van, azt adom nektek.”*

II. EGYETEMÜNK ÉLETÉRŐL

REKTORI TANÉVNYITÓ BESZÉD A BIBLIA ÉVÉTŐL A KÁLVIN ÉVIG

Fazakas Sándor

Immár hagyománnyá vált, hogy a Debreceni Református Hittudományi Egyetem munkarendjében – küldetéséhez méltóan – érzékenyen reagál az egyház és a közélet történéseire, ugyanakkor az oktatásban és kutatásban, a közösségi élet formálásában és lelkipásztori ill. vallásstanári életpályára való felkészítés során tematizálja a zsinat vagy a keresztyén egyházak által kezdeményezett nagy témákat, így pl. a család, a közösség vagy a Biblia éve kapcsán.

„Kezdeményezésünk természetes célkitűzése, hogy az egyháztól elidegenedett és oly sokféle szempont által vezérelt közéletben megszólaltassuk a kereszténység alapüzenetét, ami azonos a Biblia üzenetével, az evangéliummal” – olvasható a Biblia évének felhívásán. Minden szónak súlya van és önmagában elégséges lenne egy-egy elemzésre, újabb programra vagy projektre: Biblia, üzenet, evangélium, közélet – sokféle hatás... Hogyan lehet a Bibliát „újra felfedeztetni” a modern társadalommal? Miként lehet a keresztyén egyház(ak) tulajdonképpeni üzenetét megszólaltatni egy szekuláris és politikai-gazdasági szempontok által vezérelt világban? Minderről bőszeges ízelítőt kaphatott az, aki részt vett a számtalan előadás, tudományos szimpózium vagy gyülekezeti ünnepség, kiállítás vagy koncert, bibliai vetélkedő, biblia-osztás egy-egy alkalmán, vagy éppen informálódott az egyházi írott és elektronikus sajtó segítségével.

De vajon minden a „keresztyénység alapüzenete” igénnyel megszólaló üzenet, hang, hír vagy információ azonos a Biblia üzenetével? Nem túl nagy a kísértés, hogy a még oly jószándékú vallásos meggyőződést vagy hitélményt, megtérésre szólító szelíd-tapintatos hívást vagy türelmetlen sürgetést minden további nélkül vagy önkéntelenül azonosítjuk a Biblia szavával? Hol a határ – és mi különbség a Biblia és a Biblia alapján, ill. felől megfogalmazott üzenet között? Hogyan lesz a Szentírás betűje és a hirdetett bibliai Ige Isten tulajdon üzenetévé? És hogyan formálja a Biblia üzenete a személyes kegyességi életet,

az egyház szolgálatát és a közéletet? Nos, ezekre a kérdésre kell, hogy feleljen a Kálvin év – az 500 éve született genfi reformátornak 2009-ben méltó emléket állító programok sorozata!

Biblia és Kálvin! Első hallásra úgy tűnik, mi sem természetesebb mint e kettőt, a Szentírást és a reformátor jól ismert, magyarosított nevét egymás mellé állítani. Egyházi teológiai körökben magától értetődő, hogy a reformátorok második nemzedékének e vezető alakját, a genfi reformátort úgy tekintjük, mint aki nemcsak visszaállította a Biblia tekintélyét az egyházban, de az ő egész életműve is a *sola Scriptura* reformatori elv mércéje alatt vizsgálendő. Igaz, Kálvin ellenfelei is éppen ezen a ponton próbálnak fogást találni rajta, amikor „tövényeskedő bibli-cizmus”¹ vádjával illeték vagy illetik.

A Kálvin kutatás, illetve a reformátor munkásságának elmélyültebb tanulmányozása viszont nyilvánvalóvá teszik, hogy a kérdést (Kálvin és a Biblia kapcsolatát) nem lehet sem a leegyszerűsítő sztereotípiák, sem a tudománytalan banalítások szintjén kezelni; A kérdés sokkal komplexebb, átfogóbb és kimeríthetlenebb, mint gondolnánk. E rövid akadémiai évnnyitó gondolatsorban is csupán jelezni lehet a problémát, néhány alaptendencia felmutatásával – ízelítőt adva arról, amiről előadások és tematikus szemináriumok keretében bővebben hallhat majd az ifjúság a tanév során.

Ahhoz nem fér kétség, hogy Kálvint az Ige teológusaként tartjuk számon. Számára az egyház is ott van, ahol az Igét tisztán hirdetik, a sákramentumokat rendeltetésüknek megfelelően kiszolgálják és az egyházfegyelmet is gyakorolják². De ő az egyház akár egy ismertető jegyével is beéri³: az igehirdetéssel, mivel „Krisztus kormányoz Igéje által”⁴. Nem hagy kétséget afelől, hogy melyik az egyház tulajdonképeni és legfontosabb ismertető jegye: Isten Igéjének hirdetése. Teológiájának tárgya az Ige, úgy ahogyan az a Szentírásban olvasható és a prédikációban aktualizálásra kerül. Számára, mint ahogy a többi reformátor számára is (még) egyértelmű volt, hogy a prédikáció alapja a bibliai textus, a prédikáció Ige-magyarázat és hogy az Írást olvasni, megérteni és hirdetni kell.

Mégis feltűnik, hogy Kálvin az „Írás” ill. a „Biblia” szót önmagában ritkán használja⁵, s mintha kerülné – miért? Inkább „Isten Igéjéről” (*verbum dei*) beszél, az Újszövetséget Krisztus Igéjének (*verbum Christi*) és az apostolok tanításának

¹ WEBER, H. E., *Reformation, Orthodoxie und Rationalismus*, Teil 1: Von der Reformation zur Orthodoxie, Hbbd. 1, Gütersloh, Bertelsmann, 1937, 239.

² Sadolethez írott levelében, 1539 – Lásd: CALVIN, J., *Opera Selecta* (OS), BARTH P. (ed.), Monachii Chr.Kaiser 1926, Bd. 1, 467.

³ NEUSER, W. H., Theologie des Wortes – Schrift, Verheißung und Evangelium bei Calvin, in: NEUSER, W. H. (Hg.), *Calvinus Theologus*, Neukirchen-Vluyn, Neukirchener Verlag, 1976, 18.

⁴ Inst. IV, 2, 4.

⁵ V. ö. Inst. IV, 8, 5–9.

(*doctrina Apostolorum*) nevezi. Mintha az a körülmény, hogy Isten szól vagy hogy a bibliai személyek Isten Igéjét hirdetik, elsőbbrangú lenne azzal a tényállással szemben, hogy az Ige kézzel fogható módon írásba van foglalva⁶. Nem úgy hivatkozik a Bibliára, hogy „amint az Írás arról bizonytságot tesz”, hanem: a próféta, az apostol, az evangélista tesz bizonytságot. Vagyis Kálvin számára nem az Írás betűje, egy-egy szava, hanem az Szentírásból kihallatszó igehirdetés a hangsúlyos. Mindig szenvedélyesen és határozottan utasította el azt az elképzelést, hogy Isten a Biblia egy-egy szavát (összefüggéseiből kiragadva) közölné az emberrel; Nem! *Ő az Ige megértett, megbízható és engedelmes tolmácsolását érti Isten Igéjének közlése alatt!* Nem önmagában szemléli az Írást, hanem az Ige megértésének és továbbadásának folyamatában. Miért van ez így és hogyan kell tehát érteni Kálvin és a Biblia kapcsolatát?

A kérdés ma is a kutatás tárgya, a magyarázatok közül kerüljön kiemelésre a következő: ahhoz, hogy a Biblia szava Ige legyen, szükség van Isten Szentlelkére. Kálvin tudta, hogy az ember tehetetlenül és értetlenül áll szemben Isten szavával, akarataival és cselekedeteivel. Az embernek ezt a megköötöttségét egyedül az Isten Szentlelke oldhatja fel.⁷ Ezt nevezzük a református dogmatikában a Szentlélek belső megvilágosító munkájának (inspiráció-tan). A Szentírászt ugyanis nem lehet (helyesen) megérteni a Szentlélek belső bizonytságtétele nélkül, s fordítva is igaz: a Szentlélek nem mond mást az embernek, mint amiről a teljes Írásban szó van. Ebben az a titok kerül kifejeződésre, hogy a Bibliából Isten élő Igéje árad. Megtörténik a csoda: „a benne megszólaló emberi bizonytságtétel, anélkül hogy megszűnnék emberi szó lenni, újra és újra Isten Igéjévé válik”⁸.

Kálvin tehát világosan látta: az Írás betűje a Szentlélek munkája nélkül tetszőleges hivatkozási alap lehet emberi érdekek szolgálatában (pl. a középkori egyház vagy a vallásos ember öngazolására), és fordítva, Ige nélkül a Szentlélek a spiritiszták praktikáinak kedvez... Vagy így is mondhatnánk: az Ige beható ismerete és tanulmányozása nélkül az ember saját vallásos meggyőződését összetéveszti Isten szavával... Vagy ahogyan az Intitúcióban számunkra ma is eligazító módon fogalmaz: Azért „ajánlja Pál a Szentlélek szolgálatát, mert eredménytelenül kiabálnak a tanítók, ha Krisztus maga [...] az ő lelkével magához nem vonzaná azokat, kiket neki az Atya adott”⁹.

Ahogyan Kálvin nem önmagában szemléli a Bibliát, hanem az Ige hirdetésének folyamatában, ugyanúgy a prédikációt is az egyház többi élettevékenységével összefüggésben látja.

Halálos ágyán így értékelte Genfbe érkezését: „Amikor ebbe a gyülekezetbe jöttem, gyakorlatilag semmi nem volt: prédikáltak, s ez volt minden... reformációról

⁶ NEUSER, i. m., 22.

⁷ Inst. III, 2, 33.

⁸ KOCSIS E., *Református Dogmatika*. Debrecen, Debreceni Református Theológiai Akadémia, 1982, 82.

⁹ Inst. III, 1, 2.

még szó sem volt”¹⁰. E szavakkal Kálvin nem becsülte le elődeinek igehirdető tevékenységét, hiszen ezt a feladatot vállalta ő maga is. De számára az Igéről szóló bizonyágtétel „embrionális állapotban” marad, ha az csak az egyház belső életére szorítkozik. Ennek a bizonyágtételnek *eseményé kell válnia*, át kell hatnia a világ életét: előbb az erkölcsi meggyőződés, majd a konkrét cselekvés által, előbb az egyes hívő ember életvitelében, majd ez által az egész emberi társadalomban. Ezzel a megállapítással újból elérkeztünk a Biblia évének alapkérdéséhez, ill. célkitűzéséhez, amely így szól: hogyan lehet megszólaltatni a Biblia alapüzenetét a szekuláris modern korban, a sokféle érdek által vezérelt emberek között, politikai-gazdasági érdekek által mozgatott társadalomban úgy, hogy annak következménye is legyen? Nos, a módszert nem szégyen Kálvintól tanulni. Kálvin egész teológiájának világot és társadalmat formáló ereje akkor tárul fel igazán, ha nemcsak az Intitúciót, hanem egyéb írásait, leveleit, kommentárjait és igehirdetéseit is figyelembe vesszük. Különösen az igehirdetések szemléltetik az üzenet kifejtésének hármasság logikai-hermeneutikai módszerét: *Ige - teológia - szituáció*. A Szentírás, illetve Isten Igéje az abszolút kezdet, az élet és cselekvés premisszája – a teológia segíti az Ige megértését, egyszersmind tanítássá is formálja azt – a szituáció vagy a kontextus az az (élet)helyzet, amelyre nézve az ember az Igéből eligazítást kap¹¹.

Ez azt jelenti, hogy az Igéből felismert teológiai mondanivalót Kálvin *már nem* 16. századi tudomány-művelés meta-kommunikációs szintjén kívánta megfogalmazni és közvetíteni, hanem kísérletet tett arra, hogy a Biblia mondanivalóját konkrét helyzetben a gyülekezet számára tanítássá formálja. De amit a szószéken a prédikációban hirdetett vagy exegetikai előadásaiiban a katedréről kifejtett, azt adja vissza rendszerbe foglalva az Intitúcióban is. A két műfaj között tulajdonképpen nincs tartalmi különbség, legfőképpen nincs ellentét¹². Ezért cseng egybe az Intitúció minden kiadásban megőrzött, teológiai programként értelmezendő kezdő mondata („Egész bölcsességünk [...] két részből áll: Isten és önmagunk ismeretéből”¹³) azzal az imádsággal, amellyel írásmagyarázati előadásait kezdte: „Az Úr adja meg nekünk, hogy kegyességben igazán előrehaladva az ő mennyei titkainak bölcsességében elmélyedjünk, az ő dicsőségére és a magunk épülésére”¹⁴. *Sapientia* és *pietatis* elválaszthatatlanul összetartozik az egyház népének és az egész társadalomnak érdekében.

André Biéler szerint Kálvin azért lehetett úttörő a Biblia egész emberi életet átfogó tanításának feltárása terén (és azért aktuális ma is), mert mondaniva-

¹⁰ CALVIN, I., *Opera quae supersunt omnia*, Vol. I–LIX (CO), BAUM, G. – KUNITZ, E. (ed.), Braunschweig, Reuss, 1869–1900, Bd. IX, 891.

¹¹ THIEL, A., *In der Schule Gottes. Die Ethik Calvins im Spiegel seiner Predigten über das Deuteronomium*, Neukirchen-Vluyn, Neukirchener Verlag, 1999, 2–3.

¹² NIJENHUIS, W., Art. Calvin, in: *TRE* 7, 580.

¹³ Inst. I, 1, 1.

¹⁴ CALVIN, J., *Gebete zu den Vorlesungen über Jeremia und Hesekiel*, DAHM W. (Hg.), München, Kaiser, 1940, VI.

lójának érvelése és kifejtése két pilléren áll: egyrészt a „*bibliai kijelentés szigorú ismeretén*”, másrészt a „*társadalmi és gazdasági valóság tiszta elemzésén*”¹⁵. Az a mód, ahogyan Kálvin igyekszik egy adott helyzetre nézve kibontani az Írás aktuális üzenetét, példa lehet - Biéler szerint - minden időben a teológia számára, a teológia és a világ közötti kapcsolat helyreállítása terén, mivel egyszerre figyel a bibliai teológia belső dinamikájára és az adott kor társadalmi-gazdasági változásaira.

Teológia és világ közötti kapcsolat helyreállításáról hallottunk az imént Kálvin módszere nyomán! De az egyház és a világ közötti *különbség* felismerése is a reformatori teológia sajátja – s a józan különbségtétel gyakorlásának Kálvin szintén nagy mestere volt. Nos, egyházunk életének küszöbön álló jelentős eseménye, az év őszén sorra kerülő tisztújítás is alkalmat adhat arra, hogy az egyházi tisztviselők és fokozatos egyházi testületek választása kapcsán *teológusként* próbáljunk különbséget tenni egyház és világ között. Mert az egyházi tisztújítás nem tévesztendő össze az ú.n. demokratikus választásokkal, még kevésbé a népképviselési elvvel. Lehet, hogy a következő hetekben ez az esemény fogja tematizálni a közbeszédet, akár itt a Kollégium falain belül is; hallunk majd híreket és híreszteléseket, de teológusként jó tisztázni a következőket! Az egyházi tisztviselők választása során nem az egyház népe ruházza rá hatalmát a választott személyekre, hogy azok mintegy az ő érdekeit képviseljék. Nem! Az egyházban a hatalom birtokosa nem a nép, hanem Krisztus – a választással tulajdonképpen az egyház külsőképpen is elhívja, szolgálatba állítja azokat, akik Krisztustól belső hívást kaptak. S aki egyházvezetői tisztséget vállal (akár tisztviselőként, akár testület tagjaként), annak tudnia kell: az egyházkormányzás tulajdonképpen Krisztus prófétai, *királyi és főpapi tisztében való részesedés* – mert az igazi vezető Krisztus¹⁶. *Prófétai ez a tisztség*, mert az Ige iránti engedelmségből kell, hogy fakadjon, az Igét hirdeti ill. az Ige és a tanítás tisztasága felett őrködik. Krisztus *királyi* méltóságában való részesedés ezt a tisztséget, mert arra hivatott, hogy harcoljon a világban (és az egyházban) fellelhető bűn ellen és intse a híveket a helyes életvitelre. Végül *papi ez a tisztség*, mert miután a főpap Krisztus a kereszten értünk feláldoztatott és érettünk az Atyánál közbenjár, úgy a tisztviselők – de minden keresztyénnek – sem szűnhetnek meg a rájuk bízottakért könyörögni, s értük áldozatot hozni. S hogy az egyházkormányzati tisztt mennyire teológiai tisztt, és hogy az egyház élettevékenységeinek konkrét kérdéseiben hogyan kell teológusként értékelni, dönteni és vezetni – erről szól a 2008. szeptember 13-án, szombaton 10,00 órakor kezdődő lelkesítő fórum a Díszteremben, ahol az egyházkerület püspöke a fentiek értelmében értékeli egyházunk eddig megtett útját és ismerteti egyházkormányzói elképzeléseit

¹⁵ BIÉLER, A., *Gottes Gebot und die Hunger der Welt – Calvin, Prophet des industriellen Zeitalters*. Grundlage und Methode der Sozialethik Calvins, Zürich, EVZ-Verlag, 1966, 6.

¹⁶ Lásd: Inst. IV, 3, 6 – BUSCH, E., Kirchenleitung im Genf Calvins, in: BÖTTCHER, M.–SCHILBERG, A.–TÜBLER, A.-Ch. (Hg.), *Die kleine Prophetin Kirche leiten*, Wuppertal, Foedus-Verlag, 2005, 60–61.

(pl. abban a kérdésben is, hogy milyen legyen a XXI. század magyar református lelkésze, vagy maga a lelkészképzés/képesítés). Erre az alkalomra szeretettel hívjuk és várjuk a lelkészi pályára készülő teológusokat és a tanári kar tagjait is!

Főtiszteletű Egyetemi Tanácsülés! Abban a reménységben, hogy a Biblia évében az Ige elérte és eléri a sokféle érdekeltség által vezérelt embert és nemcsak templomok istentiszteleti alkalmain – mivel a Szentlélek munkálkodik, nem szűnhetünk meg felvértetni magunkat tudománnyal a Debreceni Református Hittudományi Egyetem következő tanévében, akár úgy is, hogy engedjük tanítani és ihletni magunkat Kálvin Szentírás-értelmezése, egyháztana, etikája vagy éppen tudományos módszere által.

E tanévben várhatóan 204 hallgató folytatja tanulmányait nappali tagozatos képzésben: 141 fő teológus-lelkész szakirányon, 22 fő teológia szakon, 19 fő katechéta-lelkipásztori munkatárs, 17 fő vallástanár és 5 fő óvopedagógus szakon. Doktori képzésben 25-en vesznek részt, (11 nappali, 14 levelező ill. egyéni felkészülési rendszerben). Az első évre 39 hallgató nyert felvételt (25 lelkész, 11 teológia, 3 katechéta-lelkipásztori munkatárs szakra). Az első évfolyam évfolyam-felelősi tisztére *Dr. Bodó Sára* és *Dr. Fekete Károly* egyetemi docenseket kérte fel a Szenátus.

További személyi változások:

Dr. Peres Imre tanár úr, akit tavaly az Újszövetségi Tanszékére meghívott egyetemi tanárként köszönthettünk, folyó év szeptember 15-én veheti át végleges professzori kinevezését a köztársasági elnöktől. Nyilvános egyetemi székfoglaló előadására 2008. szeptember 23-án, d.u. 16,00 órakor kerül sor a díszteremben az egyetem akadémiai nyilvánossága és az érdeklődő vendégek előtt. Tekintettel az egyetem minőség- és intézményfejlesztési célkitűzéseire valamint a Doktori Iskola végleges akkreditációjára a szenátus további két professzori állás nyilvános pályázat keretében történő meghirdetéséről intézkedett az Őszövetségi és Bibliai-és Vallástörténeti Tanszék keretében.

Svájci kutatói ösztöndíj elnyerése folytán *Dr. Ferencz Árpád* adjunktus ebben a tanévben a Berni egyetemen tartózkodik, október 1-től kezdődően. Több tanártársunk rövidebb kutatói tanulmányúton vett részt az elmúlt hónapokban, vagy éppen hazavárjuk őket (Baráth Béla és Gaál Izabella Bécsben, Kustár Zoltán Halleban, Fazakas Sándor Emdenben, Fekete Károly Lipcsében, Kovács Ábrahám Princetonban).

A hallgatói önkormányzat élére, erre a tanévre *Szerdi András* szeniori és *Bodnár Máté* esküdtfelügyelői megbízatást nyert a hallgatóktól.

Képzésekről és oktatásszervezésről:

Az őszi folyamán szeretnénk akkreditálásra benyújtani Debreceni Egyetemmel közös képzésben tervezett „*Pasztorális tanácsadás és szervezetfejlesztés*” c. mesterszak szakindítási kérelmét, miután a szakalapítás a tavaly megtörtént. Kidolgozásra és meghirdetésre került egy olyan 50- kreditű ún. *teológiai modul*, amely nem hitéleti képzés vagy alapidiploma felől érkező érdeklődők szá-

mára teológiai alapismereteket nyújt és feljogosítja őket arra, hogy a képzés elvégzése után a DRHE mesterszakjaira jelentkezzenek.

Ebben a tanévben, a tavasz folyamán kerül sor az intézmény ú.n. második körös akkreditációjára, amely keretében a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság megvizsgálja az egyetem minőségirányítási- és minőségbiztosítási rendszerét és oktatási programját. Az intézmény önértékelését 2009. január 31-ig kell elkészítenünk. Ez a tény, illetve előkészület intenzív munkavégzésre kötelez bennünket már az őszi félév során.

Események, tervek:

Az elmúlt nyáron, immár a tanévzárót követően (július 3–6. között) egyetemünkön került sor a *Coetus Theologorum* évi munkakülésére, amelyen a teológiai oktatás jövője, a lelkészképzés és lelkésztovábbképzés egységes szempontjainak kidolgozása ill. véleményezése volt a feladatunk, tekintettel a Kárpát-medencei magyar református egyháztestek segítségükre. Alapelveként fogalmazta meg a teológiai tanárok munkaközössége, hogy a jövőben a lelkészképzés során nagyobb hangsúlyt kapjon a teológiai kompetencia mérése és számonkérése, illetve hogy nagyobb arányban kapjon teret az előzetesen elkészített, írásbeli anyag (pl. prédikációk, lelkigondozói esettanulmányok, hittanóra-vázlatok) értékelése a vizsga során. Ez remélhetőleg nemcsak a vizsga-stresszt fogja oldani a jelöltek számára, de a tanulmányok során elsajátított teológiai ismeretek alkalmazásáról is meggyőzőbben tudnak számot adni. Az intenzív, de jó hangulatú konferencia alkalmat biztosított a Coetus tagjainak és családtagjainak az ismerkedésre, kötetlen beszélgetésekre, művelődésre. Reméljük, emlékezetes marad vendégeink számára ez a néhány Debrecenben eltöltött nap.

További események és tervek:

A Biblia éve apropóján az évkezdő csendes-napokat a magyar nyelvű Biblia bölcsője körül, Vizsolyban és Göncön tartjuk szeptember 13–16. között. Ez alkalommal lehetőséget és keretet kívánunk biztosítani arra, hogy hallgatóink ráérezve a hely szellemére, lelkileg elcsendesedve, a magyar biblia-fordítás és kiadás kezdeteire emlékezve, feltöltekve és eszmélkedve kezdjék el – az intézetbe való visszatérést követően – az Írás tanulmányozását, hogy egy-egy Károli Gáspár, Szenci Molnár Albert vagy Kálvin János példája nyomán az Ige teológusai legyenek.

E helyen kell megemlítenem, és különösképpen ajánlom a hallgatók figyelmébe a Debreceni Lelkészképzésért Alapítvány pályázati felhívását, amely a Kálvin év alkalmából Kálvin tisztesség-értelmezésének, írásmagyarozatának és gyülekezet-értelmezésének feldolgozására hív. Részletekről és a díjakról további információkat az egyetem hirdetőjén találhatunk.

November 6-án a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából tudományos szimpózium keretében zárjuk a Biblia Éve programsorozatot, ez alkalommal két neves biblikus professzor díszdoktor-avatására is sor kerül *Ulrich Luz*, a berni egyetem újszövetségi tanára és *Andrew Dearman* austiniai (Texas/USA) ószövetséges profes-

szor személyében. Erre az alkalomra szeretettel várjuk az érdeklődőket is.

Még egy említésre méltó eseményre is szeretném felhívni a figyelmet: október 18-án egyetemünk, a kollégium többi intézményével együtt, közösen ünnepség keretében kíván hálát a Debreceni Református Kollégium 470. éves fennállásáért.

Kedves Hallgatók! A holnapi nap elkezdődik a tanítás, a tantárgyfelvétel, a munka az egymásra való odafigyelés és a közösségi élet, egyszóval a pályára való készülés újabb szakasza. Van aki ebben a formálódásban, készülésben már tapasztalatokat szerzett, de van aki még a küszöbön áll. Kedves I. éves hallgatók! Néhány perc múlva az ünnepélyes fogadalomtételt követően a kollégium ősi hagyományához híven, a *subscriptiós könyvben* aláírással is hitelesítitek azt a tényt, hogy egyetemünk polgáiraivá lettetek. Azt kívánjuk számotokra, hogy az intézményünkben eltöltött néhány év meggyőzőn titeket arról, hogy a keresztyén élet nem rigurózus, szín- és öröm nélküli élet, nem a bibliai parancsolatoknak való görcsös, vak és kérdéseket nem tűrő engedelmesség. Nem! A keresztyén élet és a teológus életforma állandó tanulási folyamat, amely során a Biblia csak akkor lesz számunkra „tökéletes tanítás”, ha engedjük hogy Isten beírjon és vezessen minket – Kálvin szavával élve – „a Szentírás iskolájában”¹⁷.

Így kérem Isten áldását közös munkánkra – és kívánok eredményes tanévet egyetemünk minden tanárának, diákjának és további polgárának. *E gondolatok jegyében a Debreceni Református Hittudományi Egyetem 471. tanévé, a 2008/2009-es tanévet megnyitom!*

(Elhangzott 2008. szeptember 7-én, a Kollégium Oratóriumában.)

¹⁷ CO XXVIII, 305.

REKTORI TANÉVZÁRÓ BESZÉD AZ EMLÉKEZÉS FELELŐSSÉGE

Fazakas Sándor

Egyetemünk elmúlt tanéve az emlékezések jegyében telt el! Intézményünk közösségi életében és alkalmain, de tanegységek meghirdetésében, a hallgatói és oktatói kutatómunka motiválásában, az egyetemi élet kiemelkedő eseményeinek szervezésében kifejezésre jutott a múlt örökségének felelevenítése és a jelen ill. a jövő számára a tanulságok mérlegelése. Így fémjelzte ezt a tanévet a Kálvin János születésének 500 éves évfordulója, részt vettünk a trianoni békeszerződés által szétszakított és eredménytelen népszavazás következtében lelki sebeket kapott magyar reformátusság egységesülő ünnepén, a Magyar Református Egyház Alkotmányozó Zsinatának és Hálaadó ünnepségének rendezvényein 2009. május 22-én. Megemlékeztünk a 100 éve született Czeglédy Sándorról, egyetemünk neves professzorának szolgálatáról és tudományos életművéről. Emlékeztünk! De nemcsak most és nemcsak ebben a tanévben: a korábbi éveket is az emlékezés jellemezte (2008-ban pl. hálát adtunk a Református Kollégium 470 éves fennállásáért és készülünk a 475. éves jubileumra, vagy emlékeztünk 2006-ban az 50 évvel korábban elfojtott magyar szabadságharcra) – mert az emlékezés adja meg egy közösség helyes önértékelésének tartalmát, kereteit és határait!

Emlékeztünk – és emlékezünk. Nemcsak mi, magyar reformátusok, vagy az egyház által fenntartott felsőoktatási intézmény. A testvér egyházak sem maradnak el ebben a folyamatban: a katolikusok pl. a 900 éve született, általunk is nagyra becsült keresztyén teológusra és istenkereső filozófusra, Canterbury Anselmusra emlékeznek; evangélikus testvéreink Luther évtizedet hirdettek meg, így készülve 2017-re; baptista testvéreink 400 éves múltra tekintenek vissza, hiszen 1609-ben érkeztek Amszterdamba az első vallási menekültek Angliából, hogy egy pékmester hátsó szobájában együtt olvashassák a Bibliát, így jött létre az első baptista gyülekezet.

A körülöttünk lévő világ is szüntelenül emlékezik – Európa emlékezik. Emlékezik a háború kezdetére és befejezésére, Auschwitz és a Gulág borzalmaira, az idén 20 éve, hogy Kelet-közép Európában megbuktak a kommunista államrendek – de folytathatnánk a sort: a zenei világ a 200 éve elhunyt Joseph Haydn-ra emlékezik, 250 éve halt meg Friedrich Schiller költő, 160 éve került megfogalmazásra a Magyar Nemzet Függetlenségi Nyilatkozat, 250 éve született a nyelvújító Kazinczy Ferenc és 100 éve Radnóti Miklós...

Az emlékezés mindig is része volt az emberiség kollektív tudatának. „Nincs jövő a múlt ismerete nélkül” hangzik az ismerős kijelentés; A demokrácia kiteljesedéséhez és korunk kihívásaival való megbirkózáshoz méritenünk kell Európa „kulturális, vallási és humanista örökségéből”, szögezi le a Lisszaboni Szerződés, ame-

lyet az Európai Unió állam- és kormányfői írtak alá (2007. december 13-án) annak érdekében, hogy hatékony eszközt teremtsenek az állampolgárok félelmeinek és aggodalmainak eloszlatására. „És ha majd megkérdezi egykor a fiad, hogy mit jelent ez” (Ex 13,14) hangzik a bibliai intelem Izrael népének a páska éjszakája előtt annak érdekében, hogy az isteni szabadítás megtapasztalása az emlékezés/émlékeztetés által ne csak egy nemzedék élménye, hanem a soron következő generációk hagyománya, sőt identifikációs pontja legyen. A zsidó-keresztyén kultúra valóban a kollektív emlékezés által terjedt és maradt fenn mind a mai napig. Az apostoli igehirdetés sem volt más, mint a Krisztus-esemény felelevenítése, emlékeztetés Jézus földi működésére, szenvedésére, kereszthalálára, feltámadására. Szociológiailag nézve így jött létre a keresztyénség. Az emlékezés tehát antropológiai és szociológiai szükségszerűség!

Igen ám, de míg a modern kor ereje éppen abból táplálkozott, hogy az emberiség arra az időre emlékezett, amikor még fiatal és tette kész volt, s ebből erőt merített, értékeket teremtett – világunkban ez már másként van! Az az ismeret, amelyet az ember vagy egy-egy közösség emlékezetébe idéz, egyre kevésbé felel meg az eredeti esemény valóságtartalmának. Korunkban már nem arra emlékszik az ember/egy csoport, ami megtörtént, hanem ami emlékezésre méltónak ítéltetik¹. A múlt konstruált valóság lesz, a jelen koordinátarendszerei között megélt történelem – az emlékezők identitásának megfelelően, ideológiai vagy politikai érdekek függvényében, szelektív módon! Az emlékezés olyanná vált, mint egy színpadi rendező: tetszés szerint válogat és emel ki a múltból emlékezésre méltó jeleneteket, míg másokat átenged a feledés homályának. Sőt, az emlékezéshez már nem történelmi ismeret és tudás szükségeltetik, amelyek egy évforduló kapcsán felidézésre kerülnek, hanem maga az emlékezés teremti meg azt az ismeretet, amelyre a jelenben szüksége van, amit tudni illik, és ami abszolút érvényt követel magának. Társadalompolitikai összefüggésben már-már nem a jövő ígéretei alapján van különbség politikai pártok és társadalmi erők között – jövő tekintetében ugyanis egyre szűkül mozgásterük –, hanem a múlt értelmezése és az emlékezés kultúrájának tekintetében. Az ilyen nyilvános emlékezés (és múltfeltárás) mindig leegyszerűsít, ideologizál, instrumentalizálja a múltat a jelen számára². Ezzel párhuzamosan egyfajta kizárólagosságigény, konkurencia vagy monopol-szerep alakul ki „kollektív emlékhelyek” és az ehhez kapcsolódó emlékezések és kitüntetések tekintetében (pl. Holocaust Emlékhely vagy Kommunizmus Áldozatainak Emlékhelye), amelyeknek egymáshoz való viszonyát már az emlékezés politikája szabályozza.

Mindeközben – Pierre Nora történész szerint³ – az emlékezés konjunktúrájának, túlbujánzásának lehetünk tanúi. Minden csoport, minden kisebbség – legyen vallásos, etnikai vagy szexuális – igényt tart a maga történetének felidézésére, szenvedésének emlékeztetésére, emlékezésének saját kultúrájára. Az emlékezés az

¹ WHITE, H., *A történelem terhe*, Budapest, Osiris, 1997, 134.

² HANISCH, E., Die Verantwortung des Zeithistorikers, in: *Forschung und Verantwortung. Jahresbericht/Societas Ethica 2005*, Erlangen, Societas Ethica, 2005, 19.

³ NORA, P., Gedächtniskonjunktur, in: *Transit Europäische Revue* 22 (2002), 18.

„identitás-politika” része lett. Mindezt felerősíti a média és az élménytársadalom igénye: az emlékezés, mint élmény – ezt jól el lehet adni, jól lehet piacósítani... S mindeközben észrevétlenül alakulnak ki az emlékezés quasi vallási dimenziói, egy ú.n. „civil vallásosság”, amely megteremti a maga dogmáit, szimbólumait, naptárát, szent helyszíneit. Az emlékbeszédnek üzenete lesz, amely eligazítani és elkötelezni akar, a megemlékezés érzelmeket kíván megmozdítani, liturgikus-rituális elemeket sorakoztat fel, az egész esemény quasi vallásos élményt (event) kíván nyújtani, megteremti a maga idő-és történelemfelettségét. Az ily módon kialakult rítustól és értelmezésektől eltérők tévelygőknek számítanak, az ahhoz kritikusan viszonyuló renitensek a közösség átkával és megvetésével számolhatnak – milyen jó, hogy azért „még vannak eretnekek”⁴!

Kérdésünk ebben az órában, emlékezések sorozatával a hátunk mögött, és évfordulókra készülve: mi a helye és szerepe az egyháznak és a teológiának az emlékezés kultúrájában, hogyan és miben járulhat ehhez hozzá? Mi kell ahhoz, hogy a reformáció kezdeteire való emlékezés elvezessen az emlékezés reformációjához, hogy a múlt archiválása és jelen döntéseinek legitimálása helyett az Isten jelenvalóságáról tegyen bizonyosságot, amely nem hagyja változás nélkül sem az egyházat, sem az egyházat körülvevő társadalmi-politikai-gazdasági valóságot?

Amikor az egyház emlékezik vagy amikor részt vesz a nemzeti emlékezés kultúrájának ápolásában, nem feledkezhet meg egyház voltáról; azaz ilyenkor is (1) *istentiszteletet végez* – az istentisztelet pedig soha nem csak a beavatottak alkalma, hanem a nyilvánosságra tartozik. Az istentisztelet szolgálat Istennek – és szolgálat az embernek, annak az embernek, akit Isten számon tart és megszólítani kíván. Továbbá egyházi szolgálat (2) *nem* azt jelenti – még ha van is ilyen elvárás –, hogy az egyház statisztaként *megáldja, jóváhagyja, hitelesíti a fennálló állapotokat*, az ünneplés nyílt vagy burkolt legitimációs érdekeit. A múltat nem lehet egyfajta vallásos szertartás és emlékezés által lezárni, levéltárak számára átadni, hogy onnan csak azt vegyük elő, amire szükségünk van... Sokkal inkább rá kell mutatni arra, hogy a történelem nyitott Isten cselekvése és az ember lehetőségei előtt... Nem probléma az, ha a múltnak többféle olvasata van, mint ahogy a jelenben sem abszolútizálható csak egyfajta értékelés, magyarázat, múltértelmezés. Ez nem férne össze a bibliai-reformatori szabadságértelmezéssel.

De az egyház a múlt eseményeire is a bűn és kegyelem, ítélet és szabadítás összefüggéseiben emlékezhet, s közben keresi az (3) *igazságosság érvényesülését*⁵ itt és most, a jelen körülményei között. A múlt ugyanis – az emlékezés konjunktúrájának és politikájának dömpingje ellenére is – mélyen belevésődött az európai népek, így magyar népünk kollektív emlékezetébe is. A múltat nem lehet úgy elintézni, hogy „spongyát rá, ne beszéljünk róla”. A múlt emlékezete így kiált: több igazságot és igazságosságot a jelenben, jobb és élhetőbb világot, ahol a múlt bűnei nem for-

⁴ Uo.

⁵ LUIBL, H. J., Auf dem Weg zu einer europäischen Erinnerungskultur, *Orientierung* 73 (2009)/8, 90.

dulhatnak még egyszer elő. A múlt feldolgozása nem merülhet ki egyes személyek és csoportok pellengérré állításában, állítólagos bűnösök listájának megszellőztetésében, bűnök áthárításának és elhárításának gyakorlatában. Viszont foglalkozni kell a múlttal azért, hogy feltárássra kerüljenek az embertelenség és elnyomás mechanizmusai, hogy fény derüljön az elvtelen kollaborációra és a bátor ellenállásra, hogy szóhoz jusson az áldozatok hangja, véleménye, fájdalma s ezáltal teljesebb képet kapjunk az elnyomás természetéről – amelyek talán más politikai-gazdasági előjellel, de ma is működnek. Ebben a szellemben fogat a MRE Zsinatának májusi határozata⁶ a múltfeltárással kapcsolatban és ebben a szellemben nyilatkozik az Európai Protestáns Egyházak Közössége⁷ is az emlékezés kérdésében.

Az igazságosság érvényesítése fáradságos szolgálat – de itt kezdődik el: a múlttal való őszinte szembenézésnél, az emlékezés mítoszainak kritikájánál, a saját felelősség tisztázásánál. Ez is egy olyan terület, ahol az egyház és teológia példát adhat a közéletnek: több önkritikára, több bűnbánatra, egymás iránt több türelemre, nyitottságra, felelősségvállalásra van szükség...

Az emlékezés igazi keresztyén tartalma és értéke az úrvacsora teológiájában áll előttünk: a Krisztus halálára való emlékezés utat nyit a megújult élet irányába. Az emlékezés nem a múlt értékeit akarja feleleveníteni csupán (az áldozat értéke amúgy sem vonható kétségbe), hanem bevon a feltámadott Krisztussal való élő közösségbe, megbékéltet Istennel, önmagammal és a másik emberrel. Ez az emlékezés szabaddá tesz a megbocsátásra és az újrakezdésre: a feltámadott Jézus ugyanis arra indítja tanítványait, hogy hagyják maguk mögött az emlékezés borzalmas helyszínét, Jeruzsálemet, és menjenek vissza újból Galileába (Mt 28,10), oda, ahol ez a történet elkezdődött, és ahol újból meglátják őt...

Főtiszteletű Egyetemi Közgyűlés!

Az elmúlt tanévben emlékeztünk – és dolgoztunk. Íme néhány esemény és adat egyetemünk életéből:

Működéssel kapcsolatos kérdések, eredmények:

Az elmúlt tanév az akkreditációs felkészülés jegyében telt, három síkon.

- a. Az egyetem ú. n. második körös, 8 évenként esedékes intézményi akkreditációjára 2009. április 1-én került sor: a MAB Látogató Bizottsága az előzetesen benyújtott intézményi és szakjelentések alapján tájékozódott az egyetemünk munkájáról, oktatói-nevelői programjáról és – ebben az akkreditációs eljárásban leghangsúlyosabban került vizsgálatára – az intézmény minőségbiztosítási rendjéről. A bizottság tagjai az intézet fenntartójával, oktatóival és hallgatóival való

⁶ A Magyarországi Református Egyház Zsinatának határozatai, Zs-9/2009.03.11. sz. határozat. www.reformatus.hu (2009. június 26.).

⁷ Erinnern um zu versöhnen. Erfahrung im Umgang mit schmerzlichen Erfahrungen. Eine Erklärung der Regionalgruppe Süd-Ost-Europa der GEKE von 17. April 2008. www.leuenberg.net. (2009. június 26.)

- találkozás során győződhetek meg a képzési és kutatási feltételek teljesüléséről. A hivatalos értékelést szeptemberre várjuk.
- b. A Doktori Iskola akkreditálásához szükséges adatszolgáltatást, a működéshez szükséges törzstagok körének kijelölését, a doktori képzési programot és minőségbiztosítási rendjét 2009. április 14-ig teljesítettük, ennek alapján várható a DI végleges akkreditációja. Mind az egyetem, mind pedig az egyetem Doktori Iskolájának akkreditálásra való felkészítése nagy figyelmet, körültekintést és kitartó munkát igényelt – nemcsak a vezetők, de minden oktató és nem oktató munkatárs részéről.
- c. A harmadik szint az új képzések indításának és akkreditáltatásának szintje az intézmény fejlesztési céljainak és stratégiai célkitűzéseinek megfelelően. Ennek értelmében benyújtásra került a Debreceni Egyetemmel közös képzésként kidolgozott „Pasztorális szervezetfejlesztés és tanácsadás” mesterképzési szak szakindítási dokumentációja, továbbá konzorciális partnerként vettünk részt a szegedi Gál Ferenc Hittudományi Főiskolával és további egyházi felsőoktatási intézménnyel együtt egy újabb szak, a „Keresztyén egyház- és művelődéstörténet” mesterszak megalapításában. A képzés és kutatás kölcsönös segítsége ill. a partneri együttműködés igazi tartalommal való megtöltése érdekében együttműködési megállapodást írtunk alá a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézettel és az Országos Rabbiképző-Zsidó Egyetemmel.

Hallgatóink:

A 2008/2009-as tanévre 217 hallgató iratkozott be nappali tagozatos képzésre, 3 szakra, 11 hallgató pedig levelező képzésre. Összesen 20-an vettek részt doktori képzésben, legutóbb 16 hallgatót vettünk fel PhD programra nappali és levelező képzésre. Jelenleg 18 végzett lelkész veheti át diplomáját, 23 hallgató tett sikeres I. lelkészképesítő vizsgát és kezdheti el a gyakorlati/segédlelkészi képzést. Teológia szakon 1, vallástanári szakon 9, valláspedagógia szakon 2, katechéta-lelkipásztori munkatárs szakon 4 végzős szerzett oklevelet. 8 sikeres doktori eljárásra került sor.

Az Országos Tudományos Diákkonferencián, Társadalomtudományi Szekcióban 5 hallgatónk ért el helyezést (Jenei Péter I., Magyar Balázs és Szvoren Attila II., Kocsis Áron III. és Moldván Edit különdíj). 2009. május 14-19. között a DRHE 10 tagú (2 oktatóból, 2 végzett hallgatóból, és 6 hallgatóból álló) küldöttsége látogatott el hollandiai partner-egyetemünkre (PThU, Kampen) Hodossy-Takács Előd rektorhelyettes vezetésével. Ez alkalommal konferencia keretében a keresztséggel (*Baptism – Traditional Concepts and Emerging Questions*) kapcsolatos mai kérdéseket járták körül. A 2001 óta 2–3 évi rendszerességgel megtartott konzultáció anyagát reménység szerint rövidesen nyomtatásban is olvashatjuk.

Az Oktatási Közalapítványnál elnyert, mintegy 8 millió Ft-os pályázati támogatásnak köszönhetően az internátusvezetés és a diákönkormányzat olyan sikeres rendezvénysorozatot bonyolított le a második félévben, amely szakmai, kulturális, egészségmegőrző és tehetséggondozó programok segítségével szolgálta egyetemünkön, internátusi keretek között, a szervezett önképzés, a kulturális és közösségi

életre való nevelés célkitűzéseit. Illesse köszönet ezért Gaál Izabella internátusigazgatót, a program mentorait és a hallgatói önkormányzatot. Ezen túlmenően ifjúságunk a „Fiatalok a véradásért” országos felsőoktatási véradóverseny III. helyét tudhatják magukénak. De illesse köszönet az ifjúságot azért is, hogy mind a Kálvin év ünnepélyes megnyitása, mind pedig a május 22-i alkotmányozó zsinat és hálaadó ünnepség során önzetlen szolgálatukkal, helyállásukkal (vizsgaidőszakon belül) biztosították a rendezvények lebonyolítását.

Különösképpen ajánlom a hallgatók figyelmébe a Debreceni Lelkészképzésért Alapítvány ismételt pályázati felhívásait: a nyári keresztyén táborozásban segítő hallgatók pályázati beszámoló ellenében anyagi támogatást kaphatnak az alapítványtól; a másod-diplomás hallgatók pedig a költségtérítés összegének részbeni visszatérítéséért pályázhatnak, amennyiben sikeres pályamunkát nyújtanak be a Kálvin évek alkalmából Kálvin tisztség-értelmezésének, írásmagyarázatának és gyülekezet-értelmezésének témaköreiben.

Személyi változások:

2008. szeptember 1. hatállyal nevezte ki a köztársaság elnöke Dr. Peres Imre egyetemi tanárt az Újszövetségi Tanszék tanszékvezetői professzori állásának betöltésére, a Komáromi Selye János Egyetem korábbi professzorát. A Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság támogató szakbírálata után egyetemünk szenátusa egyetemi tanárrá választotta dr. Kustár Zoltán docenst, kinevezése szeptember 1-re várható. A szenátus újabb négy éves időtartamra meghosszabbította dr. Ferencz Árpád, dr. Kókai Nagy Viktor és dr. Kovács Ábrahám adjunktusok jogviszonyát. Dr. Gaál Sándort, a Missziói és Felekezettudományi Tanszék vezető tanárát a Nyírségi Református Egyházmezge esperessé választotta. Beiktatására 2009. január 17-én került sor. Megértéssel, de az új szolgálathoz sok erőt és áldást kívánva vesszük tudomásul, hogy 2009 szeptembertől csökkentett munkaidőben tud részt venni egyetemünk munkájában.

Fájó szívvel, de Isten döntését elfogadva kell beszámolnunk veszteségeinkről is. 2008. október 25-én ment el a minden élők útján dr. Karasszon Dezső ny. teológiai professzor, az Ószövetségi Tanszék 1977-2000 közötti tanára. 2009. május 18-án pedig dr. Kocsis Elemér ny. püspök, az egyetem egykori professzorának és a Református Kollégium egykori főigazgatójának ravatala mellett álltunk meg. Ők elmentek, de munkájuk velünk maradt: tanulmányaik, műveik, jegyzeteik ma is a tananyag részét képezik. Emlékük legyen áldott!

A diák-önkormányzati tisztségekre a hallgatók a következő tanévre *Czető Norbertet* szeniorának, *Andrássy Gergelyt* pedig esküdtfelügyelőnek választották meg.

Tudományos eredmények, sikerek, közegyházi és közéleti szerepvállalás:

Intézetünk több tanára szerzett tudományos fokozatot. Gonda László kollegánk doktori értekezését az Utrechti Egyetemen védte meg 2008 decemberében. Fekete Károly habilitált doktori címet szerzett 2009 májusában a budapesti Evangélikus Hittudományi Egyetemen.

Több tanárkollegánk vett részt vagy tartott előadást rangos hazai vagy nemzetközi tudományos konferencián vagy az Erasmus mobilitás oktatói csereprogram keretében. Horsai Ede 2009 januárjában Bécsben volt kutatói ösztöndíjon. Kutatott a vallásánárképzés tárgykörében és anyagot gyűjtött PhD disszertációjához. Ugyanezekben a témákban kutatott 2009 márciusában Loccumban. Rövidebb-hosszabb kutatói ösztöndíjak segítségével és az egyetem által biztosított tanulmányi szabadsággal élve tanártársak készülhetnek vagy a nyár folyamán készülnek további szakmai megmérettetésre. Egyetemünk több tudományos ülészaknak volt házigazdája pl. a Magyar Tudomány Ünnepe („A Biblia világa – a Biblia a világban” 2008. november 15.). A Biblia Éve kapcsán 2 neves, nemzetközi hírű biblikus tudóst avattunk díszdoktorrá: *Ulrich Luz* berni újszövetséges és *John A. Dearman* austini (USA) ószövetséges professzorokat. Június 16-án a 100 éve született Czeglédy Sándor professzor szolgálatára és tudományos munkásságára emlékeztünk szakmai szimpózium keretében. Ennek kapcsán egyetemünk 7, a tanév során PhD fokozatot szerzett doktora vehette át oklevelét, a 8. oklevél átadására most kerül sor.

A Missziói és Felekezettudományi Tanszék volt a házigazdája az Egyházak Világtanácsa Missziói és Evangélizációs Bizottsága és Hit és Egyházszervezet Bizottsága munkakonferenciájának „Misszió és ekkléziológia” címmel, Berekfürdő, 2009. március 3–8.

A tudományszervezés terén döntő lépésre szántuk el magunkat: útjára indítottunk egy olyan teológiai szakfolyóiratot (*Studia Theologica Debrecinensis* néven), amely jellegében és koncepciójában alkalmas arra, hogy a debreceni tudománysteológiai műhely munkájáról számadást adjon hazai és nemzetközi vonatkozásban egyaránt. Oktatóink igen aktív publikációs tevékenységet fejtettek ki az elmúlt időszakban: a tanszéki és kutatóintézeti kiadványok megjelenítésén túl csak 2008-ban oktatóink tollából 10 könyv, 51 szaktanulmány és 23 külföldön publikált tanulmány jelent meg. Az elmúlt évekhez képest ez erőteljes növekedést mutat. Illesse köszönet e helyről a Református Közéleti és Kulturális Központ Alapítványt, amely pályázati támogatásával járult hozzá a Barth Kutatóintézet utóbbi két kiadványának megjelenítéséhez.

Oktatással, képzéssel kapcsolatos eredmények:

Jó döntésnek bizonyult az 50 kredites ú.n. *teológiai modul* kidolgozása, meghirdetése és beindítása. Ez a képzés nem hitéleti képzés vagy alapidiploma felől érkező érdeklődők számára nyújt teológiai alapismereteket és feljogosítja őket arra, hogy e képzés elvégzése után a DRHE mesterszakjaira jelentkezzenek. Az eddigi beiskolázás tapasztalata azt bizonyítja, hogy a teológiai tudományok iránti érdeklődés és teológiai kompetenciák elsajátítása iránti igény valós igény a legkülönbözőbb értelmiségi pályán már elhelyezkedett szakemberek számára.

Az egyetem működéséről általában:

Infrastrukturális beruházás nem történt, viszont intézményünk rendelkezik azokkal a tárgyi és szellemi eszközökkel, amelyek a képzés és kutatás jó színvonalának

biztosítását lehetővé teszik. Ugyanakkor egyetemünk elkötelezte magát – az akkreditációs felkészülés során, de ettől függetlenül is – egy olyan kultúra mellett, amely ismeri és elismeri a minőségbiztosítás fontosságát. A minőség érdekében tett intézkedések tervezettek, részben megvalósítottak, és folyamatosan ellenőrzöttek.

Köszönet munkatársaknak:

Ezen a helyen szeretnék köszönetet mondani a tanártársakon túl közvetlen munkatársaimnak, *dr. Hodossy-Takács Előd* rektor-helyettesnek, *Hadházi Éva* rektori hivatalvezetőnek, *Gaál Izabella* internátusvezetőnek. Illesse köszönet továbbá a Rectori Hivatal munkatársait, a Kollégiumi Gondnokság munkatársait, *Szerdi András* szeniort és *Bodnár Máté* esküdtfelügyelőt szolgálatukért, mindazokat, akik egész tanéven át biztosították számunkra az oktatás, nevelés és kutatás feltételeit, s nem utolsó sorban köszönettel tartozom a fenntartó egyházkerület elnökségének a támogatásért és az a Debreceni Egyetemnek az elmúlt tanévben is tanúsított és továbbmélyített partneri együttműködésért.

Kedves Hallgatók, kedves Diplomázók!

Az itt felsorolt adatok, eredmények, az intézmény működési rendje részben ismert előttetek. Mégis jó számadást készíteni róluk – emlékezni és emlékeztetni. Lehet sokan azt mondják, ebből már volt részünk - főleg egyháztörténeti szemináriumon, vagy egy-egy diszciplína tudománytörténetének megismerése során, s ha valamit felejteni akarunk, az a sok-sok adat, amiről még az elmúlt héten is számot kellett adni... Mégis azt kívánjuk, hogy emlékezzetek és jól emlékezzetek az itt eltöltött évekre, az elsajátított ismeretekre, élményekre, mert a helyes emlékezés és emlékeztetés a garanciája annak, hogy lelkeszként és vallástanárként, az egyházi szolgálat bármely terén és a civil társadalomban képesek legyetek jó döntéseket hozni, erkölcsi véleményt formálni, kompetens módon ellátni munkátokat és közben bizonyoságot tenni Isten jelenlétéről a változó világban.

E gondolatok jegyében a Debreceni Református Hittudományi Egyetem 2008/2009-es, 471. tanévét bezárom!

(Elhangzott, 2009. június 27-én, a Debreceni Református Nagytemplomban.)

BESZÁMOLÓ A DOKTORI ISKOLA MŰKÖDÉSÉRŐL

Gaál Botond

Rövid történeti bevezetés

A református egyház doktorainak utánpótlását az 1912-ben létrejött Debreceni Egyetem Református Teológiai Fakultása biztosította 1950-ig. Erdélyben hasonlóan a Kolozsvári Egyetem. 1950 és 1965 között nem volt doktoráltatás a hazai református felsőoktatási intézményekben. 1965-től Debrecen és Budapest nyerte vissza, illetve nyerte el a *ius promovendi*-t. A két teológiai akadémia olyan számban adott doktorokat az egyháznak, hogy azok közül éppen kikerült a minimális oktatói létszám a két intézményben. Számításaim szerint 1965 táján a teológiai doktorok száma a lelkészi állománynak mintegy 2%-t tehetette ki a professzorokkal együtt. Ez a szám lassan, de fokozatosan nőtt, s 1990-es évekre elérte a 3–4%-ot. A gyülekezeti lelkészek között alig volt doktor. Az 1993-ban megjelent Felsőoktatási törvény és annak módosítása új lendületet adott a doktori munkához is. Előbb létrehoztuk a doktori programunkat, majd visszaállítottuk a habilitáció gyakorlatát. 2001-ben a mi egyetemünkön is megindult az iskolai rendszerű doktor-képzés. Valamennyi esztendőben 3 állami ösztöndíjat kaptunk, s bevezettük a levelező doktori képzést is. Mivel az egyházunkban évtizedekre visszamenően egy-egy professzor irányítása mellett az egyéni felkészülés volt a bevett gyakorlat, az új képzési körülmények között is meghagytuk az egyéni felkészülés lehetőségét. Ez a doktorálási forma azonban 2001 óta fokozatosan csökkenőben van. A doktori iskolánkban először „bátor-talanul” indult a munka, de évről évre gyarapodva, munkánkat bővítve, a hallgatók számát stabilizálva elértük azt, hogy szaporodtak a doktoráltatások. Először csak 1–2 jelölt tett doktori vizsgát, majd 2–3 és mostanra beállt az egyensúly, évente mintegy 3–4–5 hallgató tesz doktori vizsgát. Ezzel elértük azt, hogy az országos átlagot tekintve a lelkészi állománynak mintegy 6–7%-a rendelkezik teológiai doktori fokozattal. Így ágyazódik bele a református egyház életébe, történetébe egyetemünk doktori képzése. A jelenlegi arány még nem éri el az állami egyetemek szintjét, de egy-két százalékos növekedés még várható és elegendő lesz.

A doktori iskola bemutatása a program szerint

Az iskola programja átfogja a klasszikus teológiai tárgyak szinte egész spektrumát. Így a tudományosan művelt területünk kiterjed a hittudomány egészére. Lényegében ugyanolyan szélességű területet fog át, mint az európai egyetemek hittudományi karainak programja, így munkánk és kiadott doktori diplománk azokkal kompatibilis. Teljes részletességgel a doktori programunk a Doktori Szabályzat 1. sz. mellékletében olvasható. Ezt mutatjuk be vázlatosan.

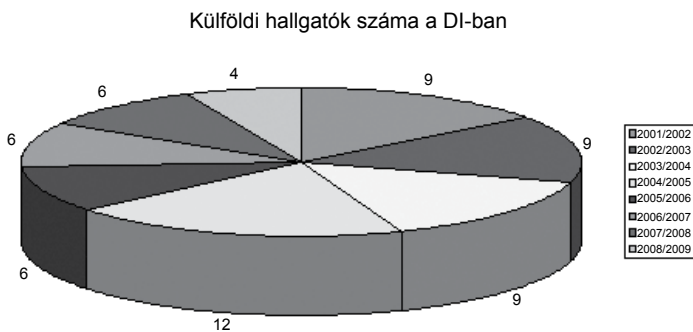
1. A doktori program célul tűzi ki, hogy a doktorandusz egy adott külön területen mélyre ásson, ugyanakkor minden ismeretet, így a kutatási eredményeit is el tudja helyezni a teológia egyetemes egészének rendszerében.

2. A program eme céljának megvalósítása érdekében a teológiai tudománysszakcsoportokat három csokorba szedve rendszereztük: a) biblikus tudományok szakcsoportja, b) szisztematikai és történettudományi szakcsoport, c) gyakorlati teológiai szakcsoport. Valamennyi szakcsoport további diszciplínákra oszlik. Bármilyen tudományos teológiai téma általában ezek valamelyikébe besorolható. Mindegyik szakcsoporthoz megfelelő szaktanári állomány tartozik, akik témavezetőként vagy oktatóként kínálják föl segítségüket. Ezek a szaktanárok a saját szakcsoportjukban meghirdetik kutatási programjukat.
3. Az általános témamegjelölés csak a doktori programhoz elegendő, ezért a doktori iskola valamennyi oktatója külön megadja azokat a speciális témákat, amelyeknek a kutatását ajánlja, illetve amelyeket doktori témaként kiír. Ezek föl sorolása megtalálható a Doktori Iskola honlapján. Mindezekon túl vannak olyan kutatási területek is, amelyeket egyes oktatók egy meghatározott időpontban, meghatározott személy számára ajánlanak. Ilyenkor ezeket is kiírják témaként. A doktori iskolába jelentkezni a kiírt, vagy elfogadott téma szerint lehetséges.
4. Ha a hallgató felvételt nyert, választania kell egy főszakcsoportot, azon belül is egy diszciplínát és annak speciális kutatási témáját. A főtéma mellett választania kell még a másik két mellékszakcsoportból is témát, illetve oktatót. Így nálunk a doktori képzésben részt vevő hallgató egy főtémavezető irányításával és két melléktémavezető irányításával végzi kutatói munkáját, doktori tanulmányait. A társtémavezetői megoldást kevésbé gyakoroltuk, mert így tudtuk biztosítani az integrált képzést, az egyes diszciplínák közötti érdemi együttműködést.
5. A hallgató a felvétele esetén a beiratkozáskor szabadon eldönti a választott mellékszakai és 180 kreditre elkészíti a fő- és melléktémavezetőivel együtt a hat szemeszterre szóló kutatási, tanulmányi, vizsgarendi, oktatói programját. Munkáját eszerint végzi, a módosításhoz engedélyt kell kérnie. Ez az egyik legfontosabb dokumentum számára, melyet mindhárom témavezető aláírásával elfogad, s a Doktori és Habilitációs Tanács pedig életbe lépteti.
6. A hallgatói doktori munka nagyobb hányada a témavezetők személyes irányításával folyik. A vizsgák is eszerint zajlanak. Félévente van egy háromnapos képzési periódus, amelynek programját a Doktori és Habilitációs Tanács hagyja jóvá. Ezen részt kell venniük a nappali és a levelező hallgatóknak egyaránt. Meghívást kapnak az egyéni felkészüléssel doktoranduszok is. Ezekon túlmenően valamennyi félévben egy-két külföldi szakember is tart előadást.
7. Egyes esetekben a Doktori és Habilitációs Tanács jóváhagyásával külföldi egyetem tanárait is fölkérjük konzulensnek. Szeretnénk ezt bővíteni társtémavezetői fölkérések irányába. Az egyes oktatók is felhasználják a külföldi kollégájukkal létrejött jó szakmai kapcsolatokat. Ezek a gyümölcsözőek.

A doktori iskola eredményei az utóbbi 3–5 évben

1. A doktori kutatási témák között igen jelentős hazai és nemzetközi témák szerepeltek. Ilyenek voltak: Az ókor egyházának teológiai jelentősége; Eszkatológia régi és modern szemmel; A matematika és a keresztyén gondolkodás;

- Kierkegaard teológiai jelentősége magyar nyelven; A posztmodernitás és a megigazulás tanának harca; A református felsőoktatás Erdélyben; A felnőttkatechézis; Kultusztörténet. Ezek között néhány interdiszciplináris kutatásra épült.
2. Az utóbbi időben eléggé egyszerre „mentek el” azok a teológusok egyházunkból, akik egy-egy speciális témának a tudósai voltak. Sikerült fiatalokat kiképezni egy-egy nagyon fontos teológiai téma szakértőjévé. Pl. Óegyház teológiája, Augustinus, Kálvin, Barth, modern tudományok és a teológia kapcsolata. A Doktori Iskolában végzettek közül jelenleg 6 fő valamely felsőoktatási intézmény oktatója.
 3. Kialakítottuk azokat a feltételeket, amelyek a későbbiek során a doktori kutatást segítik. Ilyenek az Egyetem szervezetébe integrált kutatóintézetek: Ószövetségi Kutatóközpont, Sepphoris Kutatóközpont, Hatvani István Teológiai Kutatóközpont, Szociáletikai Intézet, Karl Barth Kutatóintézet, Reformációkutató Intézet, Liturgiai Kutatóintézet, Katechetikai Központ, valamint a Harsányi András Alapítvány az egyháztörténeti kutatások publikálására. Ezek az intézetek fontos bázist nyújtanak/nyújtottak több végzett hallgatónk kutatásához, dolgozatának elkészítéséhez.
 4. Megteremtettük annak a lehetőségét, hogy más tudományterületen szerzett diplomával is jelentkezhesse nek hozzánk hallgatók: 50 kredit értékű Teológia „minor szakot” hirdettünk, mely az alapvető teológiai ismeretek megszerzését hivatott biztosítani.
 5. Hallgatónk között nagy számban vannak határon túliak. Ezzel jelentősen hozzájárulunk főként az erdélyi, kárpátaljai és felvidéki magyar református tudományos utánpótlás biztosításához.
 6. A külföldi ösztöndíj programokba – mind a Zsinat által szervezett, mind az

Erasmus program nyújtotta ösztöndíj lehetőségeibe – bekapcsoljuk a doktorandusz hallgatónkat is.

A doktori iskola vezetőjének bemutatása

- Dr. habil Gaál Botond DSc. 1946-ban született, 1987 óta egyetemi tanár, a Dogmatika Tanszék vezetője. Az MTA doktora. A teológia mellett matematikából és fizikából egyetemi végzettséggel rendelkezik. Számos hazai és nemzetközi szervezet, társaság tagja. 48 tudományos előadást tartott külföldön: Európában, Ázsiában, Amerikában és Dél-Afrikában. Idegen nyelvű tudományos publikációinak száma 34, idegen nyelvű nem tudományos publikációinak száma 6. További 4 tudományos írása vár megjelenésre 2009 őszén.
- Eddig 16 doktorandusza volt, akik közül 11 hallgató szerzett abszolutóriumot, 10 hallgató sikeresen befejezte a doktori cselekményeket, 3 hallgató írja a disszertációját, 3 hallgató pedig még a doktori iskola hallgatója. Összesen eddig 7 hallgatója kapott állami ösztöndíjat, ezekből 2 már végzett, egy most írja a disszertációját, 3 hallgató pedig jelenleg még a doktori iskola tagja.
- Hazai szempontból történő értékeléséhez fontos lehet, hogy 2008-ban az Országos Doktori Tanács alelnökévé választották. Nemzetközi szempontból pedig az a tény, hogy 2006-ban a Heidelbergi Egyetem Teológiai Fakultásán doktori kurzust vezetett, majd pedig az egyetem Nemzetközi Templeton Doktori Programjának bírójává kérték föl.
- Három kiemelkedő esemény:
 1. 1993-ban a természettudományi és a teológiai tudományművelés kapcsolatának vizsgálatára létrehívta Debrecenben a Hatvani István Teológiai Kutatóintézetet, amelynek keretében eddig nyolc országos Tudomány és Teológia Konferenciát szervezett. Megindította a Tudomány és Teológia könyvsorozatát.
 2. 1998 és 2001 között Széchenyi Professzori Ösztöndíjat kapott.
 3. 2005-ben kutatói díjat kapott a Párizsi Interdiszciplináris Egyetem és az Amerikai Elon University Global Perspectives on Science and Spirituality közös programjában. E kutatás középpontjában Bolyai János jelentősége állt, s az erről írt legújabb könyve, A zárt világ felnyitása angolul is megjelent *Opening up a Closed World* címmel.

Saját honlapja: <http://www.drk.hu/bgaal/>

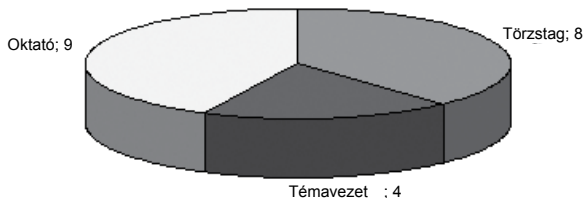
A doktori iskola belső szervezete

A Doktori Iskola vezetője 2001-től Dr. Gaál Botond egyetemi tanár. Az ő munkáját segíti 2005-től Dr. Baráth Béla docens, a doktori iskola titkára, aki egyben a Doktori és Habilitációs Tanács üléseinek és a fokozatszerzési eljárásoknak a jegyzőkönyveit is vezeti. Az adminisztrációs feladatokat az Egyetem Tanulmányi osztályának egyik munkatársa, Dr. Kustár Zoltánné referens végzi.

Az iskola jelenleg 17 belső oktatóval és 4 külső oktatóval működik, akik között két külföldi van. A nappali hallgatók száma jelenleg 10, a levelező hallgatók száma 10. Minden év elején összehívjuk az összes hallgatót és tájékoztatást adunk nekik az év fontos eseményeiről, a képzés menetéről, az oktatás időpontjairól, a kutatás módszertanáról. Ilyenkor választják meg soraikból a képviselőjüket, aki aztán részt

vesz a DHT és a Szenátus ülésén. Működik a Doktori Iskola Tanácsa, de ezt a testületet csak ritkán kellett eddig összehívni, mivel – kis intézmény lévén – a DHT tagjai szinte azonosak az Iskola Tanácsának tagjaival. A külső tagok elsősorban a Sárospataki Református Teológiai Akadémia professzorai és oktatói közül kerültek ki.

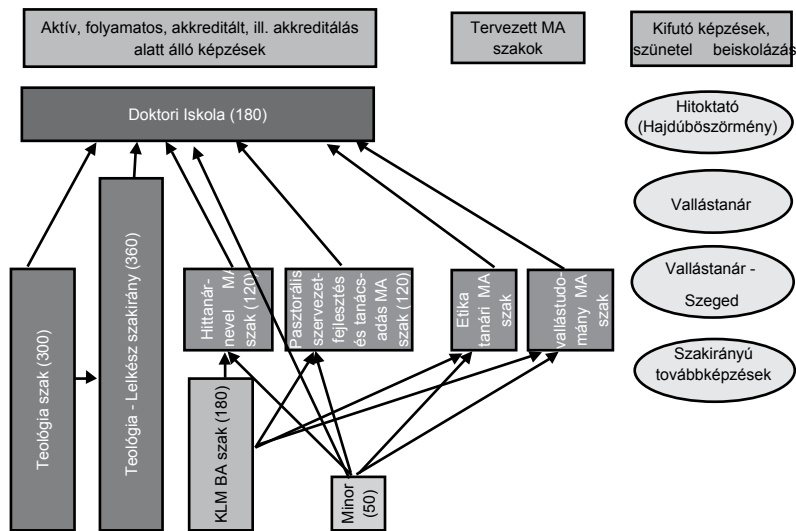
A DI oktatói

A doktori iskola helye az intézmény szervezetében

Az iskola integráns része az egyetemi életnek. Legmagasabb képzési szinten és szervezett formában képviseli a teológiai tudományok művelését, különös tekintettel a kutatói munkára.

A hallgatókat szinte az intézményhez láncolja a pártalan értékű és gazdagságú Kollégiumi Nagykönyvtár, amely szoros együttműködésben él a DRHE külön álmányú könyvtárával. Mindezekon túl vannak az utóbbi másfél évtizedben létrehozott speciális kutatóintézetek a maguk egyedi könyvanyagával, amelyek számos területen kínálnak interdiszciplináris kutatási lehetőséget. A debreceni helyzet még

különösebb, mert az ősi Kollégium könyvtára és a Debreceni Egyetem Könyvtára mint Nemzeti Könyvtár együtt olyan kutatási lehetőségeket biztosít, hogy ez helyzetét egyedülállóvá teszi országos viszonylatban is.

A doktorandusz hallgatók munkáját segíti az Egyetem a gyakorlatilag korlátlan fénymásolási lehetőséggel. A legtöbb hallgató a tanszéki keretek között, vagy a kutatóintézetekben kap valamilyen helyet, ahol otthonra találhat.

A doktori iskola hazai és nemzetközi kapcsolatai

- a. A doktoranduszok számára igen széleskörű kutatási lehetőséget biztosítanak Debrecenben az említett könyvtárak. A DRHE és a Debreceni Egyetem közötti megállapodás a doktori iskola hallgatóira is vonatkozik.
- b. A DRHE doktori iskolája és a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karának doktori iskolái közötti kapcsolatot együttműködési megállapodás biztosítja.
- c. Hallgatóink jó kapcsolatokat ápolnak a DOSZ-ban aktív hallgatókkal, különös tekintettel a Tavaszi Szél országos konferenciákra. Ezek mindegyikén képviselték magukat, előadásokat tartottak.
- d. A DRHE szerves részeként a Doktori Iskolánk részesül az Egyetem külföldi kapcsolatainak lehetőségeiből. Hallgatóink előtt nyitva állnak a Zsinat által felkínált ösztöndíjas helyek, valamint az Egyetem Erasmus programjában meglévő lehetőségek is. Erasmus kereten belül az oktatóknak is széles lehetőségük nyílik a külföldi egyetemeken való oktatásra, kutatásra. A DRHE több külföldi egyetemmel kötött együttműködési megállapodást az utóbbi években, melyeknek szerves részét képezi a doktori képzésben való együttműködés is. Ilyen szerződésünk van a kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetemmel, a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézettel, a kampeni Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken in Nederland-dal, valamint a Debreceni Egyetemmel.
- e. Másik formája a nemzetközi kapcsolatoknak az, hogy az oktatók személyes nemzetközi kapcsolataira építve hívunk meg külföldről professzorokat, akik előadást, szemináriumot tartanak a doktoranduszoknak, s erre nézve bőven sorolhatjuk a neveket: Alan Sell (Great Britain), Hans Schwarz (Németország), Jack Lundbom (USA), Paul Wells (Franciaország), Andy Dearman (USA), Eva Harasta (Austria-Németország), Horst Echternach (Németország), Ulrich Luz (Svájc) Wolfgang Wischmeyer (Bécs), Ernst-Joachim Waschke (Németország), valamint az összes díszdoktorunk.

A doktori iskola infrastrukturális feltételei

A doktori iskolánk hallgatóinak páratlan előnyt jelent a Kollégiumi Nagykönyvtár a Teológiai Szakkönyvtárral együtt és a Debreceni Egyetemi könyvtár hatalmas gyűjteményei. Mindezeket túl a könyvtárközi kölcsönzés lehetősége is nyitva áll a Teológiai Szakkönyvtár keretein belül. Így a kutatásaikhoz szükséges hazai, és külföldi könyvritkaságokhoz is hozzá tudnak jutni hallgatóink.

A Szakkönyvtár olvasó termében 12, míg a Számítógépteremben 10 PC internet hálózattal áll a hallgatók rendelkezésére 8–22 óra között. Természetesen az

Egyetem Kutatóintézeteinek könyvtárait is szabadon használhatják a doktoranduszok, illetve többnyire azokban a helyiségekben tudnak szabad íróasztaloknál dolgozni is.

A doktori iskola képzési programja a 2008/2009. tanévben

Az I. évre fölvevett doktoranduszok 2008 szeptemberében elkészítik a három évre szóló képzési tervüket úgy, hogy a főszak tantárgycsoport témáiból 90 kreditet, a másik két tantárgycsoport témáiból 24–24 kreditet köteles a hallgató megszerezni a 3 év alatt. A képzési tervet a témavezetőnek és a másik két tantárgycsoportból választott oktatónak aláírásával kell jóváhagyni, majd a Doktori és Habilitációs Tanács véglegesíti a tervet. A képzési tervet az oktatóval személyesen kell megbeszélni, kialakítani.

2008. október 16-án valamennyi doktorandusz, tehát mind a nappali, mind a levelező tagozatra felvett, még képzésben résztvevő hallgató számára évkezdő tájékoztatót tartunk. Ezen sorra kerül az új szabályozások, az éves munkaterv ismertetése, valamint a DOSZ által javasolt kérdések napirendre tűzése, a hallgatói képviselő megválasztása és egyéb ügyek.

A 2007/2008. tanévtől kezdődően valamennyi félévben van oktatás. Ez a doktori képzés szerves része, kredittel nem értékelhető természetes kívánalom. Hogy valamennyi doktorandusz hallgatónk részt tudjon ezeken az alkalmakon venni, lehetőség szerint egy adott szemeszterben egy hét végén csütörtökön, pénteken és szombaton van tömbösített oktatás. A három nap oktatási munkáját úgy szervezzük meg, hogy mindhárom tantárgycsoport egy-egy nap képzési feladatait vállalja. A jelenléti íven az oktató tanár igazolja a részvételt naponként és a Doktori Iskola Tanácsa dönt a részvétel bejegyezhetőségéről az indexbe.

Egy hallgató tanulmányi ideje alatt összesen hat hétvégi képzési alkalmon vehet részt. Szabályzatunk szerint az abszolutórium megszerzéséhez legalább négy képzési alkalmon részt kell vennie mindenkinek, e nélkül az abszolutórium nem állítható ki.

Ezekén kívül lehet még alkalmyszerűen külföldi előadó, oktató által tartott előadás.

A doktori iskola által szervezett előadások, előadássorozatok a 2008/2009. tanévben

I. félév

Október 16-án, csütörtökön 10:00–12:00 óra Hans Schwarz professzor *„Intelligent Design, Tradition and its theological significance”* címmel tart előadást magyar tolmácsolással. 15:00–18:00 óra – Dr. Molnár János *„Ravasz László életműve”* - előadások.

Október 17-én, pénteken 10:00–12:00 óra Hans Schwarz professzor *„Comfort in an Apocalyptic Age. Lessons from Martin Luther’s Eschatology”* című előadása magyar fordítással. 14:00–17:00 óra – Dr. Molnár János: *„A Kárpát-medencei XX. századi egyháztörténet”* – előadások.

Október 18-án, szombaton 9:00–12:00 óra – Dr. Kovács Ábrahám „A tudományos munka módszertana” és „A 19. század második felének magyar teológiai súlypontjai” címmel tart előadásokat.

II. félév

Április 27-én, hétfőn 10:00–17:00 óra között Dr. Gaál Botond professzor tart előadásokat az alábbi címekkel: „Kálvini vonások a magyarok lelki arcán”, „Sola Scriptura”, „Kálvin és az egzakt tudományok”, „A keresztség kálvini értelmezése”, „Az úrvacsora kálvini értelmezése”, „Presbiteri rendszer”.

Április 28-án, kedden 10:00–12:00 és 14:00–16:00 óra között Dr. Eva Harasta bécsi-bambergi rendszeres teológus tart előadásokat tolmácsolással, megbeszéléssel: „Petition and Subordination: Karl Barth's Notion of Prayer” és „Das dreieinige Bild: Augustin und Calvin zur Gottebenbildlichkeit des Menschen”.

Április 29-én, szerdán 10–17 óra között Dr. Fazakas Sándor rektor tart előadásokat: Kálvin szociáletikája: „Kálvin szociáletikájának teológiai alapjai és társadalomtörténeti előzményei”, „A kálvini szociáletika módszere”, „Az aktuális kifejtése: Kálvin gazdaságetikája és politikai etikája”.

A doktori iskolába való felvétel a 2009–2010. tanévre

16 jelentkező volt, akik közül 2009 júniusában 14-en sikeres felvételi vizsgát tettek.

A doktori iskola akkreditációja

A doktori iskola 2008–2009. tanévének egyik legfőbb eseménye az országos akkreditációs folyamatban való részvétel volt. A minimális 7 törzstag helyett 10 törzstagot terjesztettünk föl akkreditációra. Valamennyiőjüket akkreditálták a következő 5 évre. Név szerint a következők lettek törzstagok: Dr. Baráth Béla Levente, Dr. Bodó Sára, Dr. habil. Fazakas Sándor, Dr. habil. Fekete Károly, Dr. habil. Gaál Botond DSc, Dr. habil. Hodossy-Takács Előd, Dr. habil. Hörcsik Richárd CSc, Dr. habil. Kustár Zoltán, Dr. Marjovszky Tibor, D.Dr. habil. Peres Imre. Az országos megmérettetés alapján bizakodóan nézünk a jövőbe, de azzal a tudattal és felelősségérzettel, hogy törzstagjaink folyamatosan teljesítik a MAB által előírt követelményeket, ugyanakkor pedig egyetemünk biztosítani fogja a leendő törzstagjaink kellő számban történő utánpótlását a fiatalabb nemzedék csoportjából.

VISSZATEKINTÉS
A DEBRECENI REFORMÁTUS HITTUDOMÁNYI EGYETEM
DIÁKÉLETÉNEK 2008/2009-ES TANÉVBEN TÖRTÉNT ESEMÉNYEIRE

Bodnár Máté

2008. szeptemberében Egyetemünk közössége kirándulással egybekötött csendesnapokon vett részt Gönc-Hejce-Vizsoly térségében. Az „Ösvényem világossága” címet viselő rendezvénysorozat, amely Tiszántúli Egyházkerület támogatásával, és a Tiszáninneni Egyházkerület vendégszeretetében valósulhatott meg, Dienes Dénes egyháztörténész, Vizsolyi Bibliáról szóló előadásával vette kezdetét. Az esemény alap gondolata az útra kelés, vándorlás volt, amely a későbbi programokban több szempontból is kibontakozhatott: Egyrészt a teológusoknak a környező településeken végzett istentiszteleti szolgálataiban - Gönc, Göncruszka, Hejce, Vizsoly és Vilmány református gyülekezeteiben; később a Sóllyomkőre tett kirándulásban; végül pedig a bibliai emléktúrában, amelyet a tervezett gyalogút helyett az időjárási viszonyok miatt autóval tettek meg a résztvevők. A csendesnapok úrvacsorás istentisztelettel zárultak a vizsolyi templomban, ahol Bölcskei Gusztáv püspök hirdette az Ige üzenetét, az ágendai szolgálatot pedig Csomós József püspök végezte.

Szeptember végén megalakult és működni kezdett a Hallgatói Önkormányzat, amely bizottságainak száma újabb taggal bővült: a Diakóniai Bizottsággal, amely a szeretetszolgálati munka koordinálását, illetve a diakóniai intézményekkel való kapcsolattartást tűzte ki céljai közé.

Október hónap folyamán a Kulturális Bizottság szervezésében Diákságunk közösen tekinthette meg a Modern és Kortárs Művészeti Központ Szocreál kiállítását. Elindultak az idegen nyelvi önképzőkörök, amelyek néhány alkalommal filmnézésre és német illetve angol nyelvű társalgásra adtak lehetőséget. Az előző tanév jól sikerült próbaszámának folytatásaként megjelent az Új Közlöny első hivatalos száma, amely kizárólag az Egyetemünk hallgatóinak hitéleti, tudományos és szépirodalmi írásait jelenteti meg. Az Új Közlöny számai azóta is folyamatosan megjelennek.

A Hallgatói Önkormányzat és egy debreceni autósiskola együttműködése eredményeképpen hallgatóink egy csoportja kihelyezett gépjárművezetés-tanfolyamon vehettek részt a Kollégiumban, amelynek végén többen sikeresen jogosítványt szereztek. Ugyancsak októberben vette kezdetét a DRHE első internetes sakkturnája, illetve kiírásra került az őszi fotópályázat, amely nagy népszerűségnek örvendett, és színvonalas alkotások sokaságát hozta napvilágra.

Az elsősök bemutatkozó estjét november 10-én rendezték meg, ahol ezúttal a tanulmányaik kezdetén álló hallgatótársaink több, egymástól független produkcióval álltak elő bemutatva évfolyamuk egyes tagjait.

Diákságunk először fordított különleges figyelmet a Nemzetközi dohányzásmentes napra is, amely alkalmával több fórumon hangzottak el információk a dohányzás káros hatásairól, illetve a segítségnyújtás lehetőségeiről, formáiról.

November 27-én a már hagyománnyá vált adventi délutánon koszorú- és ajtódísz készíttéssel foglalatostkodtak az érdeklődők.

A december hónap kezdete a 4-én megrendezett Mikulás-esttel a jól megszokott vidámságot hozta. Megvolt azonban az alkalma az elcsendesülésnek, a szolgálatra való készülésnek is. A karácsonyi kibocsátó istentiszteleten id. Fekete Károly egészségi állapotára tekintettel ifj. Fekete Károly tanár úr tolmácsolta Isten üzenetét, míg az estet közös, gyertyafényes adventi vacsora zárta.

2009. februárjában a vizsgaidőszak fáradalmi után a „Közösségben a közéletért” témában elmélkedhettünk közösen a félévkezdő csendesnap alkalmával. A gyülekezeti kiszállásoknak ezúttal Apagy, Napkor, Tornyospálca, Jéke, Debrecen-Kerekestelep és Debrecen-Kistemplom gyülekezetei adtak otthont. Látogatásunkat tettük a debreceni városházán, a Mindentudás Egyeteme program kereteiben meghallgattuk Fazakas Sándor rektor úr előadását, Kozma Zsolt professzor pedig előadásain kívül evangéliumi üzenettel is gazdagította hallgatóit igehirdetésében.

A csendesnapok záróakkordja a Misszió Ma Konferencia volt, amely kerekasztal-beszélgetés műfajában szólaltatott meg a misszió különböző területein tevékenykedő lelkészeket.

A második félév eseményei leginkább az Egyetemünk Internátusa által elnyert pályázat programjai köré csoportosultak. Az Oktatásért Közalapítványnál nyert támogatásból elsősorban szakmai programok, kerekasztal-beszélgetések jöttek létre a félév folyamán, amelyek a bibliai-, a rendszeres-, a gyakorlati teológia és az egyháztörténet területét is érintették, és Egyetemünk tanárain kívül neves meghívott vendégek segítségével nyújtott színvonalas tudományos élményt. Az érdeklődők számát tekintve kimagaslott a programok közül Pálhegyi Ferenc pszichológus párkapcsolatokról tartott előadása.

Szintén az elnyert pályázati támogatást adott lehetőséget a teológusok testi egészségének a karbantartására is: új eszközök vásárlása mellett rendszeres gyógytornász foglalkozások és crossfit-edzések zajlottak a Kollégium területén. Ezekon túl az egész tanévben a továbbra is népszerű házi focibajnokságok mellett heti egy alkalommal a Gaál Botond professzor úr vezette kosárlabdázás jelentett még hasznos kikapcsolódást diákjainknak.

Hallgatóink küldöttsége ezúttal is részt vehetett az Európai Magyarok Evangéliumi Ifjúsági Konferenciáján, ahol nemcsak Egyetemünket, hanem egyszersmind az anyaországi magyarokat is képviselhettük.

Végül a nyári vizsgaidőszak teljesen új kezdeményezése volt a „*Reggel-i-s ima*”, amely közös lelki- és testi táplálkozást kínált az arra vágyóknak, megteremtve ezzel a kiegyensúlyozott, egészséges életvitel lehetőségét a vizsgák nehéz időszakában is.

Mindezekért az örömteli pillanatokért, és még sok más, itt fel nem sorolt lényeges és kevésbé fontos eseményért köszönet illet mindenkit akik a Hallgatói Önkormányzat munkáját bármilyen módon elősegítették, hála pedig legyen az örök Istennek, aki a 2007/08-as tanévben is gondot viselt az övéiről!

KÖZÖSSÉGÉPÍTÉS EGY FELSŐOKTATÁSI KOLLÉGIUMBAN
A Debreceni Református Hittudományi Egyetem Internátusának
a 2008/2009. tanévi programjairól¹

Gaal Izabella

A mai, posztmodern korban egyre inkább az egyén kerül a középpontba a maga igényeivel, elvárásaival, önmegvalósítási individualizmusával, értékrendjével; a közösség pedig, mintha háttérbe szorulna. A premodern korral ellentétben, melyre a vallásos világkép, az összetartás, a tekintélyelvűség a jellemző, a posztmodern korban sok kis narratíva létezik egymás mellett, a kollektív tudás széttöredezik, nincs általános érvényű igazság, viszonylagossá válik az erkölcs, nincs egységes normarendszer. Az etika eltűnése az igazság eltűnését is jelenti. Értékekről szó van ugyan, de mindenki mást tart értéknek. Semmi sem kötelező, mindenki szabadon választhat az ideológiák, vallások, értékrendek között. Mindez bizonytalansághoz, az értékek relativizálódásához vezet, ami magában foglalja az – akár feloldhatatlan – konfliktusok kialakulását is.

A társadalom is széttöredezett, új családmodellek alakultak ki, nő a szegények és a gazdagok közti távolság, magas a munkanélküliség aránya, nincs biztos jövőkép. Hatalmas a média virtuális világának a befolyása, a televízió és a rádió mellett megjelent a DVD és az internet. A gyerekek ebbe a világba születnek bele, a rohanó élettempóban vagy éppen a kilátástalanságban élő munkanélküli szülők nem tudják ellensúlyozni a média gondolkodást formáló hatásait. Míg a premodern korban a gyerekek belenőnek a tradicionális normarendszerbe, a modern korban pedig egy társadalmi konszenzus alapján kialakított embereszményt interiorizáltatnak velük, addig a posztmodern kor azt várja, hogy a gyerek pusztán önismeret, meg tapasztalás révén fejlessze ki személyiségét, identitását.

Ebből a társadalmi környezetből érkeznek a diákok a felsőoktatási intézményekbe, így a Debreceni Református Hittudományi Egyetemre (DRHE) is. Az állami egyetemekkel összehasonlítva természetesen van különbség a hallgatók családi hátterét illetően, mégpedig abban, hogy diákjaink többsége hívó családokból érkezik, református gyülekezethez tartozik, ismeri a Biblia és a reformátorok tanításait. Amikor azt választották, hogy lelkipásztorok, vallástanárok, katechéták, lelkipásztori munkatársak lesznek, és a teológia tudományát fogják tanulni, akkor letették a voksukat a keresztyén értékrend mellett. Mégis sokan hordozzák magukban a posztmodern kor sugallta bizonytalanságot, kérdéseik vannak, melyekre választ várnak.

¹ A Debreceni Református Hittudományi Egyetem Internátusa (felsőoktató kollégiuma) közösségépítő programjai a 2008/2009. tanév második félévében az Oktatásért Közalapítvány támogatásával valósultak meg. Jelen írás a Református Tiszántúl című folyóiratban megjelent beszámoló bővített változata (Református Tiszántúl, XVII/ 3. szám, Debrecen, 2009, 22-23.)

Az egyetem kollégiumi bentlakása a nevelés révén nyújthat a diákoknak segítséget a tájékozódásban, ezért fontos feladata a közösségformálás terén való szerepvállalás. Melyek ennek a módszerei? A lelki közösségek kibontakoztatása, annak a készségnek a kialakítása, hogy a diákok figyeljenek egymás igényeire és törekedjenek arra, hogy másoknak örömet szerezzenek. A közös, csoportos beszélgetéseken túl, amelyek jó lehetőséget biztosítanak a hitbeli és etikai kérdésekben való tájékozódásra, minden egyéb közös program, mint pl. a sportolás, a játék, közös zenélés, a kézműves foglalkozások, közös főzés, stb. csapatépítő hatással bír, az érzelmi nevelést munkálja. A csoportszocializációt döntően befolyásolják az egyéneket összekötő történetek és rituálék, a pozitív töltetű közös élmények átélése sokszor a túlélés lehetősége is.

Ezek a gondolatok magyarázzák meg, hogy miért örültünk annyira az Oktatásért Közalapítvány felsőoktatási kollégiumoknak szóló pályázatának, mely a kollégiumokban zajló szakmai munkát, valamint egészség ápolást támogatja.

Oktatásért Közalapítvány

A Magyar Köztársaság Kormánya a Közoktatási Modernizációs Közalapítvány, a Nemzeti Kollégiumi Közalapítvány, az Esélyt a Tanulásra Közalapítvány, a Bursa Hungarica Közalapítvány és az Országos Kiemelésű Társadalomtudományi Kutatások Közalapítvány egyesítésével, ezen közalapítványok jogutódjaként 2005. szeptember 21-i jogerővel létrehozta az Oktatásért Közalapítványt. A 2008-as évben a felsőoktatási kollégiumok háromféle területre pályázhattak:

- szakmai programok támogatására, mely a kollégium rendszeres, vagy időszakos szakmai, tehetséggondozó, felzárkóztató, vagy kulturális programjainak kiadásait támogatja;
- egészségmegőrző, fejlesztő programok támogatására, amelyben a kollégisták – minél nagyobb létszámban - szervezett formában vesznek részt, és amely szakember által kidolgozott, edzésterv alapján zajlik;
- mentori ösztöndíjra: a kollégiumi mentor feladata többek között a kollégiumi közösség szervezése, a tanulmányaikban lemaradó kollégisták számára segítségnyújtás (korrepetálók, tanuló párok szervezésével), alsó éves kollégisták segítése.

Programok

A hallgatói önkormányzat vezetőivel együtt állítottuk össze a pályázati anyagot figyelemmel azokra a témákra és tevékenységekre, melyek a hallgatók körében érdeklődésre tarthatnak számot. Ekkor támaszkodtunk egy korábbi felmérésünkre is, amikor arról informálódtunk, hogy milyen tanórán kívüli tevékenységekben vennének szívesen részt a kollégium diákjai.

A szakmai programok megvalósítását kerekasztal beszélgetések és előadások formájában képzeltük el. Így előadást tartott Fazakas Sándor rektor "Etikai kihívások az egységesülő Európában - lehetséges keresztyén válaszok" címmel, melyet a Duna-TV is rögzített az Alföldtudás Egyeteme sorozat keretében; a holokauszt emléknapja alkalmából a Debreceni Egyetem meghívott oktatói tartottak

előadás: Prepuk Anikó docens „A modern antiszemitizmus Európában” illetve Tóth Matolcsi László Dávid tanársegéd „A zsidó” és „az antiszemita”. Bibó István antiszemitizmus-értelmezése címmel”, majd levetítettük az „Az élet szép” című filmet, mely után lehetőség nyílt beszélgetésre Gonda László adjunktus vezetésével. Elhangzott előadás a párválasztásról és a házasságról is „Viharálló párkapcsolatok” címmel, melyet Pálhegyi Ferenc pszichológus professzor a Házassággondozó Szolgálat vezetője tartott. A kerekasztal beszélgetések a DRHE oktatói illetve más egyetemekről meghívott oktatók és lelkipásztorok részvételével zajlottak. A témák a következők voltak:

- Bibliai eszkatológia
- Misszió ma
- Valláspolitikai a Kádár-korszakban (dokumentumfilm vetítésével egybekötve)
- Elmúlt a Biblia éve?
- Lelki egyensúly, lelki béke.

Ezekről a beszélgetésekről így ír Jánvári Béla mentor a beszámolójában: „Úgy gondolom ezek a beszélgetések sokat adtak a diákság számára. Nem csak azért, mert olyan témákkal találkoztunk, amik különösen is érintik a hallgatóságot, hanem az előadók magas fokú felkészültsége és kérdéseinkre kapott feleletek miatt is.” Valóban sok kérdést tettek fel a diákok, ami azt mutatja, hogy érdekelték őket a fenti témák.

Egyetemünk internátusa pályázott olyan eszközök vásárlására is, melyek elősegítik a programok szervezését, így az alapítvány támogatásával vehettünk egy fénymásoló gépet, egy laptopot, egy projektort és mikroportokat is.

Az egyetemen második éve működik citera kör. Az Oktatásért Közalapítvány támogatásával alkalmazni tudtunk szakavatott oktatót és egy rövid táborozást is szervezhettünk, ahol szintén folyt citeraoktatás, de együtt készítettük a reggelit és a vacsorát, bográcsoltunk, meglátogattuk Móricz Zsigmond szülőházát és a túristvándi vízimalmot is. A táborban részt vevő diákok olyan nagy sikerrel szerepeltek a vasárnapi istentiszteleti alkalmakon (Szatmárcseke, Tiszacsécse), hogy meghívást kaptak az ottani református gyülekezettől nyári fellépésekre is.

Más területen is alakult ki közösség. A tavalyi tanévhez képest az idén húsztízre nőtt azoknak a diákoknak a száma, akik diakóniai csoportként a Debreceni Református Nagytemplom Nyitott Ajtó Otthonának és Támogató Szolgálatának a tagjait, sőt az utóbbi időben a Református Öregotthon gondozottjait látogatják. Hogy jól megbirkózzanak ezzel a feladattal, a kérdéseikre választ, a nehéz helyzetek feldolgozásában segítséget kapjanak, ebben a félévben lehetőség nyílt arra, hogy egy szociális munkás, a Támogató Szolgálat vezetője, önismeretre épülő tréninget tartson számukra, melynek során megállnak, elgondolkoznak, tudatosítják magukban a személyiségükkel és hivatásukkal kapcsolatos új ismereteket. A csapat tagjai egy hosszú hétvégét a Támogató Szolgálat vezetője kíséretében együtt töltöttek a hegyek közt, a félévet pedig nála vendégeskedve zárták.

Az érdeklődő diákok számára szerveztünk egy „Lelki egészségvédelmi módszerek” című tréninget is, melynek tematikája: önismereti módszerek, lelki egészségmegőrzés, konfliktuskezelés és stresszkezelés, szorongásoldás, értelemkeresés voltak.

A kollégiumunkban működik a patronáló évfolyam rendszer, ami azt jelenti, hogy a mindenkori harmadik évfolyam szárnyai, alá veszi az első évfolyamot és segíti őket a beilleszkedésben és tájékozódásban. Az év elején az idősebbek látják vendégül a gólyákat, amit aztán ők a második félév végén viszonznak. A vizsgaidőszakban azonban igény esetén a mentorok segítségével szeretnénk tanuló párokat kialakítani más évfolyamokra járók közt is, vagy legalább egy olyan jól működő rendszert, melynek keretében az alsóbb éves hallgatók informálódni tudnak arról, hogy kérdéseikkel mely felső évesekhez fordulhatnak.

Az Oktatásért Közalapítvány támogatásával az érdeklődő diákok moziba mentek illetve kiállítás (pl. A mindenség modellje) látogattak meg. De két alkalommal sor került kreatív foglalkozásokra is. Első alkalommal Húsvéthoz kapcsolódva tojásfestés és ajtódíszek készítésére volt lehetőség. A második alkalommal a lányok gyöngyöt fűztek, így szép karkötők, nyakláncok, fülbevalók készülhettek.

Az egészségmegőrzés érdekében gyógytorna foglalkozásokat szerveztünk, mivel a mozgásszegény életmód könnyen megbetegít. Az Oktatásért Közalapítvány támogatásával képzett gyógytornászt tudtunk alkalmazni. A 2008/09-es tanév őszi félévében még fizioterápiás eszközök nélkül dolgoztak, de a tavaszi félévtől már az Oktatásért Közalapítványhoz benyújtott pályázat útján elnyert összegből vásárolt polifoamok, Fit-ball labdák, Thera Band erősítő szalagok, kézi- és lábsúlyok színesítették az órákat. Érezhető volt, hogy ezen eszközök használata, sokkal inkább felkeltette a diákok érdeklődését, ezáltal létszámuk is óráról órára bővült. A tanár nő véleménye szerint a hallgatóknak nemcsak fizikai állapotuk, hanem közérzetük is javult a tornák alkalmával.

A sportolási alkalmak nagy sikert arattak. Több mint 60 diákot sikerült heti rendszerességgel megmozgatni a különböző sportrendezvényeken, de sok volt a szurkolni vágyó is. Kedd és csütörtök esténként a focibajnokság izgalmas mérkőzéseire került sor, minden héten egyszeri alkalommal pedig kosárlabdáztak az érdeklődők. Mindkét félévben voltak ping-pong esték, emellett pedig lehetőség volt úszóbérlet igénybevételére is.

Az alapítvány támogatásával új ülőgarnitúrát kapott az internátusi társalgó is. Az Internátus az Szociáletikai és Egyházzociológiai Tanszékkal együttműködve megjelentetett egy 170 oldalas válogatást Martin Luther King beszédeiből A reménység testamentuma címmel. A fordítást a DRHE hallgatói: Bertha Zoltán, Bélbász-Szűcs Andrea, Czeglédy Péter Pál, Csoma Annamária, Csomós János, Drabik Rózsa, Jenei Péter, Szilágyi Krisztina és Tárnok Dávid végezték.

A félévet közös bográcsozással zártuk a diákok által szolgáltatott kellemes zene hangjai mellett.

A bevezetőben felvázolt gondolatokra visszautalva bízunk abban, hogy az előzőekben bemutatott programok nem csak abban nyújtottak segítséget a diákoknak, hogy megtapasztalják a közösen végzett tevékenységek örömét, hogy megélhessék a gyakorlati keresztyéniséget, hanem abban is, hogy erősödjének hitbéli elkötelezettségükben. Nagy távolság tátong a posztmodern én határtalansága és a keresztyén én zsinórmérték szerinti behatároltsága között, hiszen a mi életünk vezérfona-

la a Biblia, életvezetésünk alapja a keresztyén etika. A keresztyénység közösséget is jelent, nem csak hitet, mivel a keresztyén ember nyitott, ám nem individualista.

Hálásak vagyunk az alapítványnak azért, hogy támogatásával ilyen dús programsorozatot állíthattunk össze. Mind a diákok, mind az egyetem oktatói illetve a meghívott vendégek részéről pozitív visszajelzéseket kaptunk, ami arra ösztönöz bennünket, hogy folytassuk ezeket a kezdeményezéseket, megőrizzük ezeket a kis közösségeket és továbbiak létrejöttén munkálkodjunk. Ugyanis a közösségépítő munkának több folyamánya is van. Egyrészt az egyén szintjén. A közösség számon tartja ugyanis tagjait, a szeretete lelki gondozás is, gyógyító hatással van az életekre. Másrészt a hitünket is közösségben lehet legjobban megélni, amikor a Jézustól kapott szeretetet továbbadhatjuk. Harmadrészt, a mi diákjaink számára hasznos lehet a közösségépítés tanulása, mert ők maguk is erre fognak törekedni gyülekezeti lelkipásztorokként, vallásánárokként, katechétákként és lelkipásztori munkatársaként egyaránt. Máté evangélista szavaival azt kívánom a diákjainknak, hogy „Úgy ragyogjon a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat.” (5:16) Adja Isten, hogy így legyen!

Tanévkezdő csendesnapok, Gönc, 2008. 09. 13.

Tanévkezdő csendesnapok, a Hejce fölötti hegyekben, 2008. 09. 14.

ERASMUS PROGRAM EGYETEMÜNKÖN

A 2008/2009. TANÉVBEN

Gonda S. László

A Debreceni Református Hittudományi Egyetem a 2008/2009. tanévre is sikeres pályázatot nyújtott be a Tempus Közalapítványhoz hallgatói és oktatói mobilitási ösztöndíjak finanszírozására.

A 2008/2009 tanévben az Európai Unió Egész Életen Át Tartó Tanulás Programja keretében 5 hallgató részesült tanulmányi ösztöndíjban, összesen 25 hónap időtartamra. Az egyetem 6 oktatója részesült oktatói mobilitási ösztöndíjban, egy oktató pedig szakmai képzési programra kapott ösztöndíjat.

A tanév során 6 vendéghallgató folytatott tanulmányokat egyetemünkön Erasmus ösztöndíjjal, 4 oktató tartott vendégelőadásokat az Erasmus mobilitás keretében, egy oktató pedig szakmai képzési programon vett részt intézményünkben.

A 2006/2009. tnévben a Debreceni Református Hittudományi Egyetem Erasmus Programjában 22 fő vett részt.

Személyi feltételek

Intézményi Erasmus-koordinátor: Gonda László egyetemi adjunktus

Erasmus-asszisztens: Zimányi Márta egyetemi hallgató (a 2008/2009. tanév tavaszi félévében).

Infrastruktúra

Az Debreceni Református Hittudományi Egyetem Nemzetközi Irodája a Rektori Hivatal szervezeti keretében működik. Az Egyetemen Erasmus Információs Pont működik a Missziói és Felekezettudományi Tanszéken (I/132. szoba). A tavaszi szemesztertől a DRHE Erasmus Programja saját honlappal rendelkezik, mely a www.drhe.hu-ról érhető el.

Hallgatói mobilitás

Erasmus-ösztöndíjas kiutazó hallgatók:

Kovács Márta – Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, Románia

Kovács Tibor - Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, Románia

Magyar Katalin – Károly Egyetem, Prága, Csehország

Moldván Edit – Református Teológiai Egyetem, Kampen, Hollandia

Pusztai Judit – Protestáns Teológiai Egyetem, Kampen, Hollandia

Erasmus-ösztöndíjas vendéghallgatók

Katharina Ende – Lipcsei Egyetem, Németország

Fodor Orsolya - Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, Románia

Gábor Imola Júlia - Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, Románia
Kovács Beáta - Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, Románia
Püsök Anita Hortenzia - Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, Románia
Somogyi Enikő – Phillips Egyetem, Marburg, Németország

Oktatói mobilitás

Erasmus-ösztöndíjas kiutazó oktatók:

Fekete Károly tanszékvezető egyetemi docens – Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, Románia
Gaál Botond, tanszékvezető egyetemi tanár – Regensburgi Egyetem, Németország
Hodossy-Takács Előd egyetemi docens, rektor-helyettes – Regensburgi Egyetem, Németország
Kókai Nagy Viktor egyetemi adjunktus – Bécsi Egyetem, Ausztria
Marjovszky Tibor tanszékvezető professzor – Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, Románia
Molnár János egyetemi docens – Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, Románia

Szakmai képzési program:

Horsai Ede egyetemi adjunktus – Bécsi Egyetem, Ausztria

Erasmus vendégtanárok:

Ulrich H. J. Körtner – Bécsi Egyetem, Ausztria
Molnár János tanszékvezető egyetemi tanár – Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, Románia
Péter István egyetemi tanársegéd – Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, Románia
Hans Schwarz, intézetvezető egyetemi tanár – Regensburgi Egyetem, Németország

Szakmai képzési program:

Hankó Nagy Alpár egyetemi adjunktus – Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, Románia

III. INTÉZMÉNYTÖRTÉNETI TANULMÁNYOK

DR. KARASSZON DEZSŐ PROFESSZOR
(1924–2008) ÉLETE ÉS TUDOMÁNYOS MUNKÁSSÁGA

Kustár Zoltán

Karasszon Dezső, egyetemünk egykori tanszékvezető professzora 2008. október 25-én, 84 éves korában ment el a minden élőknek útján. Gyászjelentésére családja az első zsoltár sorait választotta: „*Boldog ember az, aki nem jár a bűnösök tanácsa szerint, nem áll a vétkesek útjára, és nem ül a csúfolódók székére, hanem az Úr törvényében gyönyörködik, és az ő törvényéről elmélkedik éjjel-nappal. Olyan lesz, mint a folyóvíz mellé ültetett fa, amely idejében megtermi gyümölcsét, és nem hervad el a lombja. Minden sikerül, amit tesz.*” (Zsolt 1,1–3) E sorokat méltán vonatkoztathatjuk az ő pályafutására is: egykori professzorunk ilyen áldott, gazdag életet élt.

Karasszon Dezső 1924. február 29-én született Budapesten. Gimnáziumi tanulmányait itt, majd a Sárospataki Református Gimnáziumban végezte. Ezután Sárospatakon, a Református Theológiai Akadémián készült a lelkészi pályára 1942 és 1947 között. Latinul már a középiskolában kiválóan megtanult; teológiai hallgatóként a bibliai nyelveket is kiemelkedő szinten sajátította el, és szerette meg egy életre a Szentírást, azon belül pedig az ószövetségi könyveket.

1947-ben előbb Átányban, majd Miskolcon lett segédlelkész. 1949 márciusában a svájci református egyház ösztöndíjával Bázembe mehetett, ahol a teológiai fakultáson, három féléven át, sémi nyelvészetet és különböző ószövetségi tantárgyakat hallgatott. Ebben az időben két nagyszerű ószövetséges oktatót Bázemben: W. Eichrodt, akinek ószövetségi teológiáján nemzedékek nevelkedtek, és W. Baumgartner, aki az egyik legfontosabb héber szótár szerkesztőjeként szerzett magának hírnevet. Kettejük közül Baumgartner volt rá nagyobb hatással: alapos filológiai elemzései, valamint a részletek iránti alázata a fiatal magyar ösztöndíjasként is követendő ideálja lett.

Baumgartner professzornál egy féléven át bibliai vallástörténetet is hallgatott. Ennek az előadásnak az anyaga eltűnt a professzor hagyatékából. K. Seybold 1999-ben Debrecenben értesült arról, hogy debreceni kollégájának félig német, félig magyar nyelvű jegyzeteiben fennmaradt ennek a kurzusnak szinte a teljes anyaga, s bízta őt arra, hogy ezt a tudománytörténeti kincset rendezze sajtó alá.

Egyetemünk Karasszon Dezsőt 80. születésnapja alkalmából azzal köszöntötte, hogy a peregrinus hagyományok szép, modern-kori dokumentumaként megjelenette ezt a jegyzetet.

Karasszon Dezső Bázélból hazatérve egy fél éven át belföldi ösztöndíjas-ként képezte tovább magát Debrecenben. Ekkor ismerkedett meg Kállay Kálmánnal, a debreceni teológia ószövetségesével, akit később, professzorként, példaképének tekintett.

Irlanda Sárával 1951-ben kötött házasságot. Felesége 57 éven keresztül állt „hozá illő segítőtársként” férje oldalán. Házasságukat Isten négy fiúgyermekkel áldotta meg. Közülük ketten végeznek egyházi szolgálatot: Dezső a debrecen-nagyerdei gyülekezet kántora, és a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Karán tanít – többek között leendő egyházzeneszket, István pedig a Károli Gáspár Református Egyetem teológiai fakultásán vezeti mint egyetemi tanár az Ószövetségi tanszéket.

Karasszon Dezső 1951-től a szegvár-mindszenti, 1953-tól pedig a szentes-alsó-párti gyülekezetben volt segédlelkész. A mártélyi gyülekezet 1955-ben választotta meg lelkipásztorának. Igehirdetői szolgálatát nagy odaadással és alázattal végezte. Tanya-gondozó lelkészként a házi istentiszteletek ellátását különösen fontosnak tartotta: élményeit e téren professzorként is szívesen osztotta meg hallgatóival. 1964-ben a tiszafüredi gyülekezet hívta meg. A templom renoválása és egy új harang öntetése mellett itt bibliaiskolát is szervezett, így keresve a minél hatékonyabb módját az egyháztagok hitbéli tanításának.

Lelkipásztori teendői mellett az önképzésre és a tudományos munkára is nagy hangsúlyt fektetett. 1959-ben egy terjedelmes dolgozatot írt a zsoltaírók és a kultusz kapcsolatáról. Minden bizonnyal ennek az írásnak köszönhető, hogy még ugyanebben az évben, mint külsős tag, meghívást kapott a Magyar Bibliatanács Szöveggondozó Bizottságába, és bekapcsolódhatott az Újfordítású Biblia előkészítésének munkálataiba. 1964 januárjától a Bizottság rendes tagja lett, 1965-től pedig már ő készítette sajtó alá a teljes Ószövetség közel kétharmadát. Nyugdíjba vonulásáig tagja maradt a Magyar Bibliatanács, majd a Magyar Bibliatársulat Szöveggondozó Bizottságának; az új fordítás 1990-es revíziója során sem nélkülözheték szakértelmét és fordítói tapasztalatát.

A Debreceni Református Theológiai Akadémia Ószövetségi tanszékére 1977-ben kapott kinevezést. Bár a gyülekezeti munkát nem szívesen hagyta ott, 1980-ban családjával együtt Debrecenbe költözött, és egészen nyugdíjba vonulásáig teljes szívvel és lélekkel végezte ezt a feladatot.

Csaknem két évtizeden át egyedül oktatta az ószövetségi tárgyakat. Utódjaként csodálom munkabírását: a heti öt héber és kétszer két exegézis óra mellett minden második tanévben meghirdette az ószövetségi bevezetéstani ismereteket. 1983-tól az ószövetségi bibliai teológia oktatását is tanszéke vette át, 1997-ben pedig beindította „Az ókori Kelet vallásai” című kurzusát. Ezek az órák, valamint a rendszeresen meghirdetett szemináriumok évközben nagyon leterhelték, a nyári szünetekből pedig csaknem egy hónapot az akkor még kötelező alapvizsga dolgozatok javítására fordított.

Ám Karasszon Dezső az oktatói munka terhét örömmel vállalta. Exegézis-óráin nem saját olvasottságát igyekezett csillogtatni: Ő a szakirodalom eredményei

között aszerint válogatott, hogy azok mennyire szolgálják az Ige jobb megértését, az építő jellegű prédikáció írását. Szemináriumai nem tartoztak a legnépesebbek közé. Ám a teológusoknak szinte minden nemzedékéből akadtak olyanok, akiket megérintett felkészültsége és szakmai alázata, s ezért éveken át kitartottak az Ószövetségi szeminárium mellett. Diákjai közül többen lettek jó ószövetségesek vagy éppen kiváló hebraisták, s jelenleg ketten dolgozunk egyetemi oktatóként az ő szűkebb szakterületén.

Pedagógusként igyekezett minden hallgatóból a legtöbbet kihozni. A teológusok rendszeres elfoglaltságait nem nézte jó szemmel: meg volt győződve arról, hogy a felkészülés idejét nem szabad másra feccsérelni. Nála a jeles hallgató sem kapta meg a legjobb jegyet akkor, ha nem teljes erejével készült a vizsgára, viszont a szerényebb képességű diák is kaphatott jó osztályzatot, ha a tanulás során megtett mindent, ami tőle tellett. Gyakran megesett, hogy valaki közepesre vagy jóra vizsgázott nála, ő azonban nem volt hajlandó a leckeönyvbe beírni az osztályzatot, hanem visszahívta az illetőt egy újabb vizsgára, mondván: „Maga ezt jobban is meg tudja tanulni!”

A közegyházi feladatok nem csábították: számára minden óra, amit nem oktatással vagy kutatással töltött, elvesztegetett időnek számított. A dékánsgban is csupán kikerülhetetlen kötelességet látott. A tanári kar pártoskodásaitól igyekezett távol tartani magát, és csak annyira folyt bele az intézményi ügyekbe, amennyire ezt tanszéki munkája megkövetelte. Hol önként félreállva, hol margóra szorítva, szelíd alázattal végezte munkáját: mély hite, alapvetően vidám természete és eltökélt oda-
szánása megvédte attól, hogy a keserűség a lelkébe belegyökerezzen.

Az Ószövetségi Szaktanfolyam, majd a Doktorok Kollégiuma munkájába kezdettől fogva bekapcsolódott. 1991-től 1997-ig az Ószövetségi Szekció elnöke volt. Gondos szervezőként állította össze az ülések programját, bízta munkára az Ószövetség kritikai vizsgálatára nyitott lelkészeket, segítette felkészülésüket, és kereste saját előadásaiban is a tudományosság és a gyülekezeti szempontok között a közegyházi viszonyoknak megfelelő, jó arányt. Történeti-kritikai elkötelezettsége miatt folyamatosan ki volt téve az evanglikál jellegű körök és a holisztikus látásmódot preferáló kritikájának. Mindvégig igyekezett azonban elkerülni, hogy a szakmai ellentétek a személyes kapcsolataira is rátelepedjenek; nem csak rajta múlt, ha ez mindenkivel szemben mégsem sikerülhetett.

Kutatási témáit jórészt az aktuális feladatai határozták meg. Doktori disszertációját a bibliai teológia tárgyköréből írta, aminek oktatását 1983-ban kellett átvennie. A mű egyetemi jegyzet gyanánt a bibliai prófétizmus jelenségét és az írópróféták teológiáját tárgyalja. A Jubileumi Kommentár első kiadásához ő készítette el Ézsaiás könyvének magyarázatát, majd a második kiadás során megbízást kapott Ezékiel könyve mellett a Zsoltárok könyvének kommentálására is. A szakmai közvélemény minden bizonnyal ebben az utóbbi két műben, főleg a Zsoltárokhoz írt magyarázatában fogja majd látni legfontosabb publikációit.

Ő maga élete fő művének azt tekintette, hogy a bibliafordításban részt vállalhatott; mindig szívesen és büszkén mesélt életének erről a korszakáról. A bibliafordítói munka lezáródása után is folyamatosan igyekezett javíthatni az Ószövetség

magyar változatát: tudományos közléseinek jelentős hányada elemzi egy-egy rövidebb szakasz fordítását, és kínál javaslatot annak pontosítására. Nyugdíjasként fogvatkozó erejét is jórészt erre koncentrált, s jelentek meg egészen haláláig ide vonatkozó írásai.

Több mint száz tudományos írása és igehirdetése jelent meg. Igetanulmányokat készített az Evangelische Predigtmeditationen c. folyóirat számára, négy ízben pedig részt vett a német Bibelwoche előkészítő anyagának összeállításában. Előadást tartott az Európai Lelkészek Konferenciáján Bukarestben (1982), az International Organization for the Study of the Old Testament konferenciáján Loevenben (1989) vagy éppen Kolozsvárott a teológiai tanárok nemzetközi konferenciáján (1999).

Barátai és tisztelői 70. születésnapja alkalmából tanulmánykötettel tisztelegtek előtte, oktatási-nevelési munkájáért, valamint kiemelkedő tudományos tevékenységért pedig Apáczai Csere János-díjjal tüntette őt ki az oktatási miniszter.

Karasszon Dezső egyetemünkön 45 félévet tanított. 2000 februárjában vonult nyugdíjba. Fiatalos tudásvágya azonban ekkor sem hagyott alább: ajándéknak tekintette ezeket az éveket, amikor minden energiáját az olvasásnak és a publikálásnak szentelhette. Lendületét egyre gyengülő egészségi állapota sem törte meg. Szellemi frissességét Isten kegyelméből mindvégig megőrizte. Teljes életet élve, „az élettől betelve” térhetett haza megváltó Urához.

Legyen áldott az emlékezete!

Dr. Karasszon Dezső publikációinak jegyzéke:

Könyvek

- 1) Ézsaiás könyvének magyarázata, in: *Jubileumi Kommentár. A Szentírás magyarázata*, Budapest, Kálvin János Kiadó, 1974, 635–692. = in: *Jubileumi Kommentár. A Szentírás magyarázata*, 2. kiadás, Budapest, Kálvin János Kiadó, 1995, 691–748.
- 2) *Mai világvallások: Iszlám, hinduizmus, buddhizmus*, Debrecen, Debreceni Református Teológiai Akadémia, 1981.
- 3) *Héber gyakorlókönyv és bibliai arám nyelvtan*, Budapest, Budapesti Református Theologiai Akadémia, 1983.
- 4) *Előadások az ószövetségi bibliai theologia köréből*, Debrecen, Debreceni Református Theologiai Akadémia, 1986 (A Debreceni Református Theologiai Akadémia Ószövetségi Tanszékének tanulmányi füzetei 1).
- 5) *Előadások az Ószövetségi bibliai teológia köréből. II. rész: A próféták*, Debrecen, Debreceni Református Theologiai Akadémia, 1990 (A Debreceni Református Theologiai Akadémia Ószövetségi Tanszékének Tanulmányi Füzetei 2).
- 6) *Vallástörténet. Mai világvallások: Iszlám, Hinduizmus, Buddhizmus*, Szeged, A DRTA Szegedi Vallástanári Tanszéke, 1993 (A DRTA Szegedi Vallástanári Tanszékének Tanulmányi Füzetei).
- 7) A Zsoltárok könyvének magyarázata, in: *Jubileumi Kommentár. A Szentírás magyarázata*, 2. kiadás, Budapest, Kálvin János Kiadó, 1995, 541–640.
- 8) Ezékiel könyvének magyarázata, in: *Jubileumi Kommentár. A Szentírás ma-*

- gyarázata, 2. kiadás, Budapest, Kálvin János Kiadó, 1995, 795–839. = *Ezékiel könyvének magyarázata*, Debrecen, Debreceni Református Kollégium, 1995.
- 9) *A Sínai-perikópa válogatott részeinek magyarázata. Előadások az ószövetségi írásmagyarázat köréből*. Ex 19; 20; 24; 32; 33. rész, Debrecen, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 1998 (A Debreceni Református Hittudományi Egyetem Ószövetségi Tanszékének Tanulmányi Füzetei 3).
- 10) BAUMGARTNER, W., *Geschichte der israelitischen Religion. Basler Vorträge. Notiert von Dezső Karasszon*, Debrecen, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 2004 (DÓTTF 4).
- 11) *Istendicséret. Prédikációk három évtizedből*, Budapest, Magánkiadás, 2004.

Tanulmányok

- 12) A XXXIV. zsoltár magyarázata, *Református Egyház* 7 (1955), 390–392.
- 13) A XXV. zsoltár magyarázata, *Református Egyház* 8 (1956), 402–404.
- 14) Megjegyzések Ezsdrás könyvének új fordításához, *Theologiai Szemle* 3 (1960), 104–112.
- 15) A XXIII. Zsoltár, *Református Egyház* 14 (1962), 167–168.
- 16) Megjegyzések néhány bibliai hely fordításához, *Theologiai Szemle* 5 (1962), 148–149.
- 17) A diakónia ószövetségi gyökerei, in: BARTHA T. (szerk.), *A Magyarországi Református Egyház diakóniája*, Budapest, A MRE Zsinati Irodájának Sajtóosztálya, 1979, 17–30.
- 18) A prófétai iratok, in: ADORJÁN J. (szerk.), „*Hirdesd az igét*”. *Az igehirdetők kézikönyve*, Budapest, A MRE Zsinati Irodájának Sajtóosztálya, 1980, 90–97.
- 19) Az ember bűne és Isten igazsága (Ószövetségi üdvtörténet), in: ADORJÁN J. (szerk.): „*Hirdesd az igét*”. *Az igehirdetők kézikönyve*, Budapest, A MRE Zsinati Irodájának Sajtóosztálya, 1980, 151–168.
- 20) Az istendicséret helye a Zsoltárok könyvében, *Theologiai Szemle* 25 (1982), 351–353.
- 21) Az Ószövetségi bibliai teológia néhány újabb eredménye, in: KOCSIS E. (szerk.), *A Magyarországi Református Egyház Debreceni Teológiai Akadémiájának évkönyve*. 1983/84–1984/85, Debrecen, Debreceni Református Theologiai Akadémia, 1985, 67.
- 22) A második parancsolat, in: TÓTH K. – SZÜCS F. (szerk.), *Szószer és katedra. Tanulmányok Dr. Tóth Kálmán professzor tiszteletére 70. születésnapja alkalmából*, Budapest, Budapesti Református Theologiai Akadémia, 1987, 65–72.
- 23) Bemerkungen zum Psalm 146, in: SCHUNK, E. D. – AUGUSTIN, M. A. (Hg.), *Goldene Äpfel in silbernen Schalen: Collected communications to the XIIIth Congress of the International Organization for the Study of the Old Testament*. Leuven 1989, Frankfurt a. M. – Bern (et al.), Peter Lang, 1992 (Beiträge zur Erforschung des Alten Testaments und des antiken Judentums 20), 123–127.
- 24) A Vizsolyi Biblia magyarázatai II, *Theologiai Szemle* 35 (1992), 25–27.
- 25) Az Ószövetség az ókeresztény és a középkori egyház írásmagyarázatában,

- Theologiai Szemle* 35 (1992), 67–69.
- 26) I. zsolttár, *Református Szemle* 85 (1992), 475–476.
- 27) Szócikkek in: BARTHA T. (szerk.), *Keresztyén Bibliai Lexikon*, I–II. kötet, Budapest, Kálvin János Kiadó, 1993.
- 28) A második parancsolat (2 Mózes 20,2–6), *Theologiai Szemle* 36 (1993), 24–27.
- 29) Nevelés a Bibliában és az ókori Keleten, *Keresztyén Nevelés* (1993), 2–3, 12–15.
- 30) A Bibliafordító Bizottság munkamódszere, *Református Egyház* 46 (1994), 56–57.
- 31) „Dávid utolsó szavai” (2Sám 23,1–7), in: BARCZA J. – IFJ. FEKETE K. (szerk.), *„Krisztusért járva követségben...” Tanulmányok Fekete Károly és Lenkeyné Semsey Klára professzorok tiszteletére*, Debrecen, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 1996, 247–253.
- 32) A XLIV. zsolttár: Zsolt 44, *Igehirdető* 7 (1996), 371–372.
- 33) A XLVII. zsolttár: Zsolt 47, *Igehirdető* 7 (1996), 419–420.
- 34) A LXXX. zsolttár magyarázata: Zsolt 80, *Igehirdető* 7 (1996), 519–520.
- 35) A CXXXVIII. zsolttár magyarázata: Zsolt 138, *Igehirdető* 7 (1996), 567–568.
- 36) Mózes elhívásának története a 2Móz 3 alapján, in: TENKE S. – KARASSZON I. (szerk.), *„Fölbuzog szívem szép beszédre”. Tanulmányok D. Dr. Tóth Kálmán tiszteletére 80. születésnapja alkalmából*, Budapest, A KGRE Hittudományi Kara, 1997, 81–95.
- 37) Exodus 4,24–26 magyarázata, *Református Egyház* 49 (1997), 9–10.
- 38) Gondolatok a 89. zsolttárról, *Református Egyház* 49 (1997), 55–58.
- 39) Az aranyábécé „Hé” strofája (Zsolttárok 119,33–40), *Református Egyház* 49 (1997), 74–75.
- 40) Hebraica veritas Ez. 28,11–19-ban, *Theologiai Szemle* 40 (1997), 130–131.
- 41) A XIII. zsolttár magyarázata: Zsolt 13, *Igehirdető* 8 (1997), 55.
- 42) Az L. zsolttár magyarázata: Zsolt 50, *Igehirdető* 8 (1997), 175–176.
- 43) A LXXIII. zsolttár magyarázata: Zsolt 73, *Igehirdető* 8 (1997), 107–108.
- 44) A LXXIV. zsolttár: Zsolt 74, *Igehirdető* 8 (1997), 223–224.
- 45) A LXXIX. zsolttár magyarázata: Zsolt 79, *Igehirdető* 8 (1997), 271–272.
- 46) A CXIV. zsolttár magyarázata: Zsolt 114, *Igehirdető* 8 (1997), 323.
- 47) A Prédikátor könyve – problémák és eredmények, *Református Egyház* 50 (1998), 106–111.
- 48) Az igehirdetés hitelessége, *Református Egyház* 50 (1998/3), B3.
- 49) Hivatal és hivatás, *Református Egyház* 50 (1998), 96–97.
- 50) Hit és tudomány, *Református Egyház* 50 (1998), 145.
- 51) Az új protestáns bibliafordítás eredményei és feladatai, *Theologiai Szemle* 41 (1998), 134–138.
- 52) A III. és IV. zsolttár: Zsolt 3; 4, *Igehirdető* 9 (1998), 335–336.
- 53) Az V. és VI. zsolttár magyarázata: Zsolt 5; 6, *Igehirdető* 9 (1998), 383–385.
- 54) A VII. és VIII. zsolttár magyarázata: Zsolt 7; 8, *Igehirdető* 9 (1998), 431–432.
- 55) A IX–X. zsolttár magyarázata: Zsolt 9; 10, *Igehirdető* 9 (1998), 287–289.
- 56) A XXXVII. zsolttár: Zsolt 37, *Igehirdető* 9 (1998), 127–129.
- 57) A XLVIII. és XLIX. zsolttárok magyarázata: Zsolt 48; 49, *Igehirdető* 9 (1998), 67–69.

- 58) Mózes. A kutatás újabb eredményei, *Theologiai Szemle* 42 (1999), 66–70.
- 59) Habakuk könyve az újabb kutatás fényében, *Theologiai Szemle* 42 (1999), 254–261.
- 60) A Hermann Gunkelt ért kritikák, in: BENKE GY. – DIENES D. (szerk.): *Deus providebit. Tanulmányok dr. Mészáros István tiszteletére 70. születésnapja alkalmából*, Sárospatak, Sárospataki Református Theológiai Akadémia, 1999, 119–124.
- 61) Fordítási gondok, *Református Egyház* 51 (1999), 72.
- 62) Megrepedt nádszál, füstölgő mécses. Ézs 42,3 magyarázata, *Református Egyház* 51 (1999), 199.
- 63) Bétel – Jerikótól keletre?, *Református Egyház* 51 (1999), 285.
- 64) Igeidők az első zoltárban, *Református Egyház* 52 (2000), 80.
- 65) A temető mint szent hely, *Református Egyház* 52 (2000), 80–81.
- 66) Új módszer a zoltárkutatásban, *Confessio* 24 (2000), 102–111.
- 67) „Szent hely – Gyógyhely?”, *Studia Biblica Athanasiana* 3 (2000), 5–10.
- 68) Modern megoldás-kísérletek a bibliafordításban, *Theologiai Szemle* 44 (2001), 4–5.
- 69) Az angyal szó értelme Jób 33,23-ban, *Theologiai Szemle* 44 (2001), 193–195.
- 70) A Szövetség Könyve néhány textusának fordítása, *Református Egyház* 53 (2001), 127.
- 71) Holttest vagy emlékoszlop?, *Református Egyház* 53 (2001), 155.
- 72) A feltámadás ígérete. Az Ez 37 magyarázata, *Református Egyház* 53 (2001), 249–250.
- 73) A régészet a teológia szolgálatában, *Confessio* 25 (2001), 86–91.
- 74) A bibliafordító munka szükséges korlátai, *Theologiai Szemle* 45 (2002), 86–88.
- 75) A bibliafordítás nehézségei és lehetőségei, *Református Egyház* 54 (2002), 158–159.
- 76) Elég-e a „hebraica veritas”, *Theologiai Szemle* 45 (2002), 141–142.
- 77) Az értelem szerinti – szó szerinti fordítás példái, *Református Egyház* 55 (2003), 29–30.
- 78) Az Ebed-Jahve-énekek értelmezéséről, *Református Egyház* 55 (2003), 128–129.
- 79) Egy régi félreértés a bibliafordításban, *Református Egyház* 55 (2003), 248.
- 80) Hettita hatások a Bibliában, *Theologiai Szemle* 47 (2004), 202–207.
- 81) Amikor az egyszerűbb fordítás a hűségesebb, *Református Egyház* 57 (2005), 35.
- 82) Egyiptomtól az egyházatyáig, *Theologiai Szemle* 48 (2005), 184–187.
- 83) Néhány megjegyzés Albrecht Alt munkamódszereiről, *Theologiai Szemle* 49 (2006), 68–70.
- 84) A strukturalista módszer, *Theologiai Szemle* 49 (2006), 132–133. = in: BÉKÉSI S. (szerk.): *Ostium in Caelo. Jubileumi kötet dr. Bolyki János teológiai professzor 75. születésnapjára*, Budapest, Ráday Könyvesház, 2006, 11–14.
- 85) Varia lectio – varia exegesis, *Református Egyház* 58 (2006), 81–82.
- 86) Túlságosan modern fordítás, *Református Egyház* 58 (2006), 145.
- 87) Ízelítő O. H. Steck tanításából, in: BÉKÉSI S. (szerk.), „Ki szíveket tanít”. *Jubileumi kötet dr. Boross Géza teológiai professzor 70. születésnapjára*, Budapest, KGRE – Hittudományi Kar, 2006 (Studium 2), 180–182.

- 88) Az uralkodás gondolata a bibliai teremtéstörténetben, *Református Egyház* 59 (2007), 57.
- 89) A kontextus fontossága az exegézisben. Főhajtás Károli Gáspár bibliafordítása előtt, *Református Egyház* 60 (2008), 7–8.
- 90) Scriptura Scripturae interpres: Ezékiel 28 és a teremtéstörténet, *Igazság és Élet* 2 (2008), 152–155.

Könyvismertetések

- 91) SCHWARZ-BARTH, A., *Igazak ivadéka*, Budapest, 1962, *Theologiai Szemle* 6 (1963), 254–255.
- 92) KRAUS, H.-J., *Izráel istentisztelete (Gottesdienst in Israel. Grundriss einer Geschichte des alttestamentlichen Gottesdienstes*, München, 1962), *Theologiai Szemle* 6 (1963), 121–122.
- 93) A teremtéshit (WESTERMANN, C., *Genesis 1–11*, Neukirchen-Vluyn, 1974), *Theologiai Szemle* 20 (1977), 47–50.
- 94) TÓTH K., *A régészet és a Biblia* (Budapest, 1978), *Theologiai Szemle* 22 (1979), 311–312.
- 95) G. Fohrer zsolnárkomentárja (FOHRER, G., *Psalmen*, Berlin – New York, 1993), *Theologiai Szemle* 40 (1997), 260–262.
- 96) Hét bibliafordítás összehasonlító filológiai vizsgálata ([szerk. nélkül], Budapest, 1997), *Református Egyház* 50 (1998), 192–193.
- 97) Új utakon a zsolnárkutatás? (SEYBOLD, K. – ZENGER, E. (Hg.), *Neue Wege der Psalmenforschung*, Freiburg in Breisgau, 1994), *Theologiai Szemle* 43 (2000), 262–265.
- 98) Előadások az izráeli vallás történetéről (BAUMGARTNER, W., *Geschichte der israelitischen Religion*. Basler Vorträge, notiert von Dezső Karasszon, Debrecen, 2004), *Theologiai Szemle* 47 (2004), 117–118.

Igehirdetések, meditációk, egyebek

- 99) Utak, ösvények, teendők (Jer 6,16–17), *Református Egyház* 17 (1965), 186–187.
- 100) Napi igemagyarázatok a Jelenések könyvéről, *Reformátusok Lapja* 17 (1973. november 18.), 2; (1973. november 25.), 2; (1973. december 2.), 2; (1973. december 9.), 2.
- 101) Pfarrer in Europa (I): „...die Theologie der Liebe entdecken...”, *Deutscher Pfarrerblatt* 77 (1977), 3–5.
- 102) Az uralkodásra teremtett ember (1Móz 1,26–31), *Református Egyház* 32 (1980), 113–114.
- 103) Mester és tanítvány (2Kir 5,1–27), *Református Egyház* 32 (1980), 106.
- 104) Embereknél lehetetlen – Istennél lehetséges (1Kir 19,1–18), *Református Egyház* 32 (1980), 110–111.
- 105) Igaz megtérés (Jóel 2,12–14), *Református Egyház* 32 (1980), 112.
- 106) Bűn és megújulás a népek között, *Lelkipásztor* 61 (1986), 578–582.
- 107) 2Mos 33,17b–23, *Evangelische Predigtmeditationen* 1986–1987/1, 80–83.
- 108) Jes 49,13–16, *Evangelische Predigtmeditationen* 1989–1990/1, 48–50.

- 109) A XXIII. zsoltár magyarázata, *Református Szemle* 86 (1993), 390–392.
- 110) CL. zsoltár, *Református Szemle* 87 (1994), 55.
- 111) 144. zsoltár, *Református Szemle* 87 (1994), 113–114.
- 112) Bevezetés a Zsoltárok könyvének magyarázatához, *Református Szemle* 89 (1996), 282–285.
- 113) Te hoztál ki anyám méhéből, *Református Egyház* 52 (2000), 104–105.
- 114) Engesztelés végeznek?, *Református Egyház* 52 (2000), 105.
- 115) „Ígét kötni”, *Református Egyház* 54 (2002), 200.
- 116) Utolsó találkozás, *Református Tiszántúl* 16 (2008/5), 12.

Tiszteletére megjelent emlékkötet

– KARASSZON I. (szerk.), „...Mert örökké tart szeretete”. *Tanulmányok Karasszon Dezső tiszteletére 70. születésnapja alkalmából*, Budapesti Református Teológiai Akadémia, Budapest, 1994 (A Budapesti Református Theologiai Akadémia Bibliai és Judaisztikai Kutatócsoportjának kiadványai 7).

A „Kálvin emlékévek” ünnepélyes megnyitója az Oratóriumban, 2009. 03. 18.

*Dr. Horváth Erzsébet, a Zsinati Levéltár igazgatója bemutatja
a Kálvin időszerúsége című tanulmánykötetet, Oratórium, 2009. 03. 18.*

Kálvin kiállítás megnyitóján, Nagykönyvtár kiállítóterme, 2009. 03. 18.

D. DR. ILLYÉS ENDRE A GYAKORLATI TEOLÓGUS

Fekete Károly

Legendás hírű tanárokkal mindig büszkélkedhetett a Debreceni Református Kollégium, de a legendás korok között is igen gazdagnak számít a XX. század első fele, amikor a Teológiai Fakultáson kiformalódott az a nagy professzori kar, amelynek csak a gyakorlati teológiai képzést adó személyiségei között három olyan nagyformátumú egyéniséget találunk, mint Makkai Sándor, Czeglédy Sándor és Illyés Endre. Mindhárman iskolát teremtettek, s mindhárman sajátos kutatási területtel rendelkezve, munkásságukkal beírták magukat a magyar református teológiatörténetbe.

Illyés Endre nevelői életútjának vázlatja

A Szatmár megyei Tunyogon született 1897. augusztus 25-én. Apja, Illyés József tunyogi református tanító volt, anyját Máté Eszternek hívták. A család kilencedik gyermeke volt Illyés Endre, aki korán árvaságra jutott. Középiskolai érettségijét a debreceni Református Főgimnáziumban szerzett 1915-ben. Teológiai tanulmányait a Debreceni Egyetem Hittudományi Karán és a kolozsvári Teológiai Akadémián végezte. Lelkészi oklevelét 1920. szeptemberében szerezte meg Kolozsvárott, jeles eredménnyel...

A rövid segédlelkészi (Zilah) és helyettes lelkészi (Őraljaboldogfalva) évek után Miskolcon elemisták (1921–24), majd Szegeden középiskolások (1924–33) között lett vallásoktató. Itt szerezte meg 1925-ben első doktorátusát filozófiából, hogy aztán az 1925/26. tanévben Genfben mélyülhessen el a valláspedagógiai tanulmányokban. 1933-ban újabb emelkedést és feladatot jelentett számára az, hogy a debreceni Dóczy Tanítóképző Intézetbe került vallástanárnak.

Teológiai doktorátusát 1936-ban szerezte Debrecenben, 1941-ben pedig teológiai magántanári címet kapott.

Az ifjabb korosztállyal való foglalkozásban már jártas Illyés Endre 1941-től lett a Tisza István Tudományegyetem Református Hittudományi Kara mellett működő Lelkészképző Intézetnek a tanára. 1950-től kezdve pedig — az Egyetem Hittudományi Karának Theologiai Akadémiává történt átszervezése után — néhány éven át az Akadémián professzorként működött (1950–53)¹. Életének utolsó éveiben az Észak-Tiszántúl református egyházközségeinek nyomta-

¹ Theologiai Akadémiai Jegyzőkönyvek. Debrecen. 1953/54. I. rendes ülés. 14. szám. Kellett a hely Békefi Benő nyíregyházi lelkésznek, akit teológiai professzorrá akartak választani, ld. ugyanennek az ülésnek a 15. száma alatt tárgyalatokat.

tott, írásos és tárgyi kincseinek felmérésével, megörökítésével foglalkozott. 1962. április 18-án Debrecenben halt meg.²

* * *

Illyés Endrét a gyakorlati teológia tudományának szerteágazó területei közül különösen is a lelkigondozás (poimenika) és a keresztyén nevelés (katechetika) egy-egy speciális területe érdekelt. A nyomtatásban megjelent művei egyértelművé teszik, hogy minden szempontból kutatta a magyar református nép lelkivilágát és környezetét, másrészt nagyfokú felelősséget érzett a református iskola felekezeti-hitvallásos karakterének kialakításában és megőrzésében. Röviden: a református nép és nevelés elkötelezettje volt.

A magyar református nevelés elkötelezettje

Illyés Endre negyven esztendő telt el a keresztyén nevelés szolgálatában, amelynek során minden korosztállyal meg kellett ismerkednie. Illyés Endrében, a keresztyén nevelői személyiségben találkozott az iskolaszeretet és a diákszeretet, s ez ösztönözte arra, hogy másik kutatási területe a valláspedagógia legyen. Ennek eredményei a következő tanulmányok:

- *A diákszeretem vallásos és erkölcsi elemei* (é.n. Szeged): eligazító jellegű írás.
- *A felekezeti tanítónőképzők felekezeti jellege* (Debrecen. 1939.): az akkori kor különböző felekezeti tanítónőképzőinek bemutatása.
- *Középiszkolás lányok konfirmációja és első úrvacsoravétele* (Debrecen. 1940.): feltárja azt a különös világot, amelyben a 13-14 éves konfirmandus leányok élete zajlik. Személyes vallomásokot szólaltat meg: mit vártak és mit nyertek az úrvacsorától. A spontán megnyilatkozások csokra előtt tisztázza az úrvacsora református felfogását, bemutatja a konfirmáció vázlatos történetét és problémáit.

Kiseb írásai még:

- *Gondolatok a református iskolák református jellegéről* (Debrecen. 1940.):
- *Az osztályfőnök munkája református szempontból.*

Amikor 1940-ben, a debreceni Hittudományi Kar megüresedett egyházszonek-lattan, egyházszerartastan és valláspedagógiai tanszékére a pályázatok beérkeztek, akkor Makkai Sándor professzor adott értékelést a jelöltekről. Illyés Endrét többek között így jellemezte Makkai: „Illyés Endre elsősorban pedagógus és theologus-mivolta ennek van melléje rendelve. Ez nem jelenti azt, hogy a theologiai öntudat

² Nekrológok, emlékezések: TÓTH E., Dr. Illyés Endre 1897-1962, *Református Egyház* 14 (1962), 162-163.; KISS S., D. Dr. Illyés Endre, *Theologiai Szemle* (1962) 234-235.; MOLNÁR A., Dr. Illyés Endre 1897-1962, in: DANKÓ I.- KÜLLÖS I. (szerk.), *Vallási néprajz 2. - Protestáns egyházi források, kutatók, hagyományok*. Bp, ELTE Folklore Tanszék, 1985, 218-229.; MOLNÁR A., Illyés Endre, a református egyházi néprajz úttörője, *Confessio* 9 (1985)/4, 13-15.; BALASSA I., Száz éve született Illyés Endre, 1897-1962. *Honismeret* 25 (1997)/6, 18-19.; MOLNÁR A. - FEKETE K. - ÚJVÁRY Z., D. Dr. Illyés Endre teológiai professzor emlékezete, *Theologiai Szemle* 41 (1998), 102-108.

tisztaságára nem törekszik, csak annyit jelent, hogy nála ez a szempont nem emelkedik a másik fölé.”³

Kommentár nélkül ebből a véleményből úgy tűnik, mintha nevelői munkája fele útján Illyés Endrét úgy ismerték volna inkább, mint aki valláspedagógus. De, hogy ez a megállapítás mennyire relatív, az akkor lesz világos, ha a fentiekhez hozzátesszük, hogy Makkai Sándor megállapítása az akkor — Illyés Endre elől — egyetemi katedrát elnyerő Czeglédy Sándorhoz viszonyítva igaz. Ezt bizonyítja az, hogy egy év múlva (1941) már a Lelkészképző Intézetben ő is teológusokat tanít. Kállay Kálmán Lelkészképző Intézeti igazgató azért ajánlja az Egyházkerületi Közgyűlésnek megválasztásra, mert „személyében a magyar református theologiai főiskolák tanári kara egy kiválóan képzett, lelkipásztori jellemű és erőteljes nevelőképességű tanárral gyarapodnék.”⁴

A Lelkészképző Intézet⁵ az egyetemen folyó tudományos szakképzés mellett önállóan szervezett intézményként működött, amelynek az volt a feladata, hogy szervezze és adja meg a gyakorlati egyházi képzést, illetve erősítse az oktatásban az egyházi hatást, adjon képet a tiszántúli lelkiségről, segítse a gyülekezetismertetet, teremtsen a kötelező bentlakásos internátusban gyülekezeti életet. A hivatalos tájékoztató szerint: „A jó lelkipásztor, a pásztori lelkület, szolgálatokban gyakorlódás, feladatok sorában elindulás szükségét a lelkészképző intézet van hivatva megoldani. Az intézet igazgatója, egy tanára és ének-zenében, modern nyelvekben kellő felkészültséget nyújtó előadói a hivatástudat fejlesztése mellett a gyülekezeti élet feladatait látják maguk előtt és munkálják az adott lehetőségek szerint.”⁶ D.Dr. Illyés Endrével ez a praktikus oldal erősödött. Az általa tanított tárgyak közvetlenül biztosították a diákjaival való közvetlen munka-kapcsolatot: I–II. év Bevezetés a gyülekezeti szolgálatokba; III. Pasztorális gyakorlat; IV. év Valláspedagógiai gyakorlat.

Illyés Endre teológiai nevelésről alkotott elképzelésébe, gondolatvilágába és tendenciájába hitelesen bevilágít egy kis füzetecskeje: „Az én igám gyönyörűsége” címmel, amely egy 1943-ban írt tájékoztató a Debrecenbe jelentkező teológusoknak. A lelkipásztori tisztról szóló tanítás tisztázása és az elhívás jelentőségére való rámutatás után felidézi a nehézségekkel teli magyar korokat, majd megállapítja: „Ma nem kisebbek a feladatok, nem könnyebbek a kísértések, nem csekélyebbek az akadályok; nem kevesebb a bűn; szintén olyan gyötrelmes a fájdalmak és halál

³ Hittudományi Kari Jegyzőkönyvek. 1939/40. 1940. május 15. XI. rendes ülés. 402. szám, 2. pont.

⁴ A Tiszántúli Ref. Egyházkerület Jegyzőkönyvei. 1941. 286. szám, 177. oldal.

⁵ ERDŐS K., A Lelkészképzőintézet története, in: NAGY S.–ZSIGMOND F.–RÉVÉSZ I. (szerk.), *A Debreceni Kollégium története. A Kollégium tagozatai*. Debrecen, Tiszántúli Református Egyházkerület, 1943, 117–135.; TIBORI J., *Három tanulmány*. Debrecen, Tiszántúli Református Egyházkerületi és Kollégiumi Levéltár, 1998, 11–116 (Editiones Archivum Districtus Reformatorum Transtibiscani 7).

⁶ Illyés E., *Az én igám gyönyörűsége*. Debrecen, Debreceni Protestáns Lap Kiadó, 1943, 17–18.

árnyékának földjén való járás. Erő, megtartás, vigasztalás, élet után óhajt ma is a magyar nép sorsát évtizedekre meghatározó erőfeszítésében. Az örök igény ma is fennáll: „Az aratnivaló sok, de a munkás kevés” (Mt 9,37). Ki érzi, hogy a nagy gyülekezetek lelkészei nem tudnak pásztorolni az adminisztráció megnövekedése, a hivatalos gondok mellett, mikor alig végezhetik el a keresztelést, esketést, temetést, vallástanítást, ha Lélek szerint akarják elvégezni? Kinek fáj, hogy egy más lelki nevelésben részesült lelkipásztor-nemzedék nehezen tud lépést tartani újabb igények, újabb módszerek követelményeivel? Ki viseli a felelősséget azért, hogy a pásztorok hiánya miatt a kis gyülekezetek számának csökkenésével együtt eltűnik majd a hívők száza és ezre a sorokból? Kinek mindegy, hogy szórványban élő magyar református népünk gondozás nélkül idegen fajba olvad, elhal ajkán a zsolttár és elveszti szem elől a világ világosságát?” (15–16.)

Az intézet éppen Illyés Endre tanársága alatt szerveződött át. Bővült a tanári kar, elkezdődött a teológus-élet belső átrendeződése az egyesületi munkák világából a teológus-gyülekezetté váláshoz. Egy másik új kezdeményezésben is aktívan részt vett: a szórványgondozói munka⁷ szervezésében. Az ötletet Kolozsvárról vették át. Az elinduláskor két konferenciát tartottak, majd a Debrecen hatósugarába eső reformátusságot célozták meg Érmellék irányában. Rendszeres kiszállásokat szerveztek, nyaraltatták a szórványban élő ref. gyermekeket. Az 1943/44. tanévben örömmel ad hírt arról Illyés, hogy „a régen tervezett missziói lelkészi állások közül egy féltucat Szatmár megyében már a közeljövőben betöltés alá kerül. ... – s megemlíti a rá jellemző kitétel – „A teljes értékű, tehát a vidék nyelvén is beszélő lelkipásztorok felkészülése részben a mi feladatunk lesz a jövőben is.”⁸

A múlt mellett a „jövő szem előtt tartása” – egy külön fejezetet érdemelne Illyés Endre nevelő munkájában. Szinte tűzbe jött a hangja egy 1933 őszén Nagykörsön tartott segédlelkészkonferencia után, amikor a debreceni teológusoknak ennek apropóján ír: „Segédlelkészproletáriátus? - Munkatárs? - Újnemzedék?” címmel a Közlönyben.⁹ „A jövő szempontjából én a következő előkészítő munkát várnám az utánunk jövő nemzedéktől: 1. A külföldi lelkészi, azaz lelkészség előtt álló, hasonló kérdések előtt álló ifjúság magatartásának szemmel tartását, a külföldi ‘segédlelkészkar’ munkáinak, feladatainak feltárását; 2. Minél alaposabb és komolyabb felmérését nálunk a lelki szükségnek, azoknak a helyeknek felsorolását, térképen is feltüntetését, ahol nagyszámú híveink teljesen kívül esnek a lelkészi gondozó munkán; 3. Minél alaposabb tanulmányokat a magyar református nép megismerésére, a lelki kapcsolópontok megtalálására, az evangélium befogadásától húzódozás okainak kimutatására stb.; 4. A hivatásérzet növelése szempontjából a kiváló lelkipásztorok (hazaiak és külföldiek) életének tanulmányozását.”¹⁰

⁷ Ld. ILLYÉS E., A szórványmunka további lépései, *Közlöny* 74 (1943/44)/6, 42–43.

⁸ *Közlöny* 74 (1943/44)/6, 43.

⁹ *Közlöny* 64 (1933/34)/1–2, 10–11, /4, 3–5.

¹⁰ *Közlöny* 64 (1933/34)/4, 3.

Illyés Endre igen komolyan vette nevelői feladatát a teológiai hallgatók között. Ennek bizonyossága az az írás, amelyet a II. világháború utáni ébredés idején, 1947/48-ban adott közre. Az intézményi szituáció a következő volt: egyházpolitikai képtelenségek zajlottak az egyházon kívül és ébredési hullám söpört végig az egyházon belül. Ennek a két tendenciának az egymásnak feszülése szenvedélyes vitákat váltott ki az akkori teológus ifjúság között. A megújulást óhajtok táborába tartozó Illyés Endre álláspontja a következő volt. „A megújulás, ébredés kívánatos útja az egyházfőben és tagjaiban való megújulás lenne! A vezetők zsákban és hamuban ülve kellene, hogy várják a Lélek ítéletét, egyben új kiadását, új erővel megajándékozó kegyelmét, új parancsait. Ebből az új, megtisztító, ismét elindító találkozásból fakadnak a szélesebb körben való lélek fuvalma alá állás, a hivatalosok új elkötelezést nyertek szolgálata, így a tagok megelevenedése is az Úr kegyelméből... Ez az út azonban sohasem volt járható. A farizeusok és írástudók ellenkezése, ellenállása mindig nagy volt, így Isten Lelkétől indított egyesek, kis csoportok üldözött, megutált kis közösségek indították el az ébredés munkáját az egyházon belül... Kis hitvalló csoportok szították fel itt is, ott is a Lélek tüzét [...] Ma ismét életkérdésé vált az újulás, az ébredés... Ismét felvetődik a régi vitapont: az egyházon belül, vagy kívül, vállalja-e a történelmi egyház a munkát, vagy nem, csak egy csoportnak van-e joga ezt a munkát végezni, amely eddig jó eredménnyel munkálkodott ezen, feltétlenül kell a konventikulum és a külön énekeskönyv stb.? Isten Lelkének munkáját nem lehet kötni sem a történelmi egyházakhoz, sem kisebb közösségek lelki specialitásához! Isten az Ő Igéjének hirdetését, a sákramentumok helyes kiszolgáltatását, a fegyelem és szeretet helyes gyakorlását az Ő egyházára bízta – és nem szűk hodályban élő, magukat szenteknek állító, másokat kárhozottaknak bélyegző, világtól elvonuló, sőt attól elmenekülő, ‘csak azért is’ más énekeket éneklő, a zoltároktól éppenséggel irtózó konventikulum tagjaira! – A konventikulum növelése csak szektaságra, az egyház testének megszaggatására fog előbb-utóbb vezetni. Mindenütt a legjobbak, elindult életű hívek kihalászása, külön csoportban tartása, külön fegyelem, külön tizedszolgáltatás, külön Úrvacsorával tápláltatás s külön igével legeltetés alkalmával való vezetése, a kovásznak, a világosságnak a világból való elvonása, meddő sűrítése csak egy másfajta farizeusságra nevel és útját állja az egyház megújulásának. Kérni nagyon forrón, alázatosan kell kérni, az egyház hivatalosainak és ma még az egyházban élő, de attól nagyon szakadásra álló ‘felébredt’ csoportnak az egyház Urától a Lélek új kiadását és azt, hogy a már megébredettek találjanak egymásra az Ő szolgálatában a lelkek megmentésében, egyháza egyetemes egységre törekvő munkájában való testvéries együttműködésben.”¹¹

A magyar református nép elkötelezettje

Illyés Endre szemléletében a magyar református népnek rangja van, értékesnek tartja, s azt érzi küldetésének, hogy ezt a drága kincset tudatosítsa, ennek emlékeit

¹¹ Közlöny 76 (1947/48)/3, 2.

átörökítse.¹² Meggyőződése, hogy „a földművelő nép adta egyházunknak nemcsak a hívek sokaságát, hanem egyben a vezető lelkészi-tanári-tanítói réteg mindenkori gazdag utánpótlását, drága kiválóságait, a nemzet vérfrissülését, előbbmenetelét is – az alapvető fontosságú életfenntartó eszközök előteremtése mellett.”¹³

Tudományos szempontból „*A magyar református földművelő nép lelki élete, különös tekintettel vallási világára*” című, Szegeden 1931-ben megjelent könyvével vált ismertté ezen a kutatási területen. Programadó műnek is tekinthető ez, mivel itt fogalmazza meg először azt, hogy itt egy életre szóló feladatot vállal. Könyve jeligéjéül Széchenyinek Kőrösi Csoma Sándor sírkövére metszett mondáját választotta¹⁴, amelyre a könyv bevezetésének végén így utal vissza: „Kőrösi Csoma sírfeliratát pedig azért választottam jeligéül, mivel meg vagyok győződve arról, hogy a hazában élő magyarságot felkutatni (azaz minden vonatkozásában megismerni) csak olyan rajongó lelkesedéssel, magunkat teljesen háttérbe szorító önzetlenséggel, a meg nem értés-sorsát vállalás kockázatával, a szegénység, egyedülvalóság hősies elhordozásával, a nagy célért szeretetben elégs elszántságával lehet, mint azt ő tette az őshaza keresésénél. Bár ilyen áldozat volna az én kutató munkám is a földművelő magyar nép minden rendű és rangú vezetőjének, irányítójának szolgálatában.”¹⁵

Üttörő munkát adott ki a kezéből Illyés Endre ezzel a kötettel, mert az egyházismeret tudományának kiépítéséhez szolgáltat igen értékes szempontokat és anyagot. Módszere történeti és leíró. Újhegyre szedi a református nép vallásos tudattartalmának elemeit, kegyességének megnyilvánulási formáit, az erkölcsi élet vetületeit és kitekintést tesz a református néphitben élő magyar ősvallás nyomaira. Könyve vége felé két megállapítást tesz: „1. A magyar református földművelő nép belsőleg erős, szilárd, öntudatos, külsőleg büszke, arisztokratikus vonásokat mutató egyéniségekből áll; 2. De a néplelket alkotó egyének lelkületében s így a néplelekben is valami hullámozás, be nem végzettség, az ellentétekben járás szélsősége, új utak keresése is megállapítható.”¹⁶

Később szinte prófétai módon jelenti ki, sürgetve a megmentés munkáját: „A néplelek válságba jutásáról ma még nem beszélhetünk (1931!), de bekövetkezhetik, ha a vezetők, irányítók meg nem találják a kivezető utat, ha nem jön a mi-

¹² A fejezetben említésre kerülő tanulmányok mellett még ld.: „A lelki megébredések feltételeiről” (*Csikesz Emlékkönyvek* II., in: MÓDIS L. (szerk.), Debrecen, 1941.) és „A Károlyi Biblia és a magyar néplelek” (in: VASADY B. (szerk.), *Károlyi Emlékkönyv*, Budapest, Coetus Theologorum, 1940 (A Coetus Theologorum Református Theologusok Munkaközösségének kiadványsorozata 1), 338–357.) című Illyés tanulmányokat!

¹³ ILLYÉS E., *A magyar református földművelő ifjúság lelkigondozásának története*, Debrecen, Tiszántúli Református Egyházkerület, 1936 (Theológiai Tanulmányok 46), 8.

¹⁴ „Egy szegény árva magyar, pénz és taps nélkül, de elszánt, kitartó hazafiságtól lelkesítve, Kőrösi Csoma Sándor, bölcsőjét kereste a magyarnak és végre összerokkadt fáradalmi alatt. Távol a hazától alussza örök álmát, de él minden jobb magyarnak lelkében.”

¹⁵ ILLYÉS E., *A magyar református földművelő nép lelki élete, különös tekintettel vallásos világára*. Szeged, A szerző kiadása, 1931, 8.

¹⁶ Uo. 195.

előbbi anyagi segítség, az önzetlen támogatás, és szeretet; ha senki meg nem adja a magasabb, tömörebb belső életre jutás indításait a világnézeti harcokkal törődni nem tudó népnek; ha nem nyújtjuk az eleven, a kor eszméivel ötvöződő református keresztyénséget a magasságok után vágyó, Isten szentségével, felségével egészen megteljesedett, a vele való közvetlen kapcsolatra óhajtozó, az egyedül imponáló nagy Isten mellett boldogan felemelkedő földművelő véreinknek.”¹⁷

Ennek a vizsgálódásnak egy másik lecsapódása a „*A magyar református földművelő ifjúság lelkigondozásának története*” (Debrecen, 1936.) című doktori értekezése. A lelkigondozástan egyik elfeledett református alapelveire irányítja az olvasó figyelmét Illyés Endre. Míg a kortárs teológusok a megelevenedő valláspszichológiai irányzatokra figyelnek, addig ő rámutat arra, hogy a személyes, egyéni lelkigondozás mellett kiaknázatlan terület a kollektív, a gyülekezeti közösség által folytatott lelkigondozás. Az egyházat – Kálvin tanítását szem előtt tartva – mint lelkigondozói közeget mutatja be: „Lelkigondozói munkája nem egyes esetekre előírt receptek alkalmazásából áll, hanem felülről adott parancsolatok engedelmes megtartásában az élet egészének az Isten kinyilatkoztatott akaratahoz szabásából. [...] Isten az életet kegyelmes akaratából ki akarja fejleszteni, teljességre akarja juttatni a hívő családon, az egyház szolgálatában álló iskolák nevelő munkája, az Igén, sákramentumokon, fegyelmen és az egyház minden anyafogalmából fakadó gondozói munkáján át, hogy az élet az Ő szolgálatában megdicsőüljön. A parancsoló szuverén Isten akarata érvényesül itt is, és ez teszi a lelkigondozást református keresztyénné.”¹⁸

Életművének ez a része és az ehhez csatlakozó gyűjtés egy hálásabb utókor után kiált. Évtizedekkel halála után jó tudni azt, hogy a Doktorok Kollégiuma néprajzi szekciójával akadnak folytatói egyházunkon belül is az Illyés Endre által megkezdett munkának. Műveinek maradandó értéke a lelkiismeretes anyaggyűjtés és a hatalmas anyagmennyiség közlése. A fent már említett tanulmányai mellett bizonyítják ezt a posztumusz megjelentetett „Keresztelési stóla a Magyar Református Egyházban”, „A házassági stóla a Magyar Református Egyházban” és a „Rozmaring a magyar népdalokban” című tanulmányai.¹⁹

Illyés Endre ilyen tárgyú gazdag hagyatékaanyagát a debreceni református Kollégium Adattára őrzi. Sajnos a történelem vihara elsodorta annak a Népéletrajzi Intézetnek a létrehozását, amelynek tervét Illyés Endre 1946 őszén eltervezett és beterjesztett a Vallás és Közoktatási Minisztériumhoz.²⁰

¹⁷ Uo. 208.

¹⁸ ILLYÉS E., *A magyar református földművelő ifjúság ... i. m., 7.* Ugyancsak ezt a gondolkodásmódot fogalmazta meg a magántanári vizsgálódásában „*Lelkigondozás és egyházfegyelmezés*” címmel, illetve „*Egyházfegyelmelem a magyar református egyházban a XVI-XIX. századokban*” (Debrecen, Tiszántúli Református Egyházkerület, 1941) című tanulmányában.

¹⁹ Mindhárom tanulmány a Vallási néprajz 11. – Illyés Endre néprajzi tanulmányai, BARTHA E. – P. SZALAY E. (szerk.), Debrecen, DE Néprajzi Tanszék – DRHE – DK Egyházi Néprajzi Szekció, 2002. című kötetben jelent meg.

²⁰ ÚJVÁRI Z., Illyés Endre terve a Népéletrajzi Intézet létesítésére, *Theologiai Szemle* 41 (1998)/2, 106–108.

Kathona Géza szavai egész munkastílusára vonatkoztathatók: „Évek hosszú során tántoríthatatlan céltudatossággal végeztedadatgyűjtő munkáját... Hangyaszorgalommal sikerült olyan adathalmazt összehordani, mely gazdag kincsesbányául és tömör alapul szolgálhatott feldolgozó munkája számára... napvilágra hoz egy elsüllyedt világot: a fegyelem igájába fogott református egyházi életet.”²¹

Mára, a II. világháború, az urbanizációs, szekuláris és internacionális hullámok után megtalálhatatlan, begyűjthetetlen, pótolhatatlan adatokat örökített meg. Hála érte Illyés Endrének! Méltán őrzi emlékét szülőfaluja templomában az az emléktábla, amelyet születésének 100. évfordulójára készíttetett a Doktorok Kollégiuma Egyházi Néprajzi Szekciója.²²

*Prof. John Andrew Dearman díszdoktor és Dr. Kovács Ábrahám
a díszdoktoravatás után, DRHE Társalgó, 2008. 11. 06.*

²¹ KATHONA G., Dr. Illyés Endre: Egyházfegyelem a magyar református egyházban, *Theologiai Szemle* 17 (1941), 246.

²² MOLNÁR A. – FEKETE K – ÚJVÁRY Z., D. Dr. Illyés Endre teológiai professzor emlékezete, *Theologiai Szemle* 41 (1998)/2, 102–108.

A VALLÁSTÖRTÉNET OKTATÁSÁNAK HELYE
A KERESZTYÉN TEOLÓGIAI KÉPZÉSBEN
Varga Zsigmond gondolatainak érvényre juttatása napjainkban

Hodossy-Takács Előd

Varga Zsigmond 1932. májusában írta meg az *Általános vallástörténet* előszavát. Művének első fejezetei (I.1-4) olyan kérdésekkel foglalkoznak, melyek leginkább a kimondott-kimondatlan fejcsoválásokra, értetlenségre adott válaszként foghatók fel. Miért kell vallástörténetet tanítani a hittudományi képzésben? Teológiai diszciplína ez egyáltalán? Sőt: tudomány egyáltalán a vallástörténet? Van tárgya? Ha minden eddigi kérdésre a válasz *igen*, akkor pedig milyen viszonyban áll a vallástörténet és a teológia egymással? A felvetett problémák közül az utolsó a magyar kutatók között napjainkban is eredményez hozzászólásokat¹. Kitágítva, tehát a teológia és a vallástudomány viszonyára tekintve, jelenleg lényegében elkülönült diszciplínaként tartható számon a két terület. Az más kérdés, hogy ez a fejlemény szerencsés, avagy szerencsétlen inkább. A fogalmak pontos kezelése jelen írás tárgyának szempontjából elengedhetetlen. Most nem a teológia és a vallástudomány megkülönböztetésének polémiájáról lesz szó, sőt: nem fogom átfogóan tárgyalni a teológia és a vallástudomány kérdéseit sem. Egyetlen célt fogalmazok csak meg: a vallástörténet tantárgy beágyazottságát, debreceni oktatási hagyományának gyökereit mutatom be. Leegyszerűsítve azt, hogy milyen jellegű és mennyiségű vallástörténeti ismeretet látott fontosnak a tanszékalapító a teológus hallgatók számára. Varga Zsigmond szempontjait napjaink oktatási gyakorlatának bemutatásával kapcsolom össze².

Az első tanszék és a mai

A debreceni vallástörténet oktatása Varga Zsigmond sokak által éltetett, mások által vehemensen kárhozott életművéből sarjad. Tény, hogy az ő tekintélye nélkül aligha kerülhetett volna sor az első magyar egyetemi vallástörténeti tanszék

¹ MÁTÉ-TÓTH A., Teológia és vallástudomány c. cikke széles körben ismert, főleg internetes megjelenése okán (ld. Az MTA Filozófiai Kutatóintézetének akadémiai-filozófiai nyitott egyeteme, teológia szak alatt; <http://nyitottegyetem.phil-inst.hu/teol/matetoth.htm>, letöltve: 2010-01-06).

² A tanszékalapító Varga Zsigmond életművével az elmúlt évtizedekben legalaposabban Baráth Béla foglalkozott. Legutóbbi írása a témában: Az első magyarországi vallástörténeti tanszék alapító tanára és vallástudományi munkásságának ajánló bibliográfiája, in: HOPPÁL M. – KOVÁCS Á., *Tanulmányok a magyar vallástudomány történetéből*. Budapest, L'Harmattan, 2009 (Vallástörténeti könyvtár 1.), 67–76.

létrehozására³. Ez a tanszék ma is működik, Bibliai teológiai és vallástörténeti tanszék néven.

Az, hogy egy teológiai fakultáson szükséges-e a vallástörténet oktatása, távolról sem volt egyértelmű a múlt század első felében, mint ahogy ma is számtalan teológiai, ill. lelkészképző felsőoktatási intézményt találunk világszerte, ahol a tantervi követelmények között csak marginálisan foglal helyet ez a terület; bár szükségességét már nem szokás vitatni. Az sem egyértelmű, hogy hol, melyik diszciplínához kapcsoltnak van a legjobb helyen a vallástörténet, már amennyiben nem kizárólag ezzel foglalkozik egy önálló tanszék. Amerikai teológiákon több esetben látunk arra példát napjainkban, hogy nem tanszéket, hanem egyszerűen egy, vagy több állást tartanak fenn a vallástörténet, ill. összehasonlító vallástörténet oktatására⁴. Megjegyzendő, hogy Nyugat-Európában a 19. sz. második utolsó negyedétől sorban szerveztek tanszékeket ugyanerre a feladatra; a folyamat Hollandiában kezdődött 1876-ban.

Milyen hagyománynak felel meg az az első ránézésre furcsa helyzet, hogy Debrecenben a bibliikus tanszékek egyike kettős profilú, és jegyzi a vallástörténeti tárgyakat is? Noha Varga Zsigmond önálló tanszéket állított fel egyetemi keretek között, vallástörténeti munkásságának és alapelveinek mégis megfelel a bibliikummal való szoros kapcsolat. Ő ugyanis a „bibliai vallásokat” is minden további nélkül kutathatónak tartotta a vallástörténet eszköztárával. Definíciója alapján a bibliai vallástörténet a „*bibliára alkalmazott speciális vallástörténet*”⁵.

Kutatói habitusát meghatározza, hogy noha személyében elkötelezett keresztyén teológus, nem ismeri el a vallások értékszempontú megközelítését, sőt határozottan tévesnek ítéli azt a felfogást, mi szerint a „*vallástörténésnek nem elég csak az anyagot összehordania, sőt annak pszichikai jelentését is felfednie, hanem értékelnie is kell azt, véleményt mondania annak igazságtartalma felől és*

³ Többször felbukkan különböző fórumokon, hogy a Szegeden 2000-ben alapított vallástudományi tanszék az első Magyarországon (pl. SÁFRÁNY A., A vallásokról szóló tudomány; magyarszo.com, 2009. augusztus 10.). Ennek a felfogásnak természetesen oka lehet az, hogy a debreceni tanszék nem bölcsészkar keretek között szerveződött, és az is, hogy a teológiai kar egyetemről történő kizárása után a Teológiai Akadémián (a mai DRHE közvetlen jogelőd intézményén) működött tovább. Kronológiai tekintetben az első magyar egyetemi tanszéket Debrecenben alapították; Szegeden a profil is, az egyetemi szituáció is, és az oktatási profil is más (önálló szakok).

⁴ A Yale egyetemen (Yale Divinity School) a vallástörténet oktatás helye az „összehasonlító és kulturális tanulmányok” (Comparative and Cultural Studies) között kap helyet; Princetonban „vallás és társadalom” egységet (Religion and Society) találunk; Austinban, és a legtöbb teológiai szemináriumban nincs önálló szervezeti egység erre a területre, csak állást vagy állásokat tartanak fenn. Nagy Britanniában általában oktatják a vallástörténetet valamilyen formában, de nem mindig kötelező kurzusként. A nagy, több karral működő amerikai és brit egyetemeken egyébként gyakorlatilag mindenütt működnek a vallásokkal kapcsolatos tanszékek ill. intézetek, sok esetben szakterületenként szervezve (pl. Oxford, ahol a hindu, buddhista, iszlám tanulmányoknak és a júdaizmusnak is van intézete). [Köszönet Jenei Péter doktorandusznak számos egyetemi honlap és tanegység lista átböngészéséért, összefoglaló készítéséért.]

⁵ VARGA ZS., *Általános vallástörténet*, I. kötet, Debrecen, (A szerző saját kiadása), 1932, 2.

kijelölnie helyét a vallásos élet egyetemes fejlődéstörténetében”. Ez a megközelítés nemcsak hibás, hanem felesleges feszültségeket is kelt: „E tulzó követelmény sok lelki izgalomnak és bajnak lett a forrása”. E helyett egyértelműen kijelenti, hogy a vallástörténetnek az értékelés egyáltalán nem is tartozik a feladatkörébe, sőt, a vallások értékszempontú osztályozása „a legrégebbi, a legszívósabb, de a legigazságtalanabb is”⁶! Az értékelő tevékenység szükségszerűen szubjektív, nem lehet más, ha pedig a vallástörténész értékkel, lehetetlen, hogy saját világfelfogása ne befolyásolja konklúzióját. Az, hogy valaki elkötelezett, keresztyén ember, nem zárja ki a más vallásokkal való objektív, komoly, tudományos igényű foglalkozást; az objektivitásra való törekvés negligálása az, ami ellehetetleníti ezt a kutatómunkát. Leegyszerűsítve: a vallástörténet nem apologetika! A vallástörténet kurzusokon, noha a hallgatók a teológiai képzésük során hallgatják ezeket a tárgyakat, nincs helye a vallások magasabb vagy alsóbb fokon való szemlélésének, többek között azért, mert ez lehetetlenné tenné az objektív megértést. Vallástörténeti ismeretek megszerzésével (teológiai szempontból mérlegelve a kérdést: cseppet sem mellesleg) egyébként minden gondolkodó ember akár Istenhez, Isten lelkének vezetéséhez, a bibliai igazságok megértéséhez, stb. is közelebb juthat, ez a fentiekől megint csak független tény. Azt pedig, hogy mit gondolt Varga Zsigmond arról a feltételezésről, hogy a teológusból nem lehet jó vallástörténész, szemléltesse egy terjedelmesebb idézet:

„A ... kifogás abból a balhitből ered, hogy a theologusoknak nem az igazság a fontos, hanem saját érdekük. És ez érdekük azt diktálja, hogy a keresztyénség abszolútságát oly kétségbeesett eszközökkel védelmezzék, amelyek alkalmazása ellen az igazi tudománynak tiltakoznia kell. Ez okoskodás két hibában szenved. Az első az, hogy a keresztyénséget roska-tag, idejemult szellemi tákolmánynak látszik képzelni, mely a legkisebb szélfúvásra összeomlik, holott a keresztyén hit ereje és igazsága független időtől és emberek ítéletétől, a másikat úgy jellemezhetnők, hogy a theologusokat hijjával képzele a józanságnak és a kritikai érzéknek. Ha voltak valaha – mi kétségbevonjuk, - ilyen theologusok, ezek akkor is már a tisztos múlté és a jelenkor theologiai tudósai sem józan eszet, sem tárgyilagosságot, sem kritikai érzéket kölcsönkérni nem járnak a szomszédba. Aki a legújabb theologiai kutatás nagyszerű eredményeit ismeri, annak nem kell ezt bizonyítani. Sőt szerintünk az a körülmény, hogy valaki egyúttal theologus is, épen elősegíti, fokozza a vallástörténeti kutatásainak eredményességét, mert vallástudományilag képzett ember lévén, sok olyan dolgot meglát, ami mellett más észrevétlenül siklanék el és a keresztyén vallásos élmény magaslati pontjáról több vallásos képzet lelki utánélésére képes, mint bárki más. De még ha a vallástörténet művelői között akadnának is elfogult theologusok a nem elfogult theologus többség mellett, ez semmiképp sem lehet ok arra, hogy magától a tudománytól tagadjuk

⁶ VARGA ZS., i. m., 3–5; 88.

*meg a komoly jelleget, mikor tudjuk, hogy a vallástörténészek nagyobbik csoportja nem a keresztyén teológusok táborából kerül ki.*⁷

Látható tehát, hogy a vallástörténet és a biblikum egy szervezeti egységen belül, és egy teológiai fakultás kereteiben történő művelése legitim. Feltűnő és külön vizsgálendő ugyanakkor Varga Zsigmond monográfiájának tárgyunk szempontjából két további érdekes állítása, melyeket mintegy mellékesen jegyez meg, viszont ezekben mára új helyzet állt elő.

- Egyrészt üdvözlöi azt a fejleményt, hogy megtörtént a vallástörténet és a teológia kibékülése, tehát kudarcot vallott a kettő szembeállításának kísérlete, mivel a teológusok immár elfogadják az új tudomány legitimitását. Ezt azok a konzervatív teológusok példázzák legjobban, akik bibliai kutatásaikban elkezdték használni az általános vallástörténet felismeréseit. Megjegyzés: napjainkban a fő kérdés inkább ennek ellenkezője, és inkább a teológia tudományának legitimitását kérdőjelezzük meg számosan.
- Másrészt így ír: „A kibékülést legjobban jellemzi, hogy a teológiai tudományok sorából a régi biblika-theologia eltűnt, s átengedte helyét a bibliai vallástörténetnek, mely a bibliai vallásokat is az általános vallástörténet fejezeteinek tekinti és speciális tartalmuk vizsgálatát a vallástörténet bevált módszereivel eszközli. A helyzet illetően alakulásáról bárki meggyőződhetik, aki figyelemmel kíséri a bibliai vallások történeti tárgyalását, akár a bibliai vallástörténetnek elnevezett, akár a csak neveik szerint bibliai teológiákként figuráló legújabb feldolgozásokban.”⁸ Az állításnak az a része, hogy az általános vallástörténet módszertana tetten érhető a bibliai tudományokban, természetesen ma is elfogadott. Az viszont, hogy a bibliai teológia eltűnt volna, mára nem tartható. Varga Zsigmondnak saját korában és saját szempontjából mégis igaza van, ugyanis a második világháborút követő másfél évtizedben a bibliai teológia átértelmezése és újjászületése történt meg (ún. *Biblical Theology Movement*). Ezért azt mondhatjuk, amit a tanszékalapító még nem sejtett: mára kialakult egy újabb biblikus tudomány. Amit ma a reneszánszát élő bibliai teológiának nevezünk, és ezen a címen műveljük, az nem sokban emlékeztet az évtizedekkel korábbi bibliai teológiára. A „klasszikus” bibliai teológia a 18. században épp a dogmatikától való függetlenedés jegyében született meg – és nem is vállalt többet, mint azt, hogy kizárólag a Bibliára fókuszáló teológiát fog művelni. Végző soron a kritikai gondolkodás jellemezte ezt a fajta „*biblika-theológiát*”, ami protestáns fellélegzésként is felfogható; első művelői európai protestáns egyetemi professzorok voltak⁹. Természetes dolog, hogy a kritikai irányzatok párhuzamos fejlődésével egyre kevesebb szó esett a

⁷ VARGA ZS., i. m., 5.

⁸ VARGA ZS., i. m., 15.

⁹ BRUEGGEMANN, W., Old Testament Theology, in: ROGERSON, J. W. – LIEU, J. M. (eds.), *The Oxford Handbook of Biblical Studies*, Oxford, Oxford University Press, 2006 (OHBS), 675–697; 676.

gyűjtőfogalomnak tekinthető „*biblika-theológiáról*”, és Izrael intézményeinek, vallásos életének, a szakásoknak, a tradíciók fejlődésének, és nem utolsósorban az egyes iratok előállításának szentelt egyre nagyobb teret a kritikai kutatás.

Ma alapvetően két bibliai teológiai aspektusról beszélhetünk: egyrészt (1) azt a teológiát jelenti a fogalom, ami minden szempontból összhangban van a Szentírással, ez tehát biblikus, biblikusan művelt teológiát jelent; másrészt (2) bibliai teológiának nevezzük azt a teológiát, ami a Szentírás lapjain feltárul előttünk. Nyilvánvaló, hogy az első esetben a reformátori teológia teljességének nagy igénye van előttünk, míg a második definíció egy önálló teológiai diszciplínát takar. Ez a tudományterület indult nagy ívű fejlődésnek az elmúlt néhány évtizedben¹⁰. A modern bibliai teológia elsődleges igénye ma integráló, konstruktív jellegű. Mindenekelőtt teológiai munkát követel, de mai művelői meglehetősen megosztottak szemléletmódjukban. Korántsem egységes a kutatás központi kérdések megközelítési módjában: a posztbiblikus irodalmi hagyományok (keresztyén, zsidó) értékelésében, a kánon szerepének megítélésében, az Ó- és az Újszövetség lényegi egységének hangsúlyozásában, stb.¹¹

Az oktatás tartalmi kérdései, feladatai

Varga Zsigmond oktatási elképzelései három pilléren nyugodtak:

1. Legalább a bibliai vallással paralel, ill. az azt megelőző vallásokat tárgyalni szükséges.
2. A Biblián kívül egy vallás történetét és tartalmát behatóan ismerni kell.
3. Külön kurzusok keretében ölelni fel a Biblián kívüli vallástörténetet és a bibliai vallástörténetet.

Ezeknek a pilléreknek az áttekintése során az első fontos megállapításunk: a magyar tudós óriási tekintélyekkel szemben fogalmazta meg azt a határozott véleményét, hogy a teológus hallgatóknak igenis szükségük van vallástörténeti ismeretekre (A. von Harnack például határozottan elutasító álláspontot képviselt a kérdésben, kivéve a fenti második pontot)¹². Ezekre az ismeretekre elméleti és gyakorlati okok miatt egyaránt szükség van, hisz (elméleti szempont) az egyre nagyobb anyag feltárása „*a bibliai vallások helyesebb és teljesebb megértését*” teszik lehetővé, sőt „*ez általános vallástörténeti előmunka nélkül a bibliai vallások kutatásában aligha lehet előbbrejutni*”¹³. Ez az elméleti szempont magyarázza az első pontot: ezért kell a Bibliával paralel vallások ismeretének tág teret engedni. Az viszont természetes, hogy egy ilyen munka megköveteli a vallási képzetek áttekintését a

¹⁰ JANOWSKI, B., *Biblical Theology*, in: ROGERSON, J. W. – LIEU, J. M. (eds.), *The Oxford Handbook of Biblical Studies*, Oxford, Oxford University Press, 2006 (OHBS), 716–731; 716–717. Már az is jól jelzi az elmúlt két évtized gondolkodásában beállt változást, hogy az OHBS összefoglaló nagy munkában három bibliai teológiai fejezetet találunk: külön Ó- és Újszövetségi teológiát, majd egy Bibliai teológia c. részt.

¹¹ Legújabbán ld. OLSON, D. T., *Biblical Theology*, (NIDB 1), 461–465.

¹² VARGA ZS., i. m., 8.

¹³ VARGA ZS., i. m., 10.

korai időktől kezdődően, tehát alapvető vallásfenomenológiai tisztázás nélkül beszélni ókori kultúrák vallási életéről teljes mértékben meddő vállalkozás. A vallástörténet teológiai fakultáson történő tárgyalásának viszont van egy fontos gyakorlati oka is, aminek megfogalmazásából kibontakozik egy elkötelezett tanár alakja: „A gyakorlati ok, amiért a vallástörténetet a teológiai fakultáson kell előadnunk, abban határozódik meg, hogy csak így van biztosítékunk, hogy e tudományszak hallgatása valóban *theologus* ifjaink szükségleteihez, igényeihez igazodhatik. Hogy mit kell a jövőendő lelképásztornak ismernie a vallások történetéből mit kell az ismeretanyag rengetegéből különösebben megjegyeznie, és hogy ami reá nézve fontos, azt csakugyan meg is kapja, erre nézve csak akkor és úgy lehet garanciánk, ha a vallástörténet tárgyát *theologus* előadótól hallják.”¹⁴

A fentiekből kiderül, hogy Varga Zsigmond három alapelvének gyökerét keresve más-más okokra bukkanhatunk. Az első pont egy ésszerű megfontolásból táplálkozik, mely egyszerre elméleti és gyakorlati: a bibliai gondolkodás és vallásos élet megértését e nélkül nem képzelhetjük el. A második pont lényegében osztozik egy olyan nézetben, amely már saját korában is evidenciának számított; a harmadik szempontot viszont nem indokolja meg. Ennek feltehetőleg az az oka, hogy ez merőben technikai kérdés, és egy olyan bekezdésben közli, amely a Tisza István Tudományegyetem gyakorlatát rögzíti.

Rövid áttekintésünk végén egyetlen feladat maradt csupán: annak bemutatása, hogy mennyiben ragaszkodunk mai gyakorlatunkban a tanszékalapító szándékaihoz. Az első és legfontosabb kérdést már érintettük: a vallástörténet oktatása nem tűnt el, legitimitását a DRHE közössége nem kérdőjelezi meg. A tárgy előadása ma is egy önálló, profiljában kibővült tanszék keretei között történik. Ez a profil tökéletesen megfelel annak az évszázados felfogásnak, hogy a biblikum és a vallástörténet egymástól nem választható el a teológiai tudományművelésben. A vallástörténetet két kurzus keretében adjuk elő, teljesen a tanszékalapító szándéka szerint, önálló kurzus foglalkozik az általános vallástörténet és a bibliai vallástörténet kérdéseivel. A tanegységek mai szóhasználatunkban *Vallástörténet 1* és *2* címet viselnek, minden év őszén az általános, tavaszán a bibliai kérdéskörrel foglalkozunk. A kreditrendszerre történő átállás nyomán sajnálatos, de elfogadható módon nem maradhatott mindkét kurzus kötelező – de annál örömtelibb, hogy hallgatóink gyakorlatilag teljes számban hallgatják a tavaszi, választható tárgyat is. A harmadik szempont tehát maradéktalanul teljesül.

Az első pont vallástörténeti gondolkozásunk meghatározó eleme, mind a mai napig az oktatás alapját képezi. Az őszi szemeszter elején a vallásfenomenológia alapkérdéseivel kezdődik kurzusunk, szemlélet- és előadásmódunk deskriptív. Folyamatosan emlékeztetjük a hallgatókat arra, hogy a megértés alapja a megismerés, és ezen a kurzuson apológiának nincs helye. A fenomenológiai alapok tisztázását követően a mezopotámiai és a hellén vallásos gondolkozással, mitológiai alapokkal, szövegekkel, az istenek világával foglalkozunk.

¹⁴ VARGA Zs., i. m., 11.

A legtöbb fejtörést és csapdahelyzetet érdekes módon a harmadik pont tartogatja, ami pedig, mint láttuk, a leginkább elfogadott volt már egy évszázaddal ez előtt is (Varga Zsigmond A. von Harnack 1901-ben megfogalmazott gondolataira reflektált). Ez az a pont, ami leginkább önfegyelemre kell, hogy intse az előadót – és véleményünk szerint leghelyesebb ma is a lefektetett régi alapelvet követni. Vallástörténeti ismeretek között nem szükséges minden hallgatónak tucatnyi vallás rendszerét behatóan ismerni, de egy vallás alapos ismerete mindenkitől elvárható. A tájékozódáshoz, teológiai tisztánlátáshoz ez elegendő (az érdeklődő diákok természetesen megkapják a segítséget további vallások megismeréséhez). Természetesen szép lenne hónapokon át foglalkozni további vallásokkal, de józanul be kell látni, hogy erre a kötelező kurzusok keretei között egyszerűen nincs idő. Ez alapján dönteni már csak abban kell, hogy melyik legyen az egyetlen, mai megismerendő nagy vallás. Választásunk az iszlámra esett. Minden választás szubjektív döntésen alapul, így ez is vitatható, ugyanakkor határozott véleményünk szerint egy európai keresztyén ember számára a világvallások közül az iszlám az, mellyel az együttélés a mindennapok szintjén jelentkezik.

Összefoglalásként: Varga Zsigmond, a tanszékalapító tudós olyan elveket fektetett le, melyek nemcsak kiállták az idő próbáját, de sokszorosan megváltozott kontextusban is alkalmazhatók, és ma is ezek szem előtt tartásával szolgáljuk a teológiai tudományművelés és képzés ügyét.

*Kálvin kiállítás megnyitóján, Nagykönyvtár kiállítóterme,
a Szenci Molnár Albert-féle Institutio fordítás belső címlapja
2009. 03. 18.*

IV. OKTATÓI PUBLIKÁCIÓK

BALOG MARGIT

Tanulmányok, igetanulmányok, könyvismertetések

- Hinni és látni. Húsvéti arcok János evangéliumából (20–21. rész), *Református Tiszántúl* 16 (2008)/1, 3–4.

Fordítások

- LUKSAITE I., Reformáció Litvániában, *Confessio* 32 (2008)/2, 125–138.

BARÁTH BÉLA LEVENTE

Könyvek

- – FAZAKAS G. – CSORBA D. (szerk.), *Egyház és kegyesség a kora újkorban. Kutatástörténeti tanulmányok*, Debrecen, D. Dr. Harsányi András Alapítvány, 2009 (A D. Dr. Harsányi András Alapítvány kiadványai 13).
- – KOVÁCS Á. (ed.), *Calvinism on the Peripheries. Religion and Civil Society in Europe*, Budapest, L'Harmattan, 2009.

Tanulmányok, igetanulmányok, könyvismertetések

- – SZABADI I., Irányvonalak a 16–17. század magyar református egyháztörténet és egyházi műveltség kutatásában (1989–2009), in: FAZAKAS G. T. – CSORBA D. – BARÁTH B. L., (szerk.), *A kora újkori egyház- és kegyességtörténet kutatása. Kutatástörténeti tanulmányok*, Debrecen, 2009 (A D. Dr. Harsányi András Alapítvány kiadványai 13), 9–34.
- – OROSZ A., A presbiteri elvű egyházkormányzás kálvini értelmezése és hatása Magyarországon, *Debreceni Szemle* 17 (2009), 363–373.
- The Changes of the Situation of the Reformed Hungarian Minority in the Transbiscan Region, in the 20th Century, in: KOVÁCS Á. – BARÁTH B. L. (ed.), *Calvinism on the Peripheries. Religion and Civil Society in Europe*, Budapest, L'Harmattan, 2009, 251–264.
- „...e jó szándék nem volt haszontalan, a fáradság nem volt eredménytelen”, *Mediárium* 3 (2009)/1-2, 5–22. (A tanulmányhoz kapcsolódó forrásként közölte, BAKSAY Sándor tudósításait 1881-ből, uo. 23–35.)

- Adalékok az Ecsedi Báthoriak 16. századi patrónusi tevékenységéhez és Nyírbátor reformációjához, *Egyháztörténeti Szemle* 9 (2008)/2, 26–52.
- Sassi Szabó Lajos 1863–1940, in: BÁTHORI G. et al. (szerk.), *Elődeinkre emlékezünk Almanach 2008*, Nyírbátor, Báthori István Múzeum Baráti Kör, 2008, 107–113.
- Az angyal alakos címerek városa. Hörcsik Richárd, „Bodrog partján van egy város...” Tanulmányok Sárospatak történetéből. Bp., 2007. című kötetéről, *Zempléni Múzsza* 8 (2008)/2, 101–103.

Szerkesztői munka

- „A D. Dr. Harsányi András Alapítvány kiadványai” (Szerkesztés és kiadás).
- „Mediárium, Kommunikáció – Egyház – Társadalom” egyik szerkesztője.
- Szerkesztőbizottsági tagja a „*Studia Theologica Debrecinensis*” teológiai szakfolyóiratnak, a „*Zempléni Múzsza*” társadalomtudományi és kulturális folyóiratnak és a DRHE „*Orando et laborando*” című értesítőjének. Olvasó szerkesztője a „*Nagytemplomi Gyülekezeti Életnek*”.

Egyéb

- Új teológiai doktorok Debrecenben. Mészáros Kálmán, *Református Tiszántúl* 17 (2009)/5, 8.
- 2009–2014 Kálvin emlékévek, *Reformátusok Lapja* 53 (2009. április 19.), 1.
- Kálvinizmus a perifériákon. Rövid beszámoló egy nemzetközi egyháztörténeti konferenciáról, *Egyháztörténeti Szemle* 9 (2008)/3, 113–114.
- A református reformáció egyik kevésbé ismert korai központja és reformátora, Bázel és Johannes Oecolampadius, *Nagytemplomi Gyülekezeti Élet* 19 (2008)/3, 7–13.

BODÓ SÁRA

Tanulmányok, igetanulmányok, könyvismertetések

- Emmaus felé Krisztushoz érkezni (Lk 24,13-35), *Igazság és Élet* 3 (2009), 166–174.
- Glauben feiern, in: HANISCH, H. – REIHER, D. (Hg.), *Miteinander feiern – voneinander wissen, Feste im Kirchenjahr*, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 2008, 8–16; 22.
- A hit- és erkölcsstan tartalmi korszerűsítése, in: KÁLMÁN A. (szerk.), *Református Oktatási Stratégia, a Magyarországi Református Egyház középtávú nevelési-oktatási terve*, Budapest, Református Pedagógiai Intézet, 2008 (Református Pedagógiai és Katechetikai Füzetek 9), 192–195.
- A vigasztalás mint a keresztyénség közös hitvallása és feladata – a gyász teológiai értelmezése, *Theologiai Szemle* 51 (2008), 20–24.
- Kálvin a gyermekekről, in: *Képes Kálvin Kalendárium a 2009. évre. A Magyarországi Református Egyház évkönyve*, Budapest, Kálvin Kiadó, 2008, 88–91.

Egyéb

- Nem vagyunk messze Isten országától (Mk 12,28-34), *Református Tiszántúl* 17 (2009)/5, 2–3.
- „Életlevél”, *Református Tiszántúl* 16 (2008)/5, 4.
- Dr. Fekete Károly ny. teológiai professzor emlékezete, *Református Tiszántúl* 16 (2008)/3-4, 9–10.
- Az elengedés bötjtje, *Reformátusok Lapja* 52 (2008. március 2.), 3.

FAZAKAS SÁNDOR

Könyvek

- (szerk.), *Kálvin időszerűsége. Tanulmányok Kálvin János teológiájának maradvány értékeiről és magyarországi hatásáról*, Budapest, Kálvin Kiadó, 2009.
- – BEINTKER, M. (Hg.), *Öffentliche Relevanz der reformierten Theologie* (Studia Theologica Debrecinensis), Debrecen, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 2008.

Tanulmányok, igetanulmányok, könyvismertetések

- Különös búcsúzás. Igetanulmány mennybemenetel ünnepére, *Igazság és Élet* 3 (2009), 215–222.
- Szavakkal és szavak nélkül. Igetanulmány. Házasságkötés megáldása, *Igazság és Élet* 3 (2009), 435–438.
- Justification and Reconciliation, Considerations from the Churches in Eastern and Central Europe, in: BURGESS, J. P. – WEINRICH, M. (ed.), *What Is Justification About? Reformed Contributions to an Ecumenical Theme*, Grand Rapids, MI, Eerdmans Publishing Company, 2009, 231–247.
- Kálvin szociáletikája, in: FAZAKAS S. (szerk.), *Kálvin időszerűsége. Tanulmányok Kálvin János teológiájának maradvány értékeiről és magyarországi hatásáról*, Budapest, Kálvin Kiadó, 2009, 104–139.
- Kálvin szociáletikája, *Confessio* 33 (2009)/1, 36–66.
- Kirche und Staat in Ungarn. Öffentlichkeitsrelevanz unter den veränderten Rahmen nach der Wende, in: BEINTKER, M. – FAZAKAS S. (Hg.), *Öffentliche Relevanz der reformierten Theologie* (Studia Theologica Debrecinensis), Debrecen, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 2008, 69-76.
- „És igyekezzetek a városnak jólétén...”. Az egyház és a teológia közéleti felelőssége korunk társadalmában, in: BÉRES T. – KODÁCSY-SIMON E. – OROSZ G. V. (szerk.), *Krisztusra tekintve hittel és reménnyel. Ünnepi kötet Reuss András 70. születésnapjára*, Budapest 2008, 329–340.
- Igazság és kiengesztelődés, *Theologiai Szemle* 51 (2008), 11–15. = *Collegium Doctorum* 4 (2008)/1, 82–91.
- Az emlékezés felelőssége. Rektori évzáró beszéd, *Református Tiszántúl* 16 (2009)/4, 22–25.

- Erkölc helyett a “többség elve”? *Sárospataki Református Lapok* 62 (2009)/2, 22–23.
- Kálvin szociáletikájának időszerűsége, in: *Képes Kálvin Kalendárium a 2009. évre. A Magyarországi Református Egyház évkönyve*, Budapest, Kálvin János Kiadó, 2008, 67–70.
- A Biblia évétől a Kálvin évig. Rektori megnyitó beszéd – Debrecen, 2008. szeptember 7, *Református Egyház* 60 (2008), 206–209. = *Református Tiszántúl* 16 (2008)/5, 21–24.
- Európai felsőoktatás és hittudományi képzés. Rektori évzáró beszéd, Debrecen 2008. június 28., *Református Tiszántúl* 16 (2008)/3-4, 16–21. = in: GONDA L. (szerk.), *Orando et laborando. A Debreceni Református Hittudományi Egyetem 2007/2008. évi értesítője*. Debrecen, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 2008, 27–36.
- Közösségvállalás és közösségépítés az elhatárolódások korszakában. Rektori évnyitó beszéd, in: GONDA L. (szerk.), *Orando et laborando. A Debreceni Református Hittudományi Egyetem 2007/2008. évi értesítője*. Debrecen, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 2008, 17–25.

Szerkesztői munka

- *Studia Theologica Debrecinensis* (felelős szerkesztő és kiadó).
- *Igazság és Élet* (felelős szerkesztő és kiadó).
- *Debreceni Református Hittudományi Egyetem Karl Barth Kutatóintézetének kiadványai* (szerkesztés és kiadás).
- *Református Szemle. Az Erdélyi Református Egyházkerület, a Királyhágómelléki Református Egyházkerület és az Evangélikus-Lutheránus Egyház hivatalos lapja* (szerkesztőbizottsági tag).

Egyéb

- Kálvin időszerűsége. A szerkesztő ajánlása. Könyvbemutató, *Református Tiszántúl* 17 (2009)/1-2, 17–18.
- Kálvin a jogállamról, *Reformátusok Lapja* 53 (2009. március 22.), 6.
- A helyes hatalomgyakorlásról, *Reformátusok Lapja* 53 (2009. március 29.), 8.
- Mit ajánl Kálvin a hitelét veszített kormányzattal szemben, *Reformátusok Lapja* 53 (2009. április 5), 8.
- Tisztességes kamat és a szegények védelme, *Reformátusok Lapja* 53 (2009. április 12), 3.

FEKETE KÁROLY

Könyvek

- *Példázatos szavak – életes példák*, Kálvin Kiadó, Budapest, 2008.
- *A Barmeni Teológiai Nyilatkozat – Vezérfonal a dokumentum tanulmányozásához*, Kálvin Kiadó, Budapest, 2009.

Tanulmányok, igetanulmányok, könyvismertetések

- „Amikor a lélek húrjai megszólalnak...” in: GAÁL B. – VÉGH L. (szerk.), *Az ember mint lélek*. Kiadja a HITEK DRHE. Debrecen, 2009, 77–96. = *Debreceni Szemle* 17 (2009), 75–83.
- Ekkleziasztkikai esszék és az evangéliumhirdetés szolgálata, in: DERENCSENYI I., *Isten szivárványíve alatt*, Debrecen, 2009 (Református Tiszántúl Kiadványai 4), 9–14.
- Ösztönző örökség, in: KARASSZON D., „...nyisd meg a mi ajkinkat...” *Bevezetés a magyar református egyházzene világába*, Kálvin Kiadó, Budapest, 2008, 5–8.
- Kálvin és az istentisztelet, in: FAZAKAS S.(szerk.), *Kálvin időszerűsége. Tanulmányok Kálvin János teológiájának maradandó értékéről és magyarországi hatásáról*, Budapest, Kálvin Kiadó, 2009, 140–181.
- A kálvini reformáció és a diakónia, in: GALSI Á. (szerk.), *Evangéliumi kálvinizmus*. Kálvin Kiadó, Budapest, 2009, 283–294.
- A Debreceni Egyetem első rektora, Kiss Ferenc teológiai professzor, in: PUSZTAI G. – RÉBAY M. (szerk.), *Kié az oktatáskutatás? Tanulmányok Kozma Tamás 70. születésnapjára*, Csokonai Könyvkiadó, Debrecen, 2009, 105–119.
- A Paraklétoz hatása (Jn 14,23–27), *Igazság és Élet* 3 (2009), 228–234.
- A református liturgia története és teológiája, *Koinonia* (Stuttgart) 76 (2009)/Pünkösöd, 1–25.
- Kortárs igehirdetési irányok és tendenciák a jelenkori magyar protestáns igehirdetésben, *Lelkipásztor* (2009)/8-9, 292–305.
- Az istentisztelet egyszerűsége a kálvinista templomban, *Debreceni Szemle* 17 (2009), 374–381.
- A Jézus számára jellé vált asszony (Mt 15,21–28), *Igazság és Élet* 3 (2009), 470–475.
- Gottesdienstordnungen bei Calvin, *Reformiertes Kirchenblatt* (Wien) 86 (2009)/11, 4–5.
- Non videri sed esse, in: KONCZ I. – FÜRJ Z. (szerk.), *A reformáció, mint európai debreceni nemzeti érték. Hol a helyünk Európában?* Debrecen – Budapest, 2008 (Professzorok az Európai Magyarorszáért tanulmányok 6), 135–150.
- Krisztus uralkodása és visszajövele (Heidelbergi Káté 50–52. magyarázata), *Református Egyház* 60 (2008), 34–39.
- A konfirmáció gyakorlati teológiai aspektusai, *Collegium Doctorum* 4 (2008)/1, 138–147.
- Isten Krisztusban megjelent dicsősége helyre állítja a világlátásunkat (Lk 2,1–14), *Igazság és Élet* 3 (2008)/*, 93–98.
- Szemléletformáló teológiai felismerések és azok hatása a Debreceni Egyetemen a két világháború között, *Studia Theologica Debrecinensis* 1 (2008)/1, 57–62.
- BÓDISS T. – FEKETE K. – GÖRÖZDI ZS. – KELEMEN A. – SZÜCS F., Az eddig elkészült és a Generális Konvent Liturgiai bizottsága által megtárgyalt teológiai alapelvek, *Confessio*, 32 (2008)/2, 27–40.
- Református istentiszteletünk hiányai és azok pótlása, *Confessio* 32 (2008)/2, 74–82. = *Magyar Egyházzene* 14 (2007/2008)/2, 175–184. = *Református Egyház* 60 (2008), 134–137.

- Néhány dokumentum Makкаи Sándor és Reményik Sándor barátságának történetéből, *Várad* 7 (2008)/9, 85–102.
- Kicsoda Isten? – „Micsoda az ember?”, *Confessio* 32 (2008)/2, 3–5.
- A Psalmus Hungaricus vigasztaló üzenete – Czövek Lajos (1918–2008) emlékezete, *Zempléni Múza* 8 (2008)/1, 65–68. = *Igazság és Élet* 2 (2008), 126–129.
- Keresztelés böjt idején (Mk 10,13kk), *Igazság és Élet* 2 (2008), 110–112.
- Keresztelés húsvétkor (Mt 28,19–20), *Igazság és Élet* 2 (2008), 113–114.

Szerkesztői munka

- DERENCSÉNYI I., *Isten szívárványíve alatt*, Debrecen, 2009 (Református Tiszántúl Kiadványai 4).
- *Református Tiszántúl*
- *Nagytemplomi Gyülekezeti Élet*

Egyéb

- Beszámoló a Generális Konvent Liturgiai Bizottságának eddigi üléseiről, *Confessio* 32 (2008)/2, 23–27.
- In memoriam Lukas Vischer, *Reformátusok Lapja* 52 (2008. április 6.), 8.
- Kocsis Elemér nyugalmazott püspök emlékezete, *Studia Theologica Debrecinensis* 2 (2009)/1, 117–118.
- Mészáros István, Tiszáninnen teológus-püspöke, *Studia Theologica Debrecinensis*, 2 (2009)/1, 119–121.
- Derencsényi István, Isten szívárványíve alatt (recenzió), *Igazság és Élet* 3 (2009), 314–316.

FERENCZ ÁRPÁD

Könyvek

- (szerk.), *Karl Barth, Kálvintól Bultmannig*, Debrecen, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 2009 (Karl Barth Kutatóintézet Kiadványai 4; Hermeneutikai Füzetek 31).

Tanulmányok, igetanulmányok, könyvismertetések

- Theologie als Antitheologie? Erwägungen am Rande der Theologie Karl Barths aus der Sicht eines Osteuropäers in: KOOI, A. VAN DER – KÜSTER, V. – BROUWER, R. R.(ed.), *Ontmoetingen. Tijdgenoten en Getuigen. Studies aangeboden aan Gerrit Neven*, Kampen, 2009, 36–54.
- Kálvintól Bultmannig? (bevezető tanulmány), in: FERENCZ ÁRPÁD (szerk.), *Karl Barth, Kálvintól Bultmannig*, Debrecen, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 2009 (Karl Barth Kutatóintézet Kiadványai 4; Hermeneutikai Füzetek 31), 5–17.
- Karl Barth – Willem Adolf Vissert Hooft, Briefwechsel 1930–1968, *Zeitschrift*

für dialektische Theologie 24 (2008)/1, 108–111.

- Tisztességes társdalom? Fragmentumok egy posztmodern politikai etikához, *Studia Theologica Debrecinensis* 1 (2008)/1, 38–50.
- Jézus, a nagy leegyszerűsítő? Igehirdetési segítség a Szentháromság ünnepe után 18. Vasárnapra a Mk. 12,28–34 alapján, *Igazság és Élet* 3 (2009), 476–482.

Szerkesztői munka

- (szerk.), NEVEN, Gerrit W., *Tanulmányok Karl Barth teológiájának vonzasköréből*, Debrecen, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 2009 (Karl Barth Kutatóintézet Kiadványai 3).

Fordítások

- BARTH, K., Kálvin. Előadás a Hottingeni Olvasókör Kálvin-ünnepségén a Zürichi Egyetem aulájában 1936. január 22-én, in: FERENCZ Árpád (szerk.), *Karl Barth, Kálvintól Bultmannig*, Debrecen, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 2009 (Karl Barth Kutatóintézet Kiadványai 4; Hermeneutikai Füzetek 31), 17–35.
- Barth levele Bultmannhoz 1952. december 24-én in: FERENCZ Árpád (szerk.), *Karl Barth, Kálvintól Bultmannig*, Debrecen, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 2009 (Karl Barth Kutatóintézet Kiadványai 4; Hermeneutikai Füzetek 31), 115–120.
- NEVEN, G. W., *A metafizikától a parúziáig. Hans-Georg Geyer hozzájárulása a 20. század egy alapkérdéséről folytatott értelmiségi vitához* in: GERRIT W. NEVEN, *Tanulmányok Karl Barth teológiájának vonzasköréből*, Debrecen, 2009, 69–87.

Egyéb

- Könyvajánló, Gerrit W. Neven, *Tanulmányok Karl Barth teológiájának vonzasköréből*, *Igazság és Élet* 3 (2009), 462–463.
- Könyvajánló, Karl Barth, *Kálvintól Bultmannig*, *Igazság és Élet* 3 (2009), 464–465.
- A siker, in: *Morfondír*, KÓKAI NAGY V. (szerk.), Budapest, Kálvin Kiadó, 2009, 58–59.

GAÁL BOTOND

Könyvek

- *Kálvin ébresztése*. Szeged, Szeged Kálvin-téri Református Egyházközség – Szegedi Kis István Alapítvány, 2009.
- – VÉGH L. (szerk.), *Az ember mint lélek. Tudomány és Teológia konferenciakötet*, Debrecen, Debreceni Református Hittudományi Egyetem Hatvani István Teológiai Kutatóközpont, 2009.

Tanulmányok, igetanulmányok, könyvismertetések

- „Calvin’s Truth” and „Hungarian Religion”, Remembering a Reformer, in: NIET, J. de – PAUL, H. – WALLET, B. (ed.), *Sober, Strict, and Scriptural. Collective Memories of John Calvin, 1800–2000*, Leiden – Boston, Brill, 2009 (Brill’s Series in Church History 38), 97–124.
- Az ember titka, test, lélek, szellem, *Debreceni Szemle* 17 (2009), 48–59. = in: GAÁL B. – VÉGH L. (szerk.), *Az ember mint lélek. Tudomány és Teológia konferenciakötet*, Debrecen, Debreceni Református Hittudományi Egyetem Hatvani István Teológiai Kutatóközpont, 2009.*
- Könyvismertetés, Gulyás Péter Pál, *Ádámcsutka – Bibliai magánnyomozás*. Szerzői kiadás, Budapest, 2007, *Debreceni Szemle* 17 (2009), 259–262.
- The Role of Calvinist Minorities in the Cultural Life of Hungary, in: KOVÁCS Á. – BARÁTH B. L. (ed.), *Calvinism on the Peripheries. Religion and Civil Society in Europe*, Budapest, L’Harmattan, 2009, 195–200.
- Kálvini vonások a magyarok lelki arcán, *Confessio* 33 (2009)/1, 66–95.
- Csillagászat a régi Debrecenben, in: * (szerk.), *Csillagösvényen*, Berekfürdő, 2009, 71–75.
- Is Mathematics Able to Open the Systems of the Human Intellect?, in: DAS, P. (ed.), *Global Perspectives on Science and Spirituality*. West Conshohocken, PA, Templeton Press, 2009, 179–190.
- John Calvin and the Development of Natural Sciences in Europe, in: NESSAN, C. – KOTHMANN, T. (ed.), *Doing Theology in a Global Context. A Festschrift for the Rev. Prof. Dr. Hans Schwarz on the Occasion of his 70th Birthday*, Bangalore, Asian Trading Corporation, 2009., 41–46.
- Kálvin mint az egyházi tanok reformátora, *Debreceni Szemle* 17 (2009), 353–362.
- Kálvin és az európai természettudományos gondolkodás, *Debreceni Szemle* 17 (2009), 391–399.

Egyéb

- Hitből hitbe. Igehirdetés Jer 32,6–10; 15 alapján, *Nagytemplomi Gyülekezeti Élet* 19 (2008)/3, 2–7.
- Egy eleve elrendelt élet a kettős magyar sorsban. Bertalan Imre emlékezete, in: www.refwashington.org (2008. szeptember 6.)
- Kálvini vonások a magyarok lelki arcán, in: Csoma L. (szerk.), *Szeretetnapjár* 15 (2009), Deregyő, Deregyői Református Keresztyén Gyülekezet, *
- „Pecsételd be a tanítást a tanítványaimba!”, in: PUSZTAI G. – RÉBAY M. (szerk.), *Kié az oktatáskutatás? Tanulmányok Kozma Tamás 70. születésnapjára*, Csokonai Könyvkiadó, Debrecen, 2009, 9–12.
- Beszámoló a Doktori Iskola működéséről, in: GONDA L. (szerk.), *Orando et laborando. A Debreceni Református Hittudományi Egyetem értesítője a 2007/2008. tanévről*, Debrecen, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 2008., 37–40.

- A keresztyén gondolkodás és a természettudomány harmóniája. Interjú, *Új Közlöny* 2 (2009)/2, 3–4.
- Doktoravatás. Elnöki bevezető szavak, *Református Tiszántúl* 17 (2009)/4, 5.

GAÁL IZABELLA

Tanulmányok, igetanulmányok, könyvismertetések

- Identitätsverlust bei Carl Joseph von Trotta, einem der Protagonisten in Joseph Roths Roman Radetzkyarsch. in: SZATMÁRI S. J. – SZŰCS J. (Hg.), *Wissenschaften im Dialog. Studien aus dem Bereich der Germanistik* (Band 1.), Klausenburg-Grosswardein, Partium Verlag, 2009, 267–281.
- Die Auswirkung des Raumes auf den Verlust und auf die Stiftung der männlichen Identität, in: BERZEVICZY, K. – BOGNÁR Zs. – LŐKÖS P. (Hg.), *Gelebte Milieus und virtuelle Räume. Der Raum in der Literatur- und Kulturwissenschaft*, Berlin, Frank und Timme, 2009, 131–147

GAÁL SÁNDOR

Könyvek

- (szerk.), *Ünnepi igehirdetések a Debreceni Református Kollégium legátusai számára 2008/2009*, Debrecen, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 2008.

Tanulmányok, igetanulmányok, könyvismertetések

- Az imádság titka – a titkos imádság, *Igazság és Élet* 3 (2009), 372–376.
- Az üdvözítő kegyelem megjelenésének hármassága, *Igazság és Élet* 3 (2009), 559–562.
- A Biblia egésze, mint a nevelés eszköze, és a teljes nevelés a Biblia által, in: DRÁVICZKI S. (szerk.), *Pedagógushivatás. Biblia és pedagógia*, Nyíregyháza, Jedlik-Okteszt Kiadó, 2009, 11–22.

Egyéb

- Útkeresés egyházunk jövője felé, jövője felől. A konfirmáció, *Reformátusok Lapja* 53 (2009. május 24.), 6.

GONDA LÁSZLÓ

Könyvek

- *The Service of Evangelism, the Evangelism of Service. The Impact of John R. Mott, Hendrik Kraemer, Johannes C. Hoekendijk, Willem A. Visser 't Hooft on the Development of the Understanding of Mission in the Reformed Church in*

Hungary, 1910–1968, Zoetermeer, Boekencentrum, 2008.

Tanulmányok, igetanulmányok, könyvismertetések

- Meghívás a hit asztalához. Gondolatok a missziói kommunikáció kérdéséhez, *Mediárium* 2 (2008)/1-2, 12–17.
- Unconnected Peripheries. The Unrealized Dutch–Hungarian Reformed Missionary Plans in Indonesia, 1946–1949, in: KOVÁCS Á. – BARÁTH B. L. (ed.), *Calvinism on the Peripheries. Religion and Civil Society in Europe*, Budapest, L'Harmattan, 2009, 257–266.
- In der Welt ausgesät, Diaspora – was bedeutet es in Ungarn, in: EPTING, K. C. – WARTENBERG, G. (Hg.), *Kirchengeschichte als Diasporawissenschaft. Beihefte Evangelische Diaspora*, Leipzig s.d. [2009], 27–39.
- Élő kövek, diaszpórában, *Credo* 15 (2009)/1-2, 80–84.

Szerkesztői munka

- *Orando et Laborando. A Debreceni Református Hittudományi Egyetem értesítője a 2007/2008. tanévről*, Debrecen, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 2009.

Fordítások

- Baráth Béla Levente, Changes in the Situation of the Reformed Hungarian Minority in the Transtibiscan Region during the Twentieth Century. in: KOVÁCS Á. – BARÁTH B. L. (ed.), *Calvinism on the Peripheries. Religion and Civil Society in Europe*, Budapest, L'Harmattan, 2009, 267–280.
- Gerrit W. Neven, Just a little. A keresztyén élet a megbékélés összefüggésében, in: NEVEN, G. W., *Tanulmányok Karl Barth vonzasköréből*, Debrecen, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 2009 (A Karl Barth Kutatóintézet Kiadványai 3), 29–44.

Egyéb

- Ezüstöm és aranyam nincs. Beszélgetés Gaál Sándorral, a Nyírségi Egyházmegye esperesével, *Reformátusok Lapja* 53 (2009. február 22.), 7.

HODOSSY-TAKÁCS ELŐD

Tanulmányok, igetanulmányok, könyvismertetések

- Királyi élet – királyi halál?, *Studia Biblica Athanasiana* 10 (2008), 3–16.
- Jeremiás haragja. Megjegyzések Jeremiás korának társadalomtörténetéhez és teológiai válaszkeresési kísérleteihez, in: KARASSZON I. (szerk.), *Hálaáldozat. Tanulmányok Dr. Molnár János dékán tiszteletére 70. születésnapja alkalmából*. Komárom/Komarno, 2008, 94–113.
- Kálvin 500 – csak egy évforduló?, *Debreceni Disputa* 7 (2009)/4, 54–56.
- Vezetés és társadalom a bírák korában, *Theológiai Szemle* 52 (2009),

68–74.

- Izraeli vagy kánaáni? Kulturális kötődések az ókori Palesztinában, *Studia Theologica Debrecinensis* 2 (2009)/1, 17–25.

Egyéb

- A Biblia egyik éve. Hozzászólás a Debreceni Disputa körkérdéseire, *Debreceni Disputa* 6 (2008)/11-12, 45–53.
- John Andrew Dearman laudációja, *Református Tiszántúl* 16 (2008)/6, 33. = *Studia Theologica Debrecinensis* 1 (2008)/1, 107–108.
- Mögöttünk a Biblia éve? *Református Tiszántúl* 17 (2009)/1-2, 14.
- A Biblia világa – a Biblia a világban. Tudomány napja a Debreceni Református Hittudományi Egyetemen a Biblia évében, *Studia Theologica Debrecinensis* 2 (2009)/1, 7–8.
- *Bibliai makettek és szentföldifestmények a Debreceni Református Nagytemplomban*. Az állandó kiállítás katalógusa, Debrecen, Új Berea Kiadó, 2009, 10–25.

HORSAI EDE

Tanulmányok, igetanulmányok, könyvismertetések

- A valláspedagógia legújabb irányzatai, *Igazság és Élet* 3 (2009), 304–312.
- Az erkölcsi nevelés alapszabályai, *Református Tiszántúl*, 17 (2009)/5, 12–15.
- A Tórától Jézusig, *Református Szemle* 102 (2009)/7-8, 411–420.
- Fekete Károly, Példázatos szavak – életes példák, *Igazság és Élet* 3 (2009), 140. = *Református Tiszántúl* 16 (2008)/6, 31.

Egyéb

- Pünkösöd az ünnep, amikor az érthetetlen érthető lesz, in: GAÁL S. (szerk.), *Ünnepi igehirdetések a Debreceni Református Kollégium legátusai számára 2008/2009*, Debrecen, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 2008, *.
- Morfondír, *Reformátusok Lapja*, 53 (2009. szeptember 3), *.

HÖRCSIK RICHÁRD

Tanulmányok, igetanulmányok, könyvismertetések

- Kálvin 16. századi magyarországi recepciója, in: FAZAKAS S. (szerk.), *Kálvin időszerezése. Tanulmányok Kálvin János teológiájának maradandó értékéről és magyarországi hatásáról*, Budapest, Kálvin Kiadó, 2009, 13–37.
- The Meeting of Peripheries, Scottish and Hungarian Connections in the Second Half of the 19th Century, in: KOVÁCS Á. – BARÁTH B. L. (ed.), *Calvinism on the Peripheries. Religion and Civil Society in Europe*, Budapest, L'Harmattan, 2009, 66–77.
- Sárospatak, der Geburtsort der Thüringer Heiligen Elisabeth aus dem

- Herrscherhause Árpád, *Református Szemle* 102 (2009), 92–102.
- Kálvin 16. századi magyarországi recepciója, *Confessio* 33 (2009)/3, 8–28.
 - Kovács Ábrahám, History of the Free Church of Scotland's mission to the Jews and its impact on the Revival on the Reformed Church of Hungary, Vienna – Oxford – Frankfurt am Main, Peter Lang, 2006. Recenzió, *Egyháztörténeti Szemle* 10 (2009)/1, 118–122.
 - A Kálvin-kutató Nagy Barna emlékezete, *Sárospataki Füzetek* 13 (2009)/4, 67–80.
 - Kálvin hatása a XVI. századi magyarországi reformációra, *Napút*, 11 (2009)/9, 38–50.
 - Lie as a political virtue? The contradictions of political morals in relation to Prime Minister Ferenc Gyurcsány's speech of May 26, 2006 in Balatonöszöd, in: BEINTKER, M. – FAZAKAS S. (Hg.), *Öffentliche Relevanz der reformierten Theologie* (Studia Theologica Debrecinensis Sonderheft), Debrecen, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 2008, 99–105.

Egyéb

- Patakiak búcsúja Bertalan Imrétől, in: SZABÓ Cs. (szerk.), *Sárospataki Református Kollégium Alapítvány 1989–2009. Jubileumi kiadvány*, Sárospatak – Budapest, 2009, 58–59.
- Kálvin és Magyarország. A magyar református egyház megalapozása, *História* 31 (2009)/9-10, 32–35.
- Kálvin János (1509–1564), A Kálvinizmus és Magyarország, *Lelkészegegyesület* 55 (2009)/4, 1–4.
- Soha többé kommunizmust! *Zemplén Hírlap* 3 (2009, február 28.), 5.
- Kálvin Magyarországról (1.), *Reformátusok Lapja* 53 (2009. március 1.) 1.
- Kálvin Magyarországról (2.), *Reformátusok Lapja* 53 (2009. március 8.) 1.

KÓKAI NAGY VIKTOR

Tanulmányok, igetanulmányok, könyvismertetések

- Az első keresztyén mártír, *Studia Theologica Debrecinensis* 1 (2008)/1, 21–37.
- Rothschild, Clare K., Baptist Traditions and Q, Tübingen, Mohr Siebeck, 2005 (WUNT 190), xvii + 309pp., *Studia Biblica Athanasiana* 10 (2008), 115–117.
- Schnelle, Udo, Theologie des Neuen Testaments, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 2007, 247pp., *Studia Theologia Debrecinensis* 2 (2009)/1, 104–107.
- A Biblia szövege értelmezésének nehézségei, in:
- www.kre.hu/studia/Cikkek/2008.2.szam/Kokay_Nagy_Viktor.pdf.
- Jézus követése – Lukács 9,57–62, *Igazság és élet* 3 (2009), 78–84.
- Ítélet és reménység – Máté 25,31–46, *Igazság és élet* 3 (2009), 518–524.

Szerkesztői munka

- Kókai Nagy Viktor (szerk.), *Morfondír*, Budapest, Kálvin Kiadó, 2009.

Fordítások

- SAUTER, G., Teológiai gondolatok a magyar szabadságharcról és annak hatásairól – ötven év távlatában, *Studia Theologica Debrecinensis* 1 (2008)/1, 73–87.
- Rudolf Bultmann, Kísérlet megérteni őt, in: FERENCZ Á. (szerk.), *Karl Barth, Kálvintól Bultmannig*, Debrecen, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 2009 (Karl Barth Kutatóintézet Kiadványai 4; Hermeneutikai Füzetek 31), 35–87.
- Bultmann levele Barthoz 1952. november 11–15., in: FERENCZ Á. (szerk.), *Karl Barth, Kálvintól Bultmannig*, Debrecen, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 2009 (Karl Barth Kutatóintézet Kiadványai 4; Hermeneutikai Füzetek 31), 89–113.

KOVÁCS ÁBRAHÁM

Könyvek

- –BARÁTH B. L. (ed.), *Calvinism on the Peripheries. Religion and Civil Society in Europe*, Budapest, L'Harmattan, 2009.
- –GAÁL B. (szerk.), *Kálvin kútjából merítve*, Debrecen, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 2009.

Tanulmányok, igetanulmányok, könyvismertetések

- 'Intellectual Treasures of Humankind', Religion, Society and László Dapsy's Translation of On the Origin of Species, in: KOVÁCS Á. – BARÁTH B. L. (ed.), *Calvinism on the Peripheries. Religion and Civil Society in Europe*, Budapest, L'Harmattan, 2009, 78–88.
- The Challenge of Post-Christendom Era, the Relation of Christian Theology to World Religions, in: GOODWIN, S. R. (ed.), *World Christianity in Local Context, Essays in Memory of David A. Kerr* (Vol.1.), London – New York, Continuum, 2009, 3–23.
- A késő reformkori és neoabszolutizmus korabeli pesti protestantizmus felekezeti és nemzetiségi, és nemzetközi nyitottsága in: VELKEY Ferenc (szerk.), *Történeti Tanulmányok* 16. Acta Universitatis Debreceniensis – Series Historica, Debrecen, Egyetemi Kiadó, 2009, 180–189.
- Protestáns biblia- és iratterjesztés kezdetei, a zsidóság és a Habsburg udvar Magyarországon, 1811–1851. I., *Református Egyház* 61 (2009), 34–41.
- Protestáns biblia- és iratterjesztés kezdetei, a zsidóság és a Habsburg udvar Magyarországon, 1811–1851.II., *Református Egyház* 61 (2009), 63–67.
- Syriac Christology and Polemics Against the Jews, Theology of Aphrahat, *Református Szemle* 102 (2009)/2, 214–221.
- Mission to the Jews, in: * (ed.), *Christianity, The Illustrated Guide to 2000 Years of the Christian Faith*, Millennium House, Sydney, Australia, 2009.

Egyéb

- A Hatvani István Teológiai Kutatóközpont 2007/2008-as tanévééről, in: GAÁL B. – VÉGH, L. (szerk.), *Az ember mint lélek*, Debrecen, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 2009, 113–120.

KUSTÁR ZOLTÁN

Tanulmányok, igetanulmányok, könyvismertetések

- Leerstellen innerhalb biblischer Verse. Ein Beitrag zur hebräischen Textgeschichte, *Zeitschrift für die Alttestamentliche Wissenschaft* 121 (2009), 104–111.
- A Misna Názír traktátusa. II. rész, A IV–IX. bekezdés fordítása és magyarázata, *Református Szemle* 102 (2009), 155–176.
- A kegyelem titkai. Cantate. 2009. május 10. – Máté 11,25–30, *Igazság és Élet* 3 (2009), 199–207.
- Betegség és gyógyulás az ószövetségi zsoltárok fényében, *Református Egyház* 61 (2009), 6–9.
- Názírság a Szentírásban és a Misnában, *Theologiai Szemle* 51 (2008), 211–216.
- Haggeus próféta könyve és annak tanítása, *Református Egyház* 60 (2008), 111–114.
- A zárándokünnepek reformja Jósias korában. A Deut 16,1–17 magyarázata, *Studia Biblica Athanasiana* 10 (2008), 63–96.
- Die öffentliche Relevanz der christlichen Verkündigung – im Lichte des Alten Testaments, in: BEINTKER, M. – FAZAKAS S. (Hg.), *Öffentliche Relevanz der reformierten Theologie* (Studia Theologica Debrecinensis, 2008 Sonderheft), Debrecen, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 2008, 33–41.
- Kálvin viszonya az Ószövetséghez, in: *Képes Kálvin Kalendárium a 2009. évre. A Magyarországi Református Egyház évkönyve*, Budapest, Kálvin János Kiadó, 2008, 53–55.
- Király vagy próféta? Jeremiás elhívása az ókori király-ideológia fényében, in: KARASSZON I. (szerk.), *Hálaáldozat. Tanulmányok Dr. Molnár János dékán tiszteletére 70. születésnapja alkalmából*, Komárom, Selye János Egyetem Református Teológiai Kara, 2008, 34–67.
- Halhatatlan Ige – emberi betűk jászolában. Szövegtörténeti adalékok a Szentírás ihletettségének és csatlakozhatatlanságának kérdéséhez, *Mediárium* 2 (2008)/3-4, 5–14.
- Hibátlan-e a Biblia szövege? Adalékok a héber nyelvű Ószövetség hagyományozásának történetéhez, *Debreceni Szemle* 16 (2008), 320–334.
- **Egyéb**
- Rövid ige-magyarázatok a Bibliaolvasó Kalauz számára (25. hét, június 14–20), in: *Bibliaolvasó Kalauz a 2009. évre*, Budapest, Kálvin János Kiadó, 2008, 54–55.
- „Vedd, olvasd – és add tovább!”, *Reformátusok Lapja* 52 (2008. szeptember 21.), 1.

- 2009–2014 Kálvin emlékévek, *Reformátusok Lapja* 53 (2009. április 12.), 1.
- Dr. Karasszon Dezső emlékezetére, *Református Tiszántúl* 16 (2008)/6, 26–27. = *Reformátusok Lapja* 52 (2008. november 16.), 7.

MARJOVSZKY TIBOR

Tanulmányok, igetanulmányok, könyvismertetések

- A Misna Middót traktátusa, *Sárospataki Füzetek* 13 (2009)/2, 125–135.
- Kálvin és az Ószövetség, *Sárospataki Füzetek* 13 (2009)/3, 11–26.

MOLNÁR JÁNOS

Könyv

- *Az aradi állásfoglalás a magyar-román diplomáciai kapcsolatok és a „Vasile-dosszié” tükrében*, Nagyvárad (Oradea), Partium Kiadó, 2008.
- *Szigorúan ellenőrzött evangélium*. I. köt. Nagyvárad (Oradea), Partium Kiadó, 2009.

Szerkesztői munka,

- GAÁL B., *Kálvin ébresztése*, Szeged, 2009.

Egyéb

- *Apokrif* (regény), Budapest, Barankovics István Alapítvány – Gondolat Kiadó, 2008.
- *Betolakodó* (novella), in: TANDI L. (szerk.), *Szegedtől-Szegedig Antológia*, Szeged, Bába és Társai, 2009,*.

PERES IMRE

Könyvek

- (szerk.), *Apokalyptische Orientation*, Komárno, Selye János Egyetem, 2009.

Tanulmányok, igetanulmányok, könyvismertetések

- Kálvin írásértelmezése és írásmagyarázatai, in: FAZAKAS S. (szerk.), *Kálvin idő-szerűsége*. Tanulmányok Kálvin János teológiájának maradandó értékéről és magyarországi hatásáról, Budapest, Kálvin János Kiadó, 2009, 47–78.
- Kálvin János újszövetségi kommentárjai, in: KENDEFFY G. – F. ROMHÁNYI B. (szerk.), *Szentírás, hagyomány, reformáció. Teológia- és egyháztörténeti tanulmányok*, Budapest, Gondolat Kiadó, 2009, 56–69.
- Az új világ látomása (Jel 21,1–8), in: BENYIK György (szerk.), *Zsoltárok, himnuszok*,

- imádságok*. Biblikus konferencia kiadványai, Szeged, JatePress, 2009, 179–193.
- Az apokaliptikus gondolkodás in: PERES I. (szerk.), *Apokalyptische Orientation*, Komárno, Selye János Egyetem, 2009, 9–18.
 - Comenius chiliázusa, in: PERES I. (szerk.), *Apokalyptische Orientation*, Komárno, Selye János Egyetem, 2009, 138–156.
 - Sepulkralische Anthropologie, in: PERES I. (szerk.), *Apokalyptische Orientation*, Komárno, Selye János Egyetem, 2009, 19–36.
 - Entrückung und Himmelsreise in den griechischen Grabtexten, in: PERES I. (szerk.), *Apokalyptische Orientation*, Komárno, Selye János Egyetem, 2009, 200–219.
 - Ježiš prenikol (cez) nebesá, in: HENŽEL, J. (ed.), *Vrchol na dne* (Csúcs a mélyben), Tanulmánykötet Prof. Dr. Fazekas Ludovít tiszteletére (80. születésnapja alkalmából), Banská Bystrica, Bél Mátyás Egyetem, 2009, 31–36.
 - Az evangélium hirdetése a római birodalomban, *Studia Theologica Debrecinensis* 2 (2009)/1, 27–43.
 - Az ima apokaliptikus vetületei vallástörténeti kontextusban, *Vallástudományi Szemle* 5 (2009)/3, 13–31.
 - Nikodémus találkozása Jézussal, *Igazság és Élet* 3 (2009), 241–248.
 - A Lélek-kioltás veszélyei, *Igazság és Élet* 3 (2009), 429–434.
 - Jazykové a teologické aspekty pohrebných kázni. (Masarik, A., *Analýza nekerygmatických komponentov pohrebných kázni profesora Igora Kišša*. Banská Bystrica, Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, 2007.) *Eruditio – Educatio* 4 (2009)/1, 103–104.
 - A krisztológiába zárt teológia (HERCZEG P., *Az Újszövetség teológiájának vázlat*, Budapest, KGRE HK Bibliai teológiai és vallástörténeti tanszéke, 32004) *Studia Theologica Debrecinensis* 2 (2009)/1, 89–92.

Szerkesztői munka

- *Verbi Divini Commentationes* (könyvsorozat – szerkesztő)
- *Bibliotheca Antiqua et Biblica* (könyvsorozat – szerkesztő)
- *Vallástudományi Szemle*
- *Eruditio – Educatio*
- *Igazság és Élet*
- *Studia Theologica Debrecinensis*

Egyéb

- Az apokaliptika eredete és formái, *Studia Theologica Debrecinensis* 2 (2009)/1, 122–123.
- Kálvin Krisztus feltámadásáról, *Nagytemplomi Gyülekezeti Élet* 20 (2009)/1, 15–19.
- A Szentlélek – krisztocentrikus Lélek, *Reformátusok Lapja* 53 (2009. május 31.), 8.
- A Szentlélek elleni bűn, *Reformátusok Lapja* 53 (2009. június 7.), 3.
- Bibliaolvasó Vezérfonal a 2009. évre, *Kálvinista Szemle* 79 (2008)/11 melléklet, 1–16.

- Takács Zoltán (1926–2009), *Kis Tükör* 10 (2009)/1, 8. = *Presbiter* 18 (2009)/4, 5. = *Studia Theologica Debrecinensis* 2 (2009)/1, 114–116.
- Kései emlékezés, Élet a gyűlölet teológiája ellen, *Reformátusok Lapja* 53 (2009. augusztus 9.), 8.

*Prof. Ulrich Luz díszdoktor, felesége és Prof. Peres Imre
a díszdoktoravatás után, DRHE ülésterem, 2008. 11. 06.*

Az Egyházak Világtanácsa „Ekkleziológia és misszió” című munkakonferenciája, Berekfürdő, 2009. március 3–9.

V. ANNALES

ESEMÉNYNAPTÁR 2008/2009

2008. szeptember

- 2008. szeptember 7. Tanévnyitó egyetemi közgyűlés és jubileumi diplomák átadása a Debreceni Református Kollégium Oratóriumában.
- 2008. szeptember 13–16. Tanévkezdő csendes napok Hejccén, Göncön, Göncruszkán és Vízolyban.
- 2008. július 1 – október 5. Fekete Károly a HEKS és a GAW segítségével kutatói ösztöndíjon tartózkodik Lipcsében.
- A tanév során Molnár János több kutatóutat tesz Bukarestbe és Kolozsvárra.
- Ferencz Árpád a „*Gesellschaft zu Ober-Gerwern*” ösztöndíjával habilitációt előkészítő kutatásokat folytat a Berni Egyetemen (Svájc), J. C. Janowski professzor irányítása mellett.
- 2008. szeptember 19. Gaál Botond tanszékvezető egyetemi tanár átveszi a Magyar Tudományos Akadémia doktora (DSc) tudományos fokozatról szóló oklevelet. Értekezésének témája: „*Az ész igazsága és a világ valósága. Az egzakt tudományok történelmi fejlődése keresztyén nézőpontból.*”
- 2008. szeptember 20–21. Molnár János „*Az aradi állásfoglalás...*” című könyvének bemutatója Aradon és Temesváron.
- 2008. szeptember 23. Peres Imre megtartja egyetemi tanári székfoglaló előadását egyetemünkön.

2008. október

- 2008. október 2. Hodossy-Takács Előd „*Móáb. Egy vaskori nép Izrael szomszédjában*” című könyvének bemutatója egyetemünkön.

- 2008. október 2–11. Gonda László az EVT szervezésében tanulmányúton vesz részt Indiában.
- 2008. október 6. Kovács Ábrahám előadást tart a Yale Egyetemen (New Haven, CT, USA) „*Christianity and Judaism in the 19th century Hungary: proselytism, mission or conversion?*” címmel.
- 2008. október 31. Molnár János emlékbeszédet tart Szegeden az Abádi Benedek reformátor szobrának leleplezésekor.

2008. november

- 2008. november 6. „*A Biblia világa – a Biblia a világban*”. Tudományos szimpózium és díszdoktoravatás a Magyar Tudomány Ünnepe és a Biblia Éve 2008. alkalmából. Ennek keretében Ulrich Luz (Bern/Svájc) és John Andrew Dearman (Austin, Texas/USA) professzorok díszdoktorrá avatása. Együttműködési megállapodás ünnepélyes aláírása a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet és a DRHE között.
- 2008. november 14. Karasszon Dezső professzor, egyetemünk nyugalmazott oktatója temetése.
- 2008. október 22. A Debreceni Akadémiai Bizottság Bölcséleti, művészeti és ókortudományi szakbizottsága által szervezett „*A Biblia és a reneszánsz*” konferencia keretében Gaál Botond előadást tart „*Scriptura valde prima...*” címmel, Baráth Béla megnyitó beszédet mond „*A magyar nyelvű Biblia-fordítás és a reneszánsz*” című kiállításon.
- 2008. november 20–23. Fazakas Sándor részt vesz és előadást tart Berlinben az Európai Protestáns Egyházak Közössége (GEKE/CPCE) által szervezett, az európai protestáns lelkészképzést tárgyaló „*Ausbildung zum ordinationsgebundenen Amt*” című szakmai tanácskozáson.
- 2008. november 25–26. A DRHE díszdoktora Horst Echternach ny. egyháztanácsos (Németország) előadásai egyetemünkön „*A világ előállása. Fejlődéelmélet és teremtéshit az iskolában*” valamint „*Mikor szóljon és mikor hallgasson az egyház?*” címmel.
- 2008. november 28. Peres Imre vendégelőadást tart a Debreceni Egyetem Reformációkutató és Kora Újkori Művelődéstörténeti Műhely és a Magyar és Összehasonlító Irodalomtudományi Intézet régi irodalmi doktori képzésének programja keretében „*Comenius chiliazmusa*” címmel.

2008. december

- 2008. december 15. Gonda László doktori disputája és doktorrá avatása az Utrechti Egyetemen. Külső opponensként a doktoráltató bizottság meghívott tagja Gaál Sándor tanszékvezető docens.

2009. január

- Ebben a hónapban Horsai Ede Bécsben, majd márciusában Loccumban végez ösztöndíjas kutatói munkát.
- 2009. január Hodossy-Takács Előd a Regensburgi Egyetemen (Németország) tart előadásokat. Fő előadásának címe: „*The Role of Archaeology in Understanding Israelite Religion*”.
- 2009. január 17. Gaál Sándort, a Missziói és Felekezettudományi Tanszék vezetőjét, beiktatják a Nyírségi Református Egyházmegye esperesi tisztségébe.

2009. február

- 2009. február 1–3. Félévkezdő csendes napok, gyülekezeti kiszállásokkal.
- 2009. február 1–2. Piliscsabán a Pázmány Péter Katolikus Egyetem szervezésében sor kerül a „*Society for Jewish and Biblical Studies in Central Europe*” nemzetközi konferenciára, melyen egyetemünk oktatói közül Kustár Zoltán „*Ein Bethaus – für alle Völker?*“ *Das Schicksal des prophetischen Heilsuniversalismus im ersten Makkabäerbuch*” és Kókai Nagy Viktor „*Die Beziehung der Makkabäer zu fremden Nationen – die Bündnisse mit Rom und Sparta*” címmel tartottak előadást.
- 2009. február 9–11. Az Európai Protestáns Egyházak Közössége (GEKE/CPCE) EtikaiSzakbizottságának ülése Debrecenben. Téma: „*Valláséstartadalom, egyház és állam kapcsolatrendszer*”.
- 2009. február 11. Ulrich H. J. Körtner bécsi professzor előadása az Erasmus oktatói mobilitás keretében, „*Bioetika és biopolitika*” címmel.
- 2009. február 25. Molnár János előadása Nagyváradon a „*Kommunizmus áldozatainak napja*” alkalmából.

2009. március

- 2009. március 3–9. Az Egyházak Világtanácsa Hit és Egyházszervezet valamint Missziói és Evangélizációs bizottságainak munkakonferenciája a berekfürdői Megbékélés Háza konferenciaközpontban, „*Ekklézológia és misszió*” címmel, a DRHE Missziói és Felekezettudományi Tanszéke szervezésében.

- 2009. március 4. Dame Mary Tanner, a Brit Parlament Felsőházának tagja, az Egyházak Világtanácsa európai elnöke delegáció kíséretében a Debreceni Református Hittudományi Egyetemre látogat. A delegációt fogadja és számukra előadást tart Fazakas Sándor rektor.
- 2009. március 17. Kerekasztal beszélgetés: „Mögöttünk a Biblia éve?” címmel. A beszélgetést Hodossy-Takács Előd vezeti, beszélgetőtársak: S. Varga Pál, Györi István, Vad Zsigmond.
- 2009. március 18. A Kálvin év és Kálvin kiállítás ünnepélyes megnyitója. A „Kálvin időszerűsége” című tanulmánykötet bemutatója a Debreceni Református Kollégium Oratóriumában.
- 2009. március 31. Kerekasztal beszélgetés „Valláspolitikai a Kádár korszakban” címmel a beszélgetést vezeti Baráth Béla Levente, beszélgetőtársak Dienes Dénes és Molnár János.

2009. április

- 2009. április 1. A Magyar Akkreditációs Bizottság küldöttségének akkreditációs látogatása egyetemünkön.
- 2009. április 16–18. Budapesten megrendezésre kerül a XXIX. Országos Tudományos Diákköri Konferencia. Melyen következő hallgatóink kerülnek díjazásra:
 - I. hely, Jenei Péter, felkészítő tanára Hodossy-Takács Előd.
 - II. hely, Magyar Balázs, felkészítő tanára Kustár Zoltán.
 - II. hely, Szvoren Attila, felkészítő tanára Kustár Zoltán.
 - III. hely, Kocsis Áron, felkészítő tanára Fazakas Sándor.Különdíjat kapott Moldván Edit a Művelődéstörténet és -elmélet, tudomány- és technikatörténet tagozatában, felkészítő tanára Baráth Béla Levente.
- 2009. április 20. A Debreceni Akadémiai Bizottság székházában a DAB és DE Néderlandisztika Tanszéke szervezésében, egyetemünk több oktatójának részvétele mellett kerül megrendezésre a „Holland gyermekmentő akció” című tudományos nap.

2009. május

- 2009. május 4. Az Újszövetségi Tanszék szervezésében egyetemünkön sor kerül „Az apokaliptika eredete és formái” című konferenciára. Ezen előadást tart Peres Imre „Az apokaliptika eredete és formái” valamint „Az apokaliptika görög forrásai” címmel. Kókai Nagy Viktor „A 2. Thesszalonikai levél apokaliptikus része (2Thesz 2,1–12)” és Kovács Ábrahám „Apokaliptika és valóság. Értekezés a keresztényen valóságértelmezés realizált eszkatológiájáról” címmel.

- 2009. május 11-én Fekete Károly sikeres habilitációs vizsgát tesz Budapesten az Evangélikus Hittudományi Egyetemen.
- 2009. május 13–14. Kovács Ábrahám „Értekezés a keresztyén béketeremtésről: Egy kálvinista teológiai látás és a vallási sokféleség” címmel előadást tart a Magyar Köztársaság Oktatási Minisztériuma Egyházi Kapcsolatok Titkársága által szervezett „Vallási sokféleség és a vallási antidiszkrimináció jogi szabályozása a magyarországi és a határon túli vallási közösségek tapasztalatainak és teológiájának tükrében” című konferencián.
- 2009. május 14–18. A Protestáns Teológiai Egyetem, Kampen (Hollandia) és a DRHE közös konferenciája „Keresztység – hagyományos felfogások és felmerülő kérdések” címmel, Kampenben, melyen a tízfős debreceni küldöttség vesz részt. Hodossy-Takács Előd, a konferencia társelnöke előadást tart „*The Concept of Covenant in the Ancient Near East and in Biblical Theology*” címmel.
- 2009. május 18. Egyetemünk egykori oktatója Kocsis Elemér professzor, püspök temetése.
- 2009. május 19. A Debreceni Akadémia Bizottság székházában bemutatásra kerül „*Calvinism on the Peripheries: Religion and Civil Society on the Peripheries of Europe*” című angol nyelvű tanulmánykötet, melyet Kovács Ábrahám és Baráth Béla Levente szerkesztettek Gaál Botond, Gonda László, Hörcsik Richárd és Kustár Zoltán közreműködésével.

2009. június

- 2009. június 15. A DRHE Közép-európai Reformáció és Protestantizmus Történeti Kutatóintézete és a Kálmáncsehi Sánta Márton Alapítvány Pályázatot hirdet „*A magyar református nőszövetségi munka és jeles egyéniségei az 1930-as, 1940-es években*” címmel.
- 2009. június 16. Emlékülés és doktoravató egyetemi közgyűlés Czeglédy Sándor professzor születésének 100. évfordulója alkalmából.
- 2009. június 22–25. Lelkészképesítő és záróvizsgák.
- 2009. június 26. Hodossy-Takács Előd előadást tart a Debreceni és a Határon Túli Zsidó Hitközségek X. Konferenciáján, a megnyitó ülés keretében, „*A Debreceni Református Kollégium és a város zsidósága*” címmel.
- 2009. június 27. Tanévzáró egyetemi közgyűlés, diplomaosztás és doktoravatás a debreceni Református Nagytemplomban.

2009. július

- 2009. július 9–12. A DRHE delegációja Kustár Zoltán vezetésével részt vesz a Dél-Kelet- és Közép-Európai Protestáns Teológiai Fakultások Konferenciáján (SOMEF) Nagyszebenben Téma: „*A Biblia mint kihívás az egyház és a társadalom számára. A protestantizmus szerepe ortodox egyházi környezetben.*”
- 2009. július 12. A Debreceni Református Nagytemplomban kialakított kiállítóteremben megnyílik az új, állandó bibliai makett-kiállítás. A kiállítás forgatókönyvét, a tárgyfeliratokat, információs táblákat Hodossy-Takács Előd írta.
- 2009. július 14–17. „*Coetus Theologorum*”. Kárpát-medencei református teológiai tanárok konferenciája a DRHE küldöttsége részvételével, Kolozsváron. Az intézmény munkáját Fekete Károly ismerteti.

2009. augusztus

- 2009. augusztus 4–8. Peres Imre részt vesz és szakmai konzultációkat folytat a Studiorum Novi Testamenti Societas (SNTS) ülésén, Bécsben.
- 2009. augusztus 26–28. Magyarországi Református Egyház Doktorainak Kollégiuma (DC) éves kögyűlése. Az aktuális tisztújítás során tudományos testület elnökévé Bölcskei Gusztávot, alelnökévé Fekete Károlyt választja. A DC rendszeres teológiai szekció szekcióelnökké Fazakas Sándort, a missziológiai szekció elnökévé Gaál Sándort, a vallástudományi szekció Kovács Ábrahámot választja. Az egyháztörténeti szekció Baráth Béla Leventét választja titkárává. A plenáris ülés keretében rendezett nemzetközi Kálvin konferencián, valamint a szekcióüléseken a DRHE több oktatója tart előadást.

DÍSZDOKTORI ÉS DOKTORI LAUDÁCIÓK

DÍSZDOKTORI LAUDÁCIÓK

JOHN ANDREW DEARMAN

John Andrew Dearman 1951. december 6-án született. Nős, három gyermek édesapja. Felsőfokú tanulmányait az USA-ban végezte, az észak-karolinabeli Chapel Hill Egyetemén tanult (University of North Carolina at Chapel Hill); majd Princetonba került (Princeton Theological Seminary); doktori fokozatot pedig az Emory Universityn szerzett 1981-ben. 1982 óta az Amerikai Egyesült Államokban, Austinban (Texas állam) az ottani teológia, az Austin Presbyterian Theological Seminary tanára, 1994 óta professzora.

Kutatásait a bibliatudomány, szűkebben az ószövetségi tudományok szinte minden területén publikálta. Munkamódszerének kiemelkedő erőssége az a mód, ahogy a Biblián kívüli, elsősorban a régészeti anyagot elemzi, és építi be az adott korszakok elemzésébe – valamint a bibliamagyarázatba. Első könyve a Kr. e. 8. századi próféták irodalmát vizsgálta a tulajdonjog szempontjából (*Property Rights in the Eight-Century Prophets. The Conflict and its Background*. SBLDS 106; Atlanta: Scholars Press, 1988), majd jelentős publicitást kapott és még komolyabb ismertséget szerzett szerzőjének az 1992-ben megjelent *Religion and Culture in Ancient Israel* (Peabody, MA: Hendrickson) című műve. Ez a munka az ókori Izrael vallási és kulturális átalakulási folyamatait vizsgálja, fókuszba helyezve a Deuteronomium anyagát. Az elmúlt években jelentős munkásságot fejtett ki a kommentárirodalom terén, 2002-ben jelent meg Jeremiás könyvéhez és a Siralmakhoz írt kommentárja (*Jeremiah & Lamentations*. NIVAC; Grand Rapids, MI: Zondervan), jelenleg kiadás alatt van legújabb műve, egy kommentár Hóseás próféta könyvéhez (*NICOT*; Grand Rapids, MI: Eerdmans). A Jeremiás-kommentár vállalt és kitűnően teljesített célja az, hogy a legújabb kutatási eredményeket a gyakorlati igehirdető munkában lehessen hasznosítani. Tekintetbe véve azt, hogy a legutóbbi tudományos igényű kommentárirodalomban szinte átláthatatlan terjedelmű munkák születtek (Jeremiás könyve esetében pl. Jack Lundbom monumentális munkája), ez különleges erény. Dearman professzor az önálló monográfiákon túl több, máig egyedülálló munkát jegyez szerkesztőként és társszerzőként is, ezek közül kiemelkedik az ókori Móáb királyságához kapcsolódó szakirodalom alapműve, a *Studies in the Mesha Inscription and Moab* (*Archaeology and Biblical Studies* 2; Atlanta: Scholars Press 1989); valamint újabban a JSOT Supplementum sorozatában megjelent *The Land That I Will Show You. Essays on the History and Archaeology of the Ancient Near East in Honor of J. Maxwell Miller* (JSOT Supp. 343; Sheffield: Sheffield Academic Press, 2001).

A könyveken kívül is jelentős irodalmi munkásságot mutathat fel új díszdoktorunk. Neves, jegyzett folyóiratokban (Journal of Northwest Semitic Languages, Biblical Archaeologist, Interpretation, Insights, Palestine Exploration Quarterly, Journal of Biblical Literature, Bulletin of the American Schools of Oriental Research stb.) és tanulmánykötetekben közölt tanulmányainak a száma 29, ezen kívül 76 recenziót közölt a fent említett és hasonló hírnévnek örvendő szaklapokban. Munkásságának kiemelkedő részét teszi ki, hogy több általánosan elfogadott referenciamunkában, lexikonban olvashatjuk szócikkeit. Többek között a Harper's Bible Dictionary (1985, 1996); az Anchor Bible Dictionary (1992); vagy az ezekben a hónapokban megjelenő New Interpreter's Dictionary of the Bible (2006–) kötetibe összesen 63 városleírást és egyéb szócikket írt; de ugyanilyen fontos, hogy a The Harper-Collins Study Bible szerkesztői Dearman professzort bízták meg az Ámós könyvéhez fűzött bevezető tanulmány és magyarázatok elkészítésével.

Azt hiszem, mindezek alapján nyugodt lelkiismerettel minősíthetjük Dearman professzor irodalmi munkásságát kiemelkedőnek; azonban szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy személyében nem egy magányos szobatudóst tüntetett ki az egyetem, hanem egy elkötelezett egyházi embert, teológiai tanárt. Magam is tanítványa voltam, és kitüntetésnek érzem, hogy tanárként is méltathatom őt. Számára mindaz létfontosságú, ami a teológiai képzésben történik, legyen szó az előadótanóról, egy szemináriumról, vagy a hallgatókkal való közvetlen kapcsolattartásról. Ezért vállalta intézményének dékáni tisztét 1997-ben, és ezért tudott nyugodt lélekkel megválni ettől a feladatától 2003-ban. Ő, Amerikában egyáltalán nem természetes módon, széles körű nemzetközi oktatási tapasztalattal rendelkezik, több hónapig volt vendégtanár a Dél-afrikai Köztársaságban, a híres Stellenbosch Egyetemen (University of Stellenbosch) két alkalommal, valamint a University of South Africa intézményében, ezen kívül Zambiában, a Justo Mwale Theological College-ban (Lusaka, Zambia). Ezekhez kapcsolódnak az alkalmi vendégelőadások, melyek közül most szintén csak a nemzetközi, Amerikán kívüli programokat emelem ki: előadó volt Jordániában, Afrika tizenkét különböző egyetemén, Angliában, Litvániában, Sanghajban, Pekingben és két további kínai egyetemen; valamint Magyarországon Debrecenben. Dearman professzor népszerű előadó, aki műfaj- és szereptévesztés nélkül képes megszólítani hallgatóságát. Olyan tanár, aki maradandót alkot lelkészek felkészítésében; ugyanakkor bizonyítja munkásságával, hogy ma is lehet egy elkötelezett biblikus tudós az ókori Közél-Kelet elismert szakértője.

Főtiszteletű ünnepi közgyűlés! Az elmondottak alapján tisztelettel és nagybecsüléssel teszek javaslatot John Andrew Dearman professzor kitüntetésére, kérem, hogy fogadjuk őt a Debreceni Református Hittudományi Egyetem tiszteletbeli doktorainak sorába.

Hodossy-Takács Előd

ULRICH LUZ

Tisztelettel terjesztem elő a laudációt dr. Ulrich Luz berni nyugalmazott újszövetséges professzor tiszteletbeli doktori címmel való kitüntetése alkalmából. Előterjesztésemet néhány pontban szeretném indokolni, összefoglalni.

1. Dr. Ulrich Luz professzor 1938-ban született Svájcban, a Zürich mellett Männedorfban. Teológiai tanulmányait Zürichben, Göttingenben és Baselben folytatta 1957–1962 között. Lelkészsé 1963-ban szentelték, mielőtt segédlelkési gyakorlatot végzett Wädenswillben, a Zürichi Kantonális Egyházban. 1967-ben Zürichben doktorált világhírű tanítójánál, dr. Eduard Schweizernél a páli történelemszemlélet teológiájából. Ugyancsak Zürichben védte meg habilitációját 1968-ban. Közben tanársegédként is működött, majd 1968–1969 között lelkeszi szolgálatot is teljesített a Zürich-Seebach gyülekezetben. Ekkor meghívták Tokióba, ahol vendégtanárként két egyetemen is előadott 1969–1971 között. Újszövetségi professzorként előbb nyolc évet töltött a híres göttingeni egyetemen, majd a berni egyetem teológiai kara hívta meg professzornak az újszövetségi tanszékre 1980-ban, ahol 2003-ban történt nyugdíjba vonulásáig működött. Azóta aktív emeritusz professzorként lenyűgöző előadásokat tart a világ minden táján. Ugyanis már korábban is számtalan európai, amerikai, japán és dél-afrikai egyetemre hívták meg vendégprofesszornak, összesen huszonhárom országba. Emellett tagja volt több kimagasló tudományos közösségnek és egyetemi tanácsnak, amelyeknek olykor az elnöki vagy elnökhelyettesi tisztére is megválasztották, mint pl. a Studiorum Novi Testamenti Societas, Theological Commission of the Federation of the Swiss Reformed Churches, Kuratorium der Forschungsstätte der Evangelischen Studiengemeinschaft in Heidelberg, Commission for Research, University of Bern stb. Nem csoda, hogy több egyetem is különböző elismerésben részesítette, köztük dr. honoris causa címmel tüntette ki.

Dr. Ulrich Luz professzor 1968-ban kötött házasságot Salome Kellerrel, amit Isten három gyermekkel áldott meg: Johannes Martin, Christine Elisabet és Magdalena Renata.

2. Dr. Ulrich Luz professzor kimagasló svájci református újszövetségi tudós, aki kálvini alapokon műveli az újszövetségi tudományokat. A kezdeti időszakban a páli teológia, a vallástudomány és az evangéliumok krisztológiája iránt érdeklődött, amiből több tanulmányt publikált. (Ez az érdeklődés bizonyára a göttingeni teológiai háttérből eredhetett.) Azonban a nyolcvanas évek elejétől, amikor Bernbe ment át, belevetette magát a Jézus-kutatásba, kiváltképpen a Máté evangéliumának kutatásába. Ennek a mélyreható munkának elévülhetetlen gyümölcse a négykötetes Máté-kommentár, a legszínvonalasabb EKK (Evangelisch-Katolischer Kommentar zum Neuen Testament) nemzetközi sorozatban mintegy 2000 oldalon, amelyben az első kötet 1985-ben jelent meg. Ennek a kötetnek már 5. kiadása is megjelent, összesen 15 000 példányban, ami az eddigi kommentáirodalomban Európában a legtöbb. Mind a négy kötet megjelent már angolul is a Continental Commentaries

sorozatban, Minneapolisban. Jelenleg spanyol, japán, olasz és román nyelvű fordítása készül. Ezenkívül számos könyvet, tanulmányt és cikket publikált, aminek kis töredéke magyarul is megjelent, mint pl. A zsidó Jézus (Pinchas Lapidével együtt, 1994), A vizsoly könyve? Egy Biblia – sokféle értelmezés (1996), Máté Jézus-története (2000), egy Christian Link-Lukas Vischer-Ulrich Luz közös kiadvány „Kitartóan részt vettek a közösségben...” (2004), Máté passiótörténetének jelentősége Nyugat-Európában (in: Református Szemle, 2005). (Egy részecskét tanulmányaimból én is fordítottam). Talán éppen a Máté-evangélium beható tanulmányozása során tárhatta fel az újszövetségi hermeneutika és az egyházi szentírásmagyarázat szempontjából annak fontosságát, hogyan alakult és alakul ma is az Ige értelmezése és magyarázata az egyházban, a különböző társadalmakban és századokban. Ennek felismerése vezette őt ahhoz, hogy egy aránylag új irányt nyisson az újszövetségi teológiának, vagyis a hatástörténetet (Wirkungsgeschichte), amelynek ő az első igazi mai művelője. Emellett ő az egyik felelős feldolgozója Albert Schweitzer teológiai-irodalmi hagyatékának. Tevékenységének felsorolása nagyon terjedelmes lenne, csak kiemelem még szerkesztői munkásságát a különböző könyveknél, sorozatoknál (pl. EKK) vagy szakfolyóiratoknál, mint pl. Evangelische Theologie, New Testament Studies, Judaica stb.

3. Említettem már, hogy Luz professzor korábban több mint húsz éven keresztül Göttingenben, majd Bernben működött újszövetséges tanárként. Ezekhez az évekhez nagyon sok hálás és szívet melengető emlék fűződik. Ugyanis ez alatt az idő alatt sok magyar teológus lett tanítványa vagy kollégája (mint pl. Bolyki János, Heczeg Pál, Geréb Zsolt, Balla Péter, Peres Imre, Bekő István, Kókai Nagy Viktor stb.), akiket nagy szeretettel felkarolt, sokaknak saját házában adott szállást, és teológiailag is atyai szeretettel és bölcsességgel segített azoknak, akiket diák ösztöndíjasként, doktoranduszként, habilitanduszként vagy kutató kollégaként befogadott. Ezeket a barátokat többnyire nemcsak saját könyveivel, hanem másokkal is ellátta gazdagon. Megtapasztaltuk, hogy Luz professzor szívügye a keleti országok felkarolása, és minden szükségessel való támogatása. Így vállalt megbízatást az SNTS részéről egy jó teológiai könyvtár létrehozásában Szófiában és Pétervárott, ahová folyamatosan küldenek könyveket. Hasonló támogatást nyújtott magyar régióinknak is. Méltányolni kell és akarjuk is ezt a készséget és fáradozást.

Dr. Ulrich Luz professzor olyan megbízható református teológiát művel, ami mindannyiunknak sajátunk. Hatása jól érvényesül egyházunkban, intézeteinkben a régi baráti kapcsolatoknak köszönhetően, főleg idegen nyelvű könyvei, írásai által, de már magyar – hisszük, egyre szaporodó – fordítások segítségével is. Joggal tarthat tehát igényt magyar és református elismerésre. Mindezt együttvéve méltó dolognak tartjuk, hogy dr. Ulrich Luz professzor – református tudós méltó személyiség arra, hogy őt egyetemünkön a doctor honoris causa címmel tiszteljük meg. Az elmondottak alapján tehát tisztelettel, nagy szeretettel és örömmel ajánlom dr. Ulrich Luz professzor úr részére a tiszteletbeli doktori cím adományozását.

Peres Imre

DOKTORI LAUDÁCIÓK

BORSI ATTILA JÁNOS

Borsi Attila János 1974-ben született Karcagon, a kunmadarasi gyülekezetben nőtt föl, amelynek édesapja éveken át gondnoka volt. Ő küldte a Debreceni Református Kollégium Gimnáziumába, ahol 1992-ben érettségizett. Lelkésze, Ötvös László indíttatására folytatta tanulmányait a Debreceni Református Hittudományi Egyetemen.

Az 1996/97-es akadémiai évben a *University of Dubuque Theological Seminary* ösztöndíjas hallgatója lett, ahol egy év alatt megszerezte a *Master of Arts in Religion* fokozatot. Ez alatt az idő alatt ismerte meg behatóbban *Karl Barth* és *Paul Tillich* rendszeres teológiai munkásságát. Lelkészi oklevelének megszerzése után a Debreceni Kollégiumban szolgált, majd 1999-ben hat hónapon át az *Európa Parlamentben*, Brüsszel-ben tanulmányúton vett részt, ahol az *egyház és állam kapcsolatát, valamint a politika keresztyén művelésének lehetőségeit* vizsgálta Arie M. Oostlander holland keresztyén demokrata képviselő mentorság alatt. Ez alatt az idő alatt a Leuven-i egyetemen előadásokat látogatott több témában, köztük az Európai Unió integrációjának politikai problémái címmel. 1999-ben egy évre ösztöndíjjal az *Egyesült Államokba ment, ahol a Princeton Theological Seminary* hallgatójaként megszerezte a *Master of Theology* fokozatot. Princetoni tanulmányai idején keltette föl érdeklődését a posztmodernitás, s hazajöve jelentkezett és nyert felvételt a Doktori Iskolánkba. Kutatási témája a reformátori megigazulás tan és a posztmodern gondolkodás összehasonlító elemzése. Időközben lelkészként szolgált Békésen és Tépén, majd 2004-től Majosházán. Felesége is lelkész, most várják második gyermeküket.

2007-ben és 2008-ban a doktori disszertáció elkészítéséhez még szélesebb körű kutatásokat végzett a Bamberg-i Otto-Friedrich Universitát kutatójaként. 2008-ban rendszeres teológia tárgykörben benyújtotta értekezését A megigazulás tana és a posztmodernitás: impulzusok a nyilvános teológia számára címmel angol nyelven és magyar fordításban. Külső szakbírálója, Heinrich Bedford-Strohm professzor azt emelte ki, hogy Európában először ezt az összehasonlító elemzést Borsi Attila végezte el, igen jó színvonalon. Munkája nemzetközi szempontból is jelentős.

Az angol és magyar nyelven folyó kutatómunkája, valamint a kétnyelvű doktori cselekmények kapcsán tisztelettel javasolom, hogy eredményes munkája elismeréseképpen Borsi Attila János lelkipásztort egyetemünk avassa *cum laude* fokozattal PhD doktorává.

Gaál Botond

HANULA GERGELY

Hanula Gergely 1974. február 28-án született Budapesten. A budapesti Szerb Antal Gimnáziumban szerzett érettségi (1992) után rövid ideig Angliában tartózkodik nyelvtanulás végett. Egyetemi tanulmányait 1993 és 1999 közötti időben végzi a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karán. Még annak sikeres abszolválása előtt, 1996-ban beiratkozik az Eötvös Lóránt Tudományegyetem (ELTE) Bölcsészettudományi Karára ógörög szakra, ahol 2002-ben eredményesen abszolutóriumot szerez. Már tanulmányi ideje befejezése előtt tanárai mellett demonstrátorként és gyakornokként részt vesz a tanításban és a kutató-oktatásszervező munkában, a bibliai és patrisztikus szövegolvasás oktatásában. Szorgalmát és tehetségét mutatja az is, hogy közben 1998-ban bekapcsolódik az ELTE műfordítói versenyébe a görög próza kategóriában, ahol első helyezést ér el. 2000 óta először nyelvi lektorként (2000-2004), majd tanársegédként és adjunktusként (2004-) kezdte meg működését a Pápai Református Teológiai Akadémia újszövetségi tanszékén.

Hanula Gergely érdeklődését főleg a görög nyelv, valamint a patrisztika kötötte le. Tanárával, Déri Balázssal együtt kiadták az *Újszövetségi görög nyelv* (Budapest 2000), ill. az *Újszövetségi rendszeres görög nyelvtan* című kézikönyvet. További szakkikvei főleg Origenész, Chrysostomos és Nazianzi Gergely egyházatyák munkáiról, munkásságáról készültek és láttak napvilágot. Ezen kívül számos homíliát fordított le és adott ki az egyházatyák igehirdetési munkáiból.

Hanula Gergely 2001-ben iratkozott be a Debreceni Református Hittudományi Egyetem Doktori iskolájába, mint PhD-hallgató. 2004-ben szerzett abszolutóriumot, és 2008-ban nyújtotta be hittudományi doktori értekezését *Biblikus exegézis Chrysostomos János evangéliumához írt homíliáiban*, 164 oldalon. (Az akkori témavezető dr. Lenkeyné dr. Semsey Klára professzor asszony nyugdíjba vonulása után előbb a megbízott tanszékvezető dr. Marjovszki Tibor, majd én vettem át a doktori eljárás folytatását.) A disszertáció témája felőleli Chrysostomos egyházatyája János evangéliuma alapján írt mintegy 88 homíliájának exegetikai vizsgálatát. A szerző azt a meggyőződését próbálja érvényesíteni, hogy Chrysostomos János-homíliái fontos láncszemet jelentenek az újszövetségi exegézistörténetben, de főleg a patrisztikus teológiában. Ennek megfelelően vizsgálat tárgyává tette egyrészt a szélesebb kontextusba helyezett patrisztikus exegézis-történetet (15–49. old.), majd magával Chrysostomos exegézisével, ill. az ő János-homíliáival foglalkozik (52–142. old.), ahol központi jelentőségűnek tartja Chrysostomosnak a János evangéliumához írt 14. és 15. homíliáját. Hanula Gergely ennek alapján arra az eredményre jutott, hogy a Szentírás kijelentésének elégségsége, tekintettel az emberi befogadóképességre, Chrysostomos homíliáiban és általában teológiai felfogásában oly módon jelentkezik, ahogy kortársainál alig, és ahogy újra csak a reformáció

szentírás-értelmezésében érvényesül. Doktori munkája értéknek számít a magyar patrisztikus irodalomban.

Peres Imre

HECKER RÓBERT

Hecker Róbert Frigyes 1963. december 10-én született Budapesten. Teológiai tanulmányait a Szabadegyházak Lelkészképző Intézetében végezte 1982 és 1989 között. 1982-től ifjúsági lelkészként dolgozott Budapesten. 1986-ban Alsózsoltára került, 1992 óta pedig gyülekezeti lelkész Szolnokon.

2002 és 2005 között egyetemünkön elvégezte a pasztorálpszichológiai szakirányú továbbképzést. Doktori iskolánkba 2004 szeptemberében nyert felvételt, s kezdte meg irányított kutatói munkáját dr. Hézszer Gábor vendégprofesszor társ-témavezetése mellett. Doktoranduszi abszolutóriumát 2007 szeptemberében nyerte el.

Hecker Róbert 2002-től a Magyarországi Metodista Egyház Missziós Bizottságának elnöke, 2008 óta pedig a Pünkösdi Teológiai Főiskolán oktat pasztorálpszichológiát. Eddig kilenc tudományos igényű publikációja jelent meg az ószövetségi teológia, a lelkigondozás, illetve az egyházkormányzás elméleti és gyakorlati területein.

Nős, felesége, Hecker Anikó óvónő; házasságukat Isten egy leánnyal és egy fiúgyermekkel ajándékozta meg.

Hecker Róbert doktori értekezését 123 szövegszerkesztett oldalon nyújtotta be, az alábbi cím alatt: „Az autokeirikus motiváció- és vízióközvetítés mint lelkigondozói és gyülekezetvezetői feladat. Rendszerszemléletű alapvetés”

A témaválasztás időszerű és indokolt: a kibernetika napjainkban a nyugati, de egyre inkább a hazai protestáns egyházakban is a gyakorlati-teológia egyik központi kérdése. A szerző saját vezetői tapasztalataira, a metodista egyházban végzett SWOT analízisére és a szakirodalom eredményeire építve keresi az egyensúlyt a vezetői tevékenység motivációs, és a pásztori szolgálat lelki sebeket gyógyító aspektusa között.

Hecker Róbert a világi management-tudomány és az egyházi kibernetika eredményeit termékeny módon kapcsolja össze egymással, és állítja fel dolgozatában, mindenek előtt a *burn-out* szindróma megelőzésének jegyében, saját vezetés-elméleti modelljét.

Az ApCsel 27,19 alapján ezt a modellt az „autokeirikus” jelzővel illeti, s ez alatt, ahogy írja, olyan vezetési modellt ért, „melynek középpontjában nem a saját emberi erőforrások mobilizálása áll, hanem azoknak a belső görcsöknek és külső terheknek a fel- és leoldása, melyek megakadályozzák a közösség tagjait abban, hogy az Istentől 'előre elkészített' (vö. Ef 2,10) küldetését és feladatait fölismerje, elfogadja és kivitelezze. Az autokeirikus vezető a gyülekezet tagjait ebben segítőként kísé-

ri úgy, hogy azt a közösségi látás, a vízió-építés kontextusában teszi, amely nem egyszerűen csoportdinamikai elemekkel fűszerezett filantróp pedagógia, hanem a külső erőforrásokra való rákapcsolódás révén a fenntartható növekedés hiteles hajtómotorja.” (13k. oldal)

A szerző meggyőzően mutatja ki, hogy ez az önmagát megüresítő, a Szentlélek inspirációjára nyitott, ugyanakkor az Írott kijelentés kontrolljának alárendelt magatartásforma (63. oldal) megfelel a Biblia tanításának, az Aquinói Tamás által megfogalmazott elveknek, valamint a reformáció és a protestáns egyházak kiberetikai hagyományainak.

Írása a vonatkozó magyar teológiai szakirodalomban hézagpótló jelentőséggel bír. Modelljének életképességéről a végső szót természetesen a gyakorlat fogja majd kimondani. Ahhoz, hogy felismeréseit lelkipásztori munkájába sikeresen átültethesse, kívánok neki kitartást, türelmet, szeretetet a reá bízottak iránt, az Ige útmutatását és a felülről való bölcsesség erejét.

Kustár Zoltán

MÉSZÁROS KÁLMÁN

Mészáros Kálmán Szegeden született 1954-ben. Általános- és középiskoláit Pécsen végezte, ahol édesapja baptista lelkipásztorként szolgált. 1976-ban kezdte meg tanulmányait a Budapesti Baptista Teológiai Akadémián, melynek elvégzése után 1981-ben avatták lelkipásztorrá. Győrben, az Amerikai Egyesült Államokbeli Clevelandben, majd Székesfehérváron volt gyülekezeti lelkész.

Édesapja nyomdokain haladva – teológiai hallgatóként kezdett el – intenzívebben foglalkozni az egyháztörténettel. 1982-től bekapcsolódott a Magyarországi Baptista Egyház Történelmi Bizottságának munkájába. 1992 óta egyháztörténelmet tanít a Budapesti Baptista Teológiai Akadémián, 1996-tól pedig az Élet Szava Nemzetközi Bibliaintézetben. Egyháztörténelmi munkájához kapcsolódóan folyamatosan publikációs tevékenységet is folytatott. Társszerzője volt olyan köteteknek, mint a Baptisták a nagyvilágban, Krisztusért járva követségben, a Székesfehérvári Baptista Gyülekezet Története, a Clevelandi Bethánia Magyar Baptista Gyülekezet története.

Lelkipásztori és oktatói tevékenysége mellett szinte folyamatosan posztgraduális teológiai tanulmányokat is folytatott különböző svájci, ausztriai és egyesült államokbeli képzési helyeken. Ezek eredményeként Chattanooga-ban a Tennessee Temple egyetemen 2002-ben Doctor of Divinity fokozatot kapott.

Lelkipásztori és oktató feladatai mellett különböző egyházkormányzói és ökumenikus tisztségekre is megválasztották. 2000-tól a Magyarországi Baptista Egyház országos elnöke. Jelenleg a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa, a Magyar Bibliatársulat, valamint a Magyar Evangéliumi Szövetség egyik alelnöke is.

Korábbi tanulmányai elismerése mellett, a magyar Felsőoktatási törvény szerint a PhD fokozat megszerzése számára úgy volt lehetséges, ha egy disszertációt nyújt be és azt megvédi. Ez alapján került sor az „Evangélizációt szerveztünk az Isten országa terjesztése céljából” A Magyarország határain kívül élő magyar baptista közösségek missziói tevékenységének múltja, kitekintéssel a jelenre” című dolgozat elkészítésére.

A doktori dolgozat fő értéke, hogy egy mű keretei között, a korábbi összefoglalásoknál részletesebb módon tárgyalja a Magyarország határain kívül élő magyar és magyar szervezésű baptista közösségek XIX–XX. századi tevékenységét. Ezen belül vizsgálja a XX. századi határmódosítások magyar baptistákra gyakorolt hatásait, közösségeikben tapasztalt következményeit. Mindezek egy műben való összegyűjtése és párhuzamos vizsgálata itt történik meg először. A szerző által fölhasznált gazdag anyagban szép számmal találhatóak eddig még publikálásra nem került kéziratoss források.

A munkát az egyetemünk Doktori és Habilitációs Tanácsa által kijelölt bizottság elfogadta és a 2009. június 11-én sorra kerülő doktori dispután a jelölt eredményesen, „cum laude” fokozattal meg is védte.

Baráth Béla Levente

NÉMETH TAMÁS

Németh Tamás 1958-ban született Kaposváron, Németh Győző lelkipásztor és Kolozsváry Kiss Katalin agrármérnök ötödik gyermekeként. A család több generáción keresztül a mai időkig folyamatosan adott és ad lelkipásztorokat egyházunknak. Somogyjáról testvéreivel együtt a Debreceni Református Kollégium Gimnáziumába jött tanulni, teológiai tanulmányait pedig a Budapesti Teológiai Akadémián folytatta, kitűnő eredménnyel. Ennek elvégzése után ösztöndíjat kapott a németországi Münster egyetemére, ahová 15 évvel később ismét visszatért, hogy tudományos kutatásokat végezzen a keresztyén eszkatológia területén. Itthon a segédlelkési és beosztott lelkési évek után megválasztott lelkésze lett a Pócsmegyer-Leányfalusi, majd pedig a Székesfehérvári gyülekezetnek. Pályázat révén 2003-tól a Debreceni Református Kollégium Gimnáziumának vallásánára lett. Felesége is lelkész, két gyermekük van.

Lelkipásztori szolgálata mellett mindig tanított, előbb Budapesten a Diakónusképző Intézetben, majd a Pápai Teológiai Akadémián, mindkét helyen rendszeres teológiát. Tevékenyen részt vett a Doktorok Kollégiuma munkájában. Teológiai fejlődésében hazai professzorain kívül Michael Trowitzsch, Hans Helmut Esser, Heinrich Ott és Michael Beintker professzorok segítettek. Foglalkozott fundamentál-teológiai kérdésekkel, az etika területén kiemelten a Hegyi beszéddel, közel egy évtizede pedig eszkatológiával.

Komoly kutatómunkája eredményeképpen Németh Tamás vallásanár-lelkipásztor egy nagyon értékes disszertációt nyújtott be *Az ógyház eszkatológiája* címmel. Művének alcímül ezt választotta: *Az eszkatológiai gondolkodás fejlődése az ógyházban, kitekintéssel a reformációra*. Az eszkatológia mindig arra hívja föl a figyelmet, hogy a Szentírás jövőbe mutató tanítása alapján a keresztyén egyház miként haladjon a helyes cél felé. Röviden: miként válhat az ember Isten munkatársává a saját történelmének alakításában.

Németh Tamás tudományos kutatása és eredményei hiányt pótolnak, hiszen miközben a teológia egy évszázada már intenzíven foglalkozik az eszkatológiával, ennek ógyházi és ógyházi teológiai gyökerei nagyrészt feldolgozatlanul maradtak. Magyar református szempontból elsőként dolgozta föl ennek az időszaknak e témához tartozó anyagát. Munkája jelentősen hozzájárul az egyház mindenkori értelmezéséhez és népünk, nemzetünk életében végzendő hasznos szolgálathoz.

Tisztelettel javasolom, hogy Németh Tamást a tudományos kutatómunkája és eredményei alapján egyetemünk avassa *summa cum laude* minősítéssel PhD doktorává.

Gaál Botond

PAP FERENC

Pap Ferenc 1978. január 14-én született Nagykőrösön. Felsőfokú teológiai tanulmányait a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi karán végezte 1996–2001 között; párhuzamosan ugyanezen Egyetem Bölcsészettudományi Karán germanisztikát hallgatott. Segédlelkészi vizsgát 2001-ben tett, majd 2003-ban református lelkészi oklevelet szerzett. 2003 novemberében szentelték lelkésszé. 2002–2007 között segéd-, beosztott, majd intézeti lelkész Nagykőrösön.

Régi református hagyományainkhoz igazodva teológiai tanulmányait külföldi egyetemjárással egészítette ki. A 2001/2002-es tanévben Münsterben tanult és kutatott a Vesztfáliai Károly Egyetem Protestáns Teológiai Karán, ahol elsősorban Rainer Albertz professzor ószövetségi kurzusait látogatta, de vallástörténetet és újszövetségi tárgyakat is hallgatott.

Doktori Iskolába a Károli Gáspár Református Egyetemre iratkozott be. 2002–2005 között a Bibliai Teológiai és Újszövetségi Alprogramot abszolválta Dr. Herczeg Pál professzor úr szakmai irányítása mellett. Ez időtől kezdődően nevezett felsőoktatási intézményben különböző oktatói feladatokat látott el.

2008 őszén nyújtott be hivatalos kérelmet a Debreceni Református Hittudományi Egyetem Doktori Tanácsához, a doktori cselekményeket a DRHE-n kívánta lefolytatni. Kérelmét a Doktori Tanács elfogadta, és kijelölte a doktorjelölt témavezetőit. A doktori disszertáció így Hodossy-Takács Előd (Bibliai Teológiai és Vallástörténeti Tanszék) és Kustár Zoltán (Ószövetségi Tanszék) egyetemi docensek társ-témavezetése mellett nyerte el formáját.

Pap Ferenc tudományos teológiai érdeklődését nem túlzás szerteágazónak nevezni. Élénken foglalkoztatja az ókori izrael kultuszának története, a próféta; de az újszövetség kora is; a biblikus tudományterületen kívül a keresztyén liturgia és egyházi zene története és helyzete. A témavezető ezért e helyen is kifejezi reményét, hogy kutatásaira és teológiai tudományművelő tevékenységére továbbra is a nyitott személelmód lesz jellemző, és jó bizonyosságát fogja adni annak, hogy a sokrétűség nem szükségszerűen jár együtt felületességgel. Mindaz, amit eddigi eredményei alapján életútjából láthatunk ezen a téren csak pozitív várakozásainkat erősíti.

Pap Ferenc doktori disszertációja *A Templom, mint teológia. Exegetikai és kultusztörténeti kulcsok az Ez 40-48 értelmezéséhez* címmel került benyújtásra, elfogadásra, és megvédésre. A dolgozatról érdemes megjegyezni, hogy a jelölt pontosan azt írta meg, amit a címben vállalt. Nem a vonatkozó fejezetek exegézisét közli, noha a dolgozat egyértelműen árulkodik a jelölt írásmagyarázati felkészültségéről. Az ezékieli anyagra vonatkozó bevezetés után érkezünk el a tulajdonképpeni kulcsokig, itt három teológiai témát jár körül a szerző, mondhatni az ezékieli vízió apropóján. Ez a három téma: a toposz teológiája (a templom, templomkörzet kérdései), a megkülönböztetés teológiája, és az elválasztás teológiája. A munka újszerű megközelítési módjában és anyagfeldolgozási technikájában egyaránt. Talán legegyszerűbben a nyitott szemléletű teológiai írásmagyarázat kategóriába sorolhatjuk a munkát, aminek különös erőssége, hogy számtalan kapcsolódási pontra mutat rá a teológia különböző területei felé. Vagyis: van egy kulcs, ki-ki kereshet még néhány további zárat hozzá.

Hodossy-Takács Előd

PÁLFI JÓZSEF

A Bihar megyei Székelyhídon született 1967-ben. Gimnáziumi tanulmányait Nagyváradon, az akkori román nyelvű Történelem-Filológia Liceumban folytatta és fejezte be 1986-ban. Még ebben az esztendőben beiratkozhatott a Kolozsvári Egyetemi Fokú Egységes Protestáns Teológiai Intézetbe. Letöltve az egy éves katonai szolgálatot is, 1992-ben letette a lelkészi szakvizsgát, 1993-ban pedig megszerezte a lelkészi diplomát. Felesége orgona-zenetanár, három gyermekük van. A segédlelkészi idő lejárta után meghívást kapott a Sulyok István Református Főiskolára. 1999-ben a Nagyvárad-Réti református egyházközség lelkipásztorává választotta. Ettől az esztendőből kezdve részben gyülekezeti lelkészként, részben főiskolai, majd egyetemi oktatóként végezte a szolgálatát.

2000-től a Pro Universitate Partium Alapítvány kurátori tisztét tölti be mind a mai napig.

2002-ben a Nagyvárad-Réti Református Egyházközség Presbitériumával létrehozták a Csillagocska alapítványt, amely egy Református Zeneóvodát működtet 80

gyermekkel és ifjúsági Néptáncsoportokat közel 100 gyermekkel. Az alapítvány elnöki tisztét és feladatát látja el kezdettől fogva. 2007-ben pedagógiai végzettséget is szerzett. 2008-ban, a Biblia Évében a Magyar Országgyűlés Jegyzői Kara Szacsvay-Díjban részesítette a bemutatott *Várad Biblia, avagy Váradnak kegyetlen viadalok által lött török kézbe esése* című nagyszabású vár- és táncjáték megszerzéséért.

Elvégezve a Debreceni Református Hittudományi Egyetem Doktori Iskoláját, Pálfi József 2008-ban benyújtotta disszertációját *Református felsőoktatás Erdélyben* címmel. A doktori iskolában végzett kutatásának célja az volt, hogy bemutassuk az erdélyi és partiumi reformátusok valamennyi törekvését egy felsőoktatási intézmény létrehozására a reformáció kezdetétől 1872-ig, a Kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem létrejöttéig. Tehát munkája az erdélyi Universitas sorsáról szól a későbbi beteljesedésig. Hatalmas forrásanyagot tekintett át, az elcsatolt területnek szinte nem maradt olyan zeg-zuga, amelyet Pálfi József ne dolgozott volna fel. Azt vizsgálta, hogy a tudományok meghonosításával milyen szellemi erőfeszítést végeztek református őseink Erdély Európai szintre emeléséért. Aki ezt a munkát olvassa, nem lehetnek kétségei afelől, hogy az erdélyi magyarság megérdemel egy önálló magyar egyetemet.

Tisztelettel javasolom, hogy Pálfi József református lelkipásztort a tudományos kutatómunkája és eredményei alapján egyetemünk avassa *summa cum laude* minősítéssel PhD doktorává.

Gaál Botond

PÜSÖK SAROLTA

Püsök Sarolta 1971-ben született Kolozsvárt. Szilágysámsonban gyermekekedett a lelkészi család negyedik lányaként. Férje Lengyel István református lelkész, egy kislányuk van.

1989-ben érettségizett Zilahon a néhai Wesselényi Kollégium matematika-fizika osztályában. 1990-től a kolozsvári Egységes Protestáns Egyetemi Fokú Teológiai Intézet hallgatója volt, egy évet a szebeni német nyelvű tagozaton töltött. A lelkész-képesítő szakvizsgát követő esztendőben HEKS ösztöndíjasként rendszeres teológiát és filozófiát hallgatott Bázelen. 1996-ban kapta meg lelkési diplomáját.

A segédlelkési éveket követően négy évig teológiai főtitkár volt, 1999-ben tanári diplomát szerzett, majd 2000-tól a Babes-Bolyai Tudományegyetem Református Tanárképző Karának tanársegéde. Jelenleg vallásfilozófiát, vallástörténetet és bibliaismeretet tanít.

Doktori tanulmányai idején ösztöndíjasként több hetet kutatott az amerikai Northfield Kierkegaard-könyvtárában, valamint a budapesti és debreceni könyvtárakban. Gyakorta publikál szaktanulmányokat teológiai szaklapokban, valamint

tudománypszerezősítő írásokat különféle folyóiratokban. Jelentős publikációs tevékenységéből kiviláglik a rendszeres teológiai gondolkodás iránti érdeklődése és tehetsége. Foglalkozott a hitvallásokkal, az interdiszciplináris időértelmezéssel, a hitélet mibenlétével, és természetesen a sok titkot rejtő filozófus-teológus Sören Kierkegaard gondolatai fogták meg. Egyetemünk doktori iskolájában is ezzel a témával foglalkozott, rendkívüli alapossággal. Disszertációját *Sören Kierkegaard teológiájának súlypontjai* címmel nyújtotta be, mely a maga nemében egyedülálló mű nemcsak a református teológiai munkák sorában, hanem a magyar szellemi életben is. Püsök Sarolta dolgozatából megértjük, mivel járult hozzá Kierkegaard a teológiai gondolkodás fejlődéséhez. Azt is megtudjuk, miként vezetett az út a 19. századi axiómatikus teológiai gondolkodás felől a 20. századi ige-teológiához. De nemcsak a teológusok számára jelenthet értéket ez a dolgozat, hanem a filozófusok számára is, mert a dán gondolkodó teljes filozófiai életművét nem lehet és nem is szabad a teológiai gondolatai nélkül értékelni.

Tisztelettel javaslom, hogy Püsök Sarolta református lelkipásztort a tudományos kutatómunkája és eredményei alapján egyetemünk avassa *summa cum laude* minősítéssel PhD doktorává.

Gaál Botond

A német-magyar-francia közös lelkésztoábbképző tanfolyam résztvevőit fogadja a Tiszántúli Református Egyházkerület püspöke és az egyetem rektora

*Kálvin kiállítás megnyitóján, Nagykönyvtár kiállítóterme,
a Budapest Kálvin-téri református templom Róth Miksa
által készített ólomüveg ablakainak másolata,*

DR. KOCSIS ELEMÉR
NYUGALMAZOTT PÜSPÖK EMLÉKEZETE
(1926–2009)¹

Fekete Károly

Az előttünk járt nemzedék újabb tagját hívta haza a Teremtő Isten. Debreceni otthonában érte a hazahívó szó dr. Kocsis Elemér nyugalmazott püspököt 2009. május 7-én éjjel.

Dr. Kocsis Elemér 1926. május 14-én, Balmazújvárosban született. Középiskolai tanulmányait a Debreceni Református Főgimnáziumban végezte 1936–1944 között. Egyetemi tanulmányait a Debreceni Tisza István Tudományegyetem Hittudományi Karán folytatta (1944–1949). Lelkészi oklevelét 1951-ben kapta meg. Előbb Baselen, majd Erlangenben volt ösztöndíjas hallgató, ahol 1959-ben doktorált.

Hazatérve, Körösladányban és Panyolán végzett rövid lelkészi szolgálatait, 1952-től a Debreceni Református Teológiai Akadémia vallástudományi és bibliai teológiai tanszékén tanársegéd, 1954-től adjunktus.

Élete párjául Huszti Lenke pedagógust választotta. Isten egy fiú és egy leány gyermekkel áldotta meg házasságukat. Márta ügyvédként végzett és zsinati jogtanácsosként szolgálja egyházunkat, Tamás pedig Hódmezővásárhely-Újvárosban lelkipásztor.

Kocsis Elemér 1961-től lett teológiai docens, majd 1968-ban nevezték ki a rendszeres teológiai tanszék tanszékvezető tanárává. Teológiai tanársága alatt négy alkalommal volt az akadémia dékánja, majd 1977–1987 között, tíz éven át a Református Kollégium főigazgatója és a Tudományos Gyűjtemények igazgatója. A Tiszántúli Egyházkerület 1986 őszén választotta meg püspöknek. 1988–1991 között a Magyarországi Református Egyház Zsinatának lelkészi elnöke, 1991-ben az Ökumenikus Tanács elnöke volt.

Tudományos munkássága kiterjedt a vallástörténet, a bibliai tudományok, a dogmatika és az etika, ezen belül különösen is a szociáletika területére, amelyből több önálló művet és többszáz tanulmányt írt. Publikált itthon és külföldön egyaránt. A nemzetközi etikai kutatótársaság, a Societas Ethica 1970-ben fogadta tagjainak sorába.

Tudományos munkájában rendkívül jelentős bibliafordító tevékenysége. 1962–1974 között részt vett az új protestáns magyar bibliafordítás elkészítésében, melynek munkálatai közben az újszövetségi fordítóbizottság elnökeként gondozta az új protestáns bibliafordítás szövegét.

¹ A tanév során elhunyt Karasszon Dezső professzorról készült megemlékezés bővített formában, az Intézménytörténeti tanulmányok című rovatban olvasható.

Dr. Kocsis Elemér teológiai professzorként, 35 évi tanári munkássága idején lelkésznevezdékek sorát nevelte. Irányítása mellett nem csak hazai református, hanem baptista és német protestáns lelkészek is szereztek doktori fokozatot. Tevékenyen részt vállalt a lelkipásztorok tudományos továbbképzésében, a Doktorok Kollégiuma munkájában, valamint előadója és szervezője volt számos jelentős hazai és nemzetközi tudományos konferenciának.

Kollégiumi főigazgatóként tíz éven át felügyelte és gondozta a magyar kultúrának azt a kincsét, amit a debreceni Kollégium Nagykönyvtára, Egyházművészeti és Iskolatörténeti Múzeuma jelent a magyar és európai művelődéstörténetnek. 1992-ben lett tagja a Kölcsey Társaság elnökségének.

1988-ban irányítása alatt történt a Debreceni Református Kollégium 450 éves évfordulójának megrendezése. Főszerkesztője a Kollégium történetéről írt – ez idáig legteljesebb – monográfiának. Pályája alatt több nemzetközi egyházi szervezetben (Egyházak Világtanácsa, Európai Egyházak Konferenciája, Református Világszövetség) képviselte a Magyarországi Református Egyházat.

A rendszerváltás időszakának egyházi átalakulásai között azon igyekezett, hogy elinduljon a korábban szétrombolt református iskolarendszer létrehívása, talpra állítása és megerősítése.

Az Ökumenikus Tanács elnökeként 1991-ben ökumenikus istentiszteletre hívta meg II. János Pál pápát a debreceni Nagytemplomba. Részt vett a Magyar Reformátusok II. Világtalálkozójának előkészítésében, lebonyolításában és a III. Világtalálkozó 1996. évi előkészületeiben.

Dr. Kocsis Elemér kiemelkedő tudományos munkásságát, magas színvonalú bibliafordító tevékenységét és a magyar kulturális közéletben betöltött szerepét Debrecen város 1996-ban Csokonai díjjal ismerte el.

Tiszántúli gyökereire mindig büszke volt és nemes lokálpatriotizmusa élete végéig megmaradt, amelyet táplált benne a debreceni Kollégium lelkisége. Ez püspöki habitusát is meghatározta: irénikus, békességre törekvő természete, jószándéka nagy munkabírással és szorgalommal párosult. Az utolsó gyengeség is teológiai munka közben támadta meg. A halála előtti napokban éppen Zwingli és Kálvin munkásságával és gondolataival foglalkozott, készülve arra az előadásra a Nagytemplomi Gyülekezetben, amit már nem tudott megtartani. Megbékélt szívvel és az élettel betelve tért haza Urához, Jézus Krisztushoz.

Ravatalánál, 2009. május 18-án a debreceni Köztemetőben tanítványa, egykori tanszéki munkatársa és majdani püspök-utóda, Dr. Bölcskei Gusztáv hirdette a feltámadás ígét az előre meghagyott textus alapján: „Mert nekem az élet Krisztus, és a meghalás nyereség! (Fil 1,21) A Debrecen-Nagytemplomi Egyházközség nevében Vad Zsigmond esperes búcsúzott, a sírnál pedig Szász Barnabás ny. lelkipásztor szolgált.

JUBILEUMI DIPLOMÁSOK

Rubin diplomások (70 éve végzettek)

KÉZY GYÖRGY 1916. május 13-án született a Bihar megyei Feketetőton, Kézy Ignác helyi később fehérgyarmati református lelkész és Kacsó Zsuzsanna gyermekeként. Iskoláit Fehérgyarmaton kezdte, majd 8 év gimnáziumot a Debreceni Református Kollégiumban végzett. 1934 és 1938 között végezte el a teológiát a Debreceni Magyar Királyi Tisza István Tudományegyetem Hittudományi Karán, ahol 1938. szeptember 17-én tett első lelkészkepesítő vizsgát. Második lelkészkepesítő vizsgáját 1940. október 12-én már, mint fehérgyarmati káplán tette le. Fehérgyarmaton 1938-tól 1944-ig káplánkodott sógora, Szabó Tibor lelkész mellett. 1944-től 1950-ig Mátészalkán beosztott lelkész volt Kincses Endre mellett, közben 1944–46-ban tábori lelkészként szolgált és hadifogságban is volt. 1950-ben a milotai gyülekezet hívta meg lelkészének, s nyugdíjba vonulásáig, 1990-ig 40 éven át szolgált Milota lelképásztoraként. 1991-től Székesfehérváron, majd 2007-től Budapesten, a Schweitzer Albert Szeretetotthonban él.

Gyémánt diplomások (60 éve végzettek)

GÉCZY TIHAMÉR 1923. január 10-én született Nagyberegen. 1948-ban abszolválta, első lelkészkepesítő vizsgát gyülekezeti elfoglaltság miatt 1948 szeptembere helyett 1949 januárjában tett. A második lelkészkepesítő vizsgát ugyanezen év szeptemberében tette le. 1949-től Csaholcon volt lelkész. 1952-től a szatmári egyházmegye lelkészi főjegyzője lett. Lelkészi szolgálatát Mátészalkán folytatta és a szatmári egyházmegye esperesi tisztének volt várományosa. Ehelyett az 1956-os események miatt Tépére kellett mennie, ahol 6 évig szolgált családjával. Ezután Báránra került, itt 20 évet töltött lelkészi szolgálatban. Szolgálat utolsó 10 évében a Hajdúböszörmény-Bocskai téri gyülekezet lelképásztora volt. Ezen idő alatt az egyházmegye lelkészi főjegyzői tisztét is betöltötte, s egy rövidebb ideig esperesi szolgálatot is végzett. Lelkészi szolgálat idején, és nyugdíjba vonulása után is gyakran hívták evangélizációs szolgálatra, főleg Kárpátalján tevékenykedett. Isten kegyelméből még ma is szolgál, ha felkérlik.

SZÉCSI ANDRÁS 1924. március 29-én született Laskodon. Középkorában a Soli Deo Gloria Diákmozgalom tagja lett. Teológus korában már előadásokat tartott seniorként a balatonszárszói alkalmakon. 1948 szeptemberében tett

első lelkészképesítő vizsgát. Segédlelkész a Debrecen-Mesterutcai és a Debrecen-Homokkerti egyházközségekben volt. Konventi ifjúsági lelkész volt a Tiszántúlon. Lelkipásztorként szolgált Hermánszegen, Létavértesen, Hosszúpályiban és Debrecen-Józsán. A szatmári egyházmegyében tanulmányi előadó és tanácsbíró, a debreceni egyházmegyében tanulmányi előadó, sajtóügyi-, ökumenikai előadó és tanácsbíró volt. Gyakran szolgált előadásokkal különböző konferenciákon, lelkészgyűléseken, presbiteri tanfolyamokon, és határon túli gyülekezetekben: Erdélyben, Kárpátalján, Délvidéken. Kárpátalján az évenkénti hetes bibliaiskola szervezője, gazdájaként is tevékenykedik. Tudományos munkát is végzett. A gyülekezetekben helytörténettel foglalkozott, cikkei, írásai nagyobb terjedelmű dolgozatai különböző egyházi és világi sajtóban jelentek, jelennek meg. 1500 oldalas dolgozatot írt a 150 zsolttár magyarázata címmel, melynek kivonatai a határon túli sajtóban is megjelentek. Jelenleg a Doktorok Kollégiuma Ökumenikai-, Nyelvi- és Irodalmi Szekciójának tagja.

Arany diplomások (50 éve végzettek)

ARANYOS ZOLTÁN 1934. június 16-án született Debrecenben. 1953 és 1958 között volt a Debreceni Református Theológiai Akadémia hallgatója. Első lelkészképesítő vizsgájának letétele után zsinati ösztöndíjasként a bonni egyetemen tanult tovább. Hazatérése után évekig intézményünk társadalomtudományi tanszékének oktatójaként és német nyelvi lektoraként tevékenykedett. 1970-ben – a *ius promovendi* jogának visszanyerése után – doktori fokozatot is itt szerzett „*Egyház és felelősség az Újszövetségben*” címmel benyújtott disszertációjával. 1966/67-ben előadója, majd 1967–1972 között titkára volt a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának. 1972/73-ban a Bensheimban (Németország) a Felekezettudományi Intézet vendégkutatója volt. Hazatérése után egyházunk által létrehozott felekezettudományi intézet igazgatója lett, majd különböző zsinati tisztségeket töltött be. Így volt a tanulmányi osztály, a zsinati iroda vezetője és zsinati háznagy is. 1979-től zsinati tanácsos, majd 1987-től zsinati főtanácsos lett. Ezzel párhuzamosan elnökségi tagja volt az Országos Béketanácsnak és résztvevője Keresztyén Békekonferenciának. A 70-es, 80-as években különböző nemzetközi egyházi szervezetek vezető tisztségeire is megválasztották. Így évekig volt az Európai Felekezettudományi Munkaközösség elnöke, az Európai Egyházi Újságírók Szervezete elnöke és az EVT Kommunikációs Bizottságának tagja. 1991 és 1994 között a Honvédelmi Minisztérium főtanácsosaként a protestáns tábori lelkészi szolgálat újraindításában vállalt szerepet.

IRLANDA SÁNDOR 1933. december 29-én született Magyarcsanakdon. Elemi iskolai tanulmányait szülőfalujában és Öcsödön végezte. Gimnáziumba Mezőtúron, Szegeden és a Debreceni Református Kollégium Gimnáziumban járt. Teológiai tanulmányokat 1952 és 1957 között, a Debreceni Református Theológiai Akadémián folytatott. Segédlelkész volt Ibrányban és rövid ideig Tiszafüreden. Miután nézet-

eltérésbe került a korabeli egyházkormányzattal 1959. február 10-én rendelkezési állományba helyezték. Előbb segédmunkásként, majd felsőfokú technikum elvégzése után vezetőként dolgozott Miskolcon az építőiparban. Miután 1989-ben sor került egyházi rehabilitációjára feleségével együtt a Kisgyőri gyülekezetben végzett lelkipásztori szolgálatokat.

SZABÓ DÁNIEL 1934. június 3-án született Hejőcsabán. Teológiai tanulmányait 1952-ben kezdte meg, 1957-ben kápláni vizsgát tett (vizsgadolgozatának címe: *Walter Lúthi igehirdetése*). 1958-ban jelentkezett második lelkészképesítő vizsgára, azonban *Arany János etikája* című diplomamunkáját politikai okokból nem fogadták el, ezért lelkészi vizsgát nem tehetett. Nyugdíjba vonulásáig a vendéglátóiparban dolgozott Miskolcon, közben a Vendéglátóipari Főiskolán szerzett diplomát. A kommunista diktatúra idején nem hivatalos keretek között gyakorolta hivatását. Aktív szerepet vállalt a diktatúrák által üldözött lelkészek és egyháztagok támogatásában Magyarországon, Erdélyben és Kárpátalján. 1990-ben a Magyarországi Református Egyház rehabilitálta A rendszerváltás után meghatározó szerepet játszott a Kárpátaljai Református Egyház missziói munkájának megszervezésében, különösen is az iskolarendszer kialakításában, valamint a Sárospataki Református Kollégium gimnáziumi és akadémiai tagozatainak újraindításában. Folyamatosan folytat missziói munkát az északkelet-magyarországi cigány közösségek körében.

1990-2002 között a Tiszáninneri Református Egyházkerület főgondnoka, 1997-2002 között a Magyarországi Református Egyház Zsinata alelnöke. A Magyar Református Presbiteri Szövetség, a Magyar Evangéliumi Aliansz és a Wycliffe Bibliafordítók Egyesület elnöke, a Sárospataki Református Teológiai Akadémia tiszteletbeli tanára. 1997-ben az amerikai Montreat College (Montreat, NC, USA) díszdoktorává avatta.

ZÁGONYI KORNÉL 1958 őszen tette le első lelkészképesítő vizsgáját. Segédlelkészi szolgálatát a zempléni egyházmegyében, Cigádon kezdte. 1962-től szolgálati helyei: Viss, Kenézlő, Erdőbénye. 1963-ban szentelték lelkésszé Miskolcon. 1979-től a nyírségi egyházmegyében Mérken és Tiborszálláson szolgált, ahol 1985-ben templomot is építtetett. Gyülekezetéből több lelkipásztor került ki. 42 év szolgálat után 2000 nyarán ment nyugdíjba. Jelenleg Mátészalkán él, az ottani gyülekezet tagja.

CITERAKÖRÜNK „KIVÁLÓ” MINŐSÍTÉSE

Gaál Izabella

A Debreceni Református Hittudományi Egyetem Citeraköre a legmagasabb, azaz „KIVÁLÓ”, minősítést ért el területi szinten a KÓTA, Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége által népzenei együttesek, kisegyüttesek, valamint énekes és hangszeres szólisták számára meghirdetett térségi minősítő hangversenyen, Szeghalmon, 2009. november 14-én.

Az egyetem citeraköre két éve alakult az egyetem internátusának szervezésében. Vezetőjük Hajdú Ágota tanárnő. A citerakör tagjai a népdalokat szerető és a hagyományőrzést fontosnak tartó diákok, akik lelkipásztoroknak készülnek. Szerepeltek már istentiszteleteken Ramocsaházán, Tiszacsegén, Pocsajban, valamint rendezvényeken a tépei óvodában, Nyíregyházán az egyházmegyei találkozón és az egyetem kárpátaljai diákjai javára szervezett jótékonyági estjén. Jelenleg két csoport tanul citerázni, egy kezdő és egy haladó. Az utóbbi csoport vett részt a minősítő hangversenyen, hogy felmérje, milyen szintre jutott már el és eldöntse, mi is legyen a következő lépés, milyen irányban fejlessze tudását.

Amint az a KÓTA honlapján is olvasható, a minősítés az énekes és hangszeres népzenei hagyományok őrzését és élményszerű továbbadását szolgálja és értékeli. A zsűri tagjai országosan elismert népzenei szakemberek. A népzenei minősítón a szólisták és az együttesek, a KÓTA minősítési kiírása, és a helyi szervezők által közzétett felhívás alapján, önkéntesen vesznek részt. A minősítés három szinten zajlik, amelyek feltételezik és kiegészítik egymást. A szakmai fokozattal nem rendelkező szólisták és együttesek térségi szinten kapcsolódhatnak be a minősítő rendszerbe. A területi minősítón „Dícséretes” vagy „Kiváló” fokozatot elért szereplők kérhetnek országos minősítést. A harmadik szint a KÓTA Országos Népzenei Gála szint, ahol „Aranypáva díjjal vagy „Aranypáva nagydíjjal” jutalmazták a legjobbakat.

Az elért eredményből is látszik, hogy a citerakör és vezetője remek munkát végeztek. Az eredmény azonban túl mutat önmagán. A nagyszerű szakmai eredmény mellett kiválóra vizsgáltak a citerázó diákok a közösségteremtésben és a népzene terjesztésében. A mai Magyarországon, ahol mindenféle külföldi zene is egyre nagyobb mértékben jelen van, nagy szolgálatot tesznek azok, akik visszanyúlnak a tiszta forráshoz, akik az örömteli zenéléssel fel tudják hívni mások figyelmét is arra, hogy a népzene nem elavult, amivel csak az idősebb korosztály múlatja az időt, hanem olyan zene, amelyet sehol máshol nem játszanak, amely ideköt bennünket a gyökereinkhez, és amelyet a fiatalok is szívesen művelnek, ezáltal erősítve nemzeti önazonosságunkat.

VI. ADATTÁR

A DEBRECENI REFORMÁTUS HITTUDOMÁNYI EGYETEM
NAPPALI TAGOZATOS HALGATÓINAK NÉVSORA
A 2008/2009. TANÉVBEN

I. évfolyam

Teológia szak-lelkész szakirány:

1. Balogh Róbert	13. Máté Richárd
2. Csikai Attila	14. Mészáros Edit
3. Dancs Imre	15. Molnár Máté
4. Fekete Dániel	16. Sütő Dóra
5. Gonda Viktor	17. Svantner Gergő
6. Kádas Richárd László	18. Szentpéteri Ivett
7. Kis Dávid	19. Szilágyi János
8. Kovács Ilona	20. Uzsoki András
9. Kovács Kinga	21. Varga Zsófia Judit
10. Lovász Márton	22. Vida Máté
11. Lucski Márta	23. Zsoldos Eszter
12. Máté Csaba Sándor	

Teológia szak:

1. Bálint István	7. Máthé Tünde
2. Dohi-Vilhem Arnold	8. Paulusz Anikó
3. Eperjesi András	9. Sohajda Gábor
4. Fazakas Márk	10. Szabó Renáta
5. Kala Noémi Katalin	11. Viltskó Ádám
6. Kovács György	

Katechéta-lelkipásztori munkatárs:

1. Farkas Gyöngyi	3. László Hedvig
2. Gál Lilla	

Minor:

1. Szőke Zsófia Zsuzsanna

II. évfolyam

Teológia szak- lelkész szakirány:

1. Battyányi Zsolt	15. Magyar Csanád
2. Bencze-Kádár Bertold	16. Magyar Ildikó
3. Bedekovics Péter Pál	17. Mértén Nikoletta
4. Cip Szergej	18. Nagy Zsuzsanna Eszter
5. Demeter Zoltán	19. Németh Izabella
6. Fekete Lajos Péter	20. Paczári András
7. Hurja Bettina Valéria	21. Pap Dorottya Tünde
8. Juhász Katalin	22. Papp Éva Adrienn
9. Kaszaniczki Csongor-Gergő	23. Petróczi Szabolcs
10. Kállai Imre	24. Petrov Anita
11. Kiss Zsombor Botond	25. Repelik Gábor
12. Kocsis Ádám	26. Rigó Máté Adrián
13. Kozma Krisztina	27. Szikszai Erzsébet
14. Laskoti Zoltán	

Teológia szak:

1. Fodor József Benjámin	2. Lukács Beáta

Katechéta-lelkipásztori munkatárs:

1. Balázs Annamária	5. Csipes Zsófia
2. Boldog Anna	6. Pálfi Viktória
3. Boros Ágnes	7. Szabó Fruzsina
4. Buzási Katalin	

Minor:

Kánya Gergely

III. évfolyam

Teológia szak- lelkész szakirány:

1. Bodnár Márta	9. Kovács Tibor
2. Bugyi Viktória	10. Lakatos Edina
3. Dénes Ágota	11. Nyeső Ágnes
4. Farkas Zsuzsanna	12. Ottenberger Balázs
5. Illés László	13. Peleskey Miklós Péter
6. Kiss Péter	14. Perpék István
7. Kovács Gergő	15. Péter-Szarka László
8. Kovács Márta	16. Szabó Attila István

17. Szabó Pál	19. Uszkai Noémi
18. Szűcs Johanna	

Teológia szak:

1. Jurcsisin András

Katechéta-lelkipásztori munkatárs:

1. Czirják László	5. Lovas Anett Csilla
2. Csire Annamária	6. Molnár Mónika
3. Fodor Valéria	7. Révész Éva
4. Kovács Tímea	8. Tóth Klára Zsuzsanna

IV. évfolyam**Teológia szak- lelkész szakirány:**

1. Andrassy Gergely	10. Magyar Katalin
2. Balogh Milán	11. Miklós László
3. Bakó László	12. Oláh Erika
4. Bihari József	13. Séra Borbála
5. Farkas Tibor	14. Simkó Erzsébet Zsanett
6. Gazdag Edit	15. Szilágyi Krisztina Sára
7. Gégyényi Béla	16. Szécsi Éva
8. Gerő Mariann	17. Varga Viktória
9. Kacsora Szabolcs	18. Zabolai Enikő Orsolya

Teológia szak:

1. Kiss Elvira	2. Tárnok Dávid

Vallástanár szak:

1. Bíró Viktória	5. Gombos Noémi
2. Bojti Éva	6. Iván Éva
3. Dávid Éva	7. Kopasz Margaréta
4. Gazda Márta	8. Veres Ilona

V. évfolyam**Teológia szak- lelkész szakirány:**

1. Barta-Nyíri Noémi	19. Kocsis Zsuzsanna
2. Bélbász-Szücs Andrea	20. Komor Csaba
3. Bertha Zoltán	21. Kormány László
4. Bodnár Máté	22. Lakó István
5. Bogyai Kis Áron	23. Moldván Edit
6. Bokor Anikó	24. Molnár Szabolcs
7. Czeglédi Péter Pál	25. Nagy Péter
8. Csomós János	26. Pál László
9. Drabik Rózsa	27. Petró József
10. Ficzer Csilla	28. Pusztai Judit
11. Gilicze-Tiba Marianna	29. Seres Gabriella
12. Illés Éva	30. Soltész Orsolya
13. Jánvári Béla	31. Szabó Richárd
14. Juhász Norbert	32. Szerdi András
15. Károlyi József	33. Szilvási Beáta
16. Kasó Viktória	34. Tóth László
17. Kóczyán Viktória	35. Varga Sándor
18. Kocsis Áron	36. Zeke Zsuzsa

Teológia szak:

1. Bellai Zoltán	3. Zimányi Márta
2. Csoma Annamária	

Vallástanár szak:

1. Balázs Livia	8. Lovászné Papp Georgina
2. Bokross Márta	9. Magyar Balázs
3. Búdi Anett	10. Péter Katalin
4. Homoki Anna	11. Pesti Anita
5. Jenei Éva	12. Tamaska Mónika
6. Jenei Péter	13. Templom Mária
7. Kiroi Eszter	14. Tihor Melinda

VI. évfolyam

Teológia szak- lelkész szakirány:

1. Arany Tímea	11. Kupai-Szabó Tímea
2. Bakó Katalin	12. Nagy István Károly
3. Barta Ferenc	13. Németh Áron
4. Bogáti Attila	14. Stefán Zoltán
5. Csizmadia Tibor	15. Szabó Béla
6. Csomós Lídia	16. Szücs Hajnalka
7. Dajka Csaba	17. Szvoren Attila
8. Gergely Tamás	18. Varga Olga
9. Kovács Gyula	19. Victor László
10. Kupai-Szabó Kornél	

2009. évben I. Lelkészképesítő vizsgát tettek:

1. Barta –Nyíri Noémi	13. Kóczyán Viktória
2. Bélbász-Szücs Andrea	14. Kocsis Áron
3. Bertha Zoltán	15. Kocsis Zsuzsanna
4. Bodnár Máté	16. Komor Csaba
5. Bokor Anikó	17. Lőrincz Ernő
6. Czeglédi Péter Pál	18. Moldván Edit
7. Drabik Rózsa	19. Nagy Péter
8. Ficzer Csilla	20. Pusztai Judit
9. Gilicze-Tiba Mariann	21. Szabó Richárd
10. Jánvári Béla	22. Szerdi András
11. Kálmánné Szilvási Beáta	23. Zeke Zsuzsa
12. Kasó Viktória	

2009. évben II. Lelkészképesítő vizsgát tettek:

1. Arany Tímea	10. Kupai-Szabó Tímea
2. Bakó Katalin	11. Nagy István Károly
3. Barta Ferenc	12. Németh Áron
4. Bogáti Attila	13. Stefán Zoltán
5. Csizmadia Tibor	14. Szabó Béla
6. Csomós Lídia	15. Szücs Hajnalka
7. Gergely Tamás	16. Szvoren Attila
8. Kovács Gyula	17. Varga Olga
9. Kupai-Szabó Kornél	18. Victor László

2009. évben Teológia szak záróvizsgát tett:

1. Csoma Annamária

2009. évben Vallásstanári Záróvizsgát tettek:

1. Búdi Anett	6. Koncz-Vágási Katalin
2. Csizmadia Tibor	7. Magyar Balázs
3. Hatvani Tamás (Szeged)	8. Tári Edit
4. Jenei Éva	9. Tihor Melinda
5. Jenei Péter	

2009. évben Katekéta-lelkipásztori munkatárs szak záróvizsgát tettek:

1. Csire Annamária	3. Lovas Anett Csilla
2. Kovács Tímea	4. Révész Éva

2009. évben Valláspedagógus szak záróvizsgájára jelentkeztek:

1. Dráviczki Csaba	2. Nyakasné Zihor Enikő

Zsinati ösztöndíjasok a 2008/2009. évben:

1. Mike Martin, Genf	2. Sipos Péter, Belfast

A DOKTORI ISKOLA
BEIRATKOZOTT ÉS VÉGZŐS HALLGATÓI

A Doktori Iskola beiratkozott és végzős hallgatói

Nappali tagozat:

I. évfolyam:

1. Koncz-Vágási Katalin	3. Pótor Áron
2. Kustár György	

II. évfolyam:

1. Iszlai Endre	3. Krasznay Mónika
2. Bartha Ádám Attila	

III. évfolyam:

1. Hotorán Gábor	3. Somogyi Márta
2. Kovács Krisztián	4. Nagy Gábor

Levelező tagozat:

1. Máthé-Farkas Zoltán	6. Kovács Zoltán
2. Molnár Erzsébet	7. Péter Csaba
3. Szatmári Emília	8. Rácsok Gabriella
4. Czagány Gábor	9. Thoma László
5. Kasza Ida	

Abszolutóriumot szereztek:

1. Sóreg Norbert – levelező tagozat
2. Horsai Ede – levelező tagozat
3. Sójajda Levente – nappali tagozat

Egyetemünk új doktorai

Borsi Attila

Tudományág: Rendszeres teológia
Disszertáció címe: A megigazulás tana és a posztmodernitás
Témavezető: Dr. Gaál Botond

Hanula Gergely

Tudományág: Újszövetségi teológia
Disszertáció címe: Bibliikus exegézis Chrysostomos János evangéliumához írt homíliáiban
Témavezetők: Dr. Peres Imre, Dr. Marjovszky Tibor,
 (Dr. Lenkeyné Dr. Semsey Klára)

Hecker Róbert

Tudományág: Gyakorlati teológia és bibliai tudományok
Disszertáció címe: Az autokeirikus motiváció- és vízióközvetítés mint lelkipásztori és gyülekezetvezetői feladat
Témavezető: Dr. Kustár Zoltán

Németh Tamás

Tudományág: Rendszeres teológia
Disszertáció címe: Az ógyház eszkatológiája
Témavezető: Dr. Gaál Botond

Pap Ferenc

Tudományág: Ószövetségi bibliai teológia és vallástörténet
Disszertáció címe: Templom mint teológia (Exegetikai és kultusztörténeti kulcsok az Ez 40-48 értelmezéséhez)
Témavezetők: Dr. Hodossy-Takács Előd, Dr. Kustár Zoltán

Pálfy József

Tudományág: Rendszeres teológia
Disszertáció címe: Református felsőoktatás Erdélyben (Universitas-sors a reformációtól a Kolozsvári Tudományegyetemig)
Témavezetők: Dr. Gaál Botond, Dr. Fazakas Sándor

Püsök Sarolta

Tudományág: Rendszeres teológia
Disszertáció címe: Søren Kierkegaard teológiájának súlypontjai
Témavezető: Dr. Gaál Botond, Dr. Fazakas Sándor

Mészáros Kálmán

Tudományág:

Egyháztörténet

Disszertáció címe:

„Evangélizációt szerveztünk az Isten országa terjesztése céljából”. A Magyarország határain kívül élő magyar baptista közösségek missziói tevékenységének múltja, kitekintéssel a jelenre

Témavezető:

Dr. Baráth Béla Levente

Honosított doktori oklevelet kapott:

Farkas Edina

Füsti-Molnár Szilveszter

Gonda László

Doktoravató egyetemi közgyűlés, Díszterem, 2009. 06. 16.

Szemináriumi folyosó, 2009. 03. 10.

CÍMTÁR ÉS OKTATÓI ADATTÁR
(A 2010-es állapot szerint)

Rektori Hivatal és munkatársai

REKTORI HIVATAL

4026 Debrecen, Kálvin tér 16.

Tel.: 06-52/516-820

Fax: 06-52/516-822

e-mail: rektori@drhe.hu

DR. HABIL. FAZAKAS SÁNDOR

rektor

E-mail: fazakass@drhe.hu

DR. HABIL HODOSSY-TAKÁCS ELŐD

rektorhelyettes

E-mail: takacse@drhe.hu

HADHÁZI ÉVA

hivatalvezető

E-mail: hadhazie@drhe.hu

Telefon: 06-52/516-820

JENEI ZOLTÁNNÉ

E-mail: jeneine@drhe.hu

Telefon: 06-52/516-821

DR. KUSTÁR ZOLTÁNNÉ

E-mail: kustarm@drk.hu

Telefon: 06-52/516-970

SZABÓ ZSUZSANNA

E-mail: szabozs@drk.hu

Telefon: 06-52/516-866

ERASMUS INFORMÁCIÓS PONT

Erasmus koordinátor: Gonda László

E-mail: gondal@drhe.hu

Telefon: 06-52/516-833

Szoba: I/132

DOKTORI ISKOLA

Azonosítója: D 133
Tudományterülete: hittudományok
Vezetője: Dr. habil. Gaál Botond (MTA doktora)
Titkára: Dr. Baráth Béla Levente
Ügyintéző: Dr. Kustár Zoltánné
Tel.: 06-52/516-970
e-mail: kustarm@drk.hu

TANSZÉKEK ÉS KUTATÓINTÉZETEK

*Ószövetségi tanszék ,
Ószövetségi Kutatóintézet*

DR. HABIL. KUSTÁR ZOLTÁN
egyetemi tanár, tanszékvezető
E-mail: kustarz@drhe.hu
Honlap: www.drhe.hu/oktatok/kustarzoltan
Munkahelyi telefon: 06-52/516-827 (11827-es mellék)
Szoba: 144

Újszövetségi tanszék

D. DR. HABIL. PERES IMRE
egyetemi tanár, tanszékvezető
E-mail: peres.theoluni@drhe.hu
Honlap: www.drhe.hu/oktatok/peresimre
Munkahelyi telefon: 06-52/516-829 (11829-es mellék)
Szoba: 126

DR. KÓKAI NAGY VIKTOR
egyetemi adjunktus
E-mail: kokai.nagy.viktor@sziget.hu
Munkahelyi telefon: 06-52/516-829 (11829-es mellék)
Mobil: 06-20/921-44-66
Szoba: 126

*Bibliai Teológiai és Vallástörténeti tanszék,
Sephoris Bibliai Régészeti és Posztbiblikus Zsidó Irodalmi Kutatóközpont*

DR. MARJOVSZKY TIBOR
egyetemi docens, tanszékvezető
E-mail: balkenbrei@drhe.hu

DR. HABIL. HODOSSY-TAKÁCS ELŐD
egyetemi docens
E-mail: takacse@drhe.hu
Honlap: www.drhe.hu/oktatok/hodossytakacselow
Munkahelyi telefon: 06-52/516-832 (11832-es mellék)
06-52/516-820 (11820-as mellék)
Szoba: 131, (rektorhelyettesi szoba: 112)

*Dogmatikai tanszék,
Hatvani István Teológiai Kutatóközpont*

DR. HABIL. GAÁL BOTOND (MTA doktora)
egyetemi tanár, tanszékvezető
E-mail: bgaal@drk.hu
Honlap: www.drhe.hu/oktatok/gaalbotond, www.drk.hu/bgaal
Munkahelyi telefon: 06-52/516-830 (11830-as mellék)
Szoba: 128

Dr. KOVÁCS ÁBRAHÁM
egyetemi adjunktus
E-mail: abraham.kovacs@ptsem.edu
Honlap: www.drhe.hu/oktatok/kovacsabraham
Munkahelyi telefon: 06-52/516-962 (11962-es mellék)
Szoba: 130

*Szociáletikai és Egyházzociológiai tanszék,
Szociáletikai Intézet
Kelet-Közép Európai Karl Barth Kutatóintézet*

DR. DR. H.C. BÖLCSKEI GUSZTÁV
egyetemi tanár, tanszékvezető
Honlap: www.drhe.hu/oktatok/bolcskeig
Munkahelyi telefon: 06-52/412-459
Szoba: Püspöki Hivatal

DR. HABIL. FAZAKAS SÁNDOR
egyetemi tanár
E-mail: fazakass@drhe.hu
Honlap: www.drhe.hu/oktatok/fzakassandor
Munkahelyi telefon: 06-52/516-826 (11826-os mellék)
Szoba: 118, (Rektori szoba: 111)

DR. FERENCZ ÁRPÁD
egyetemi adjunktus, intézetvezető
E-mail: ferencza@drhe.hu
Honlap: www.drhe.hu/oktatok/ferenczarpad
Munkahelyi telefon: 06-52/516-906, (11906-os mellék)
Szoba: 143

*Egyháztörténeti tanszék,
Közép-európai Reformáció és Protestantizmus Történeti Kutatóintézet*

DR. HABIL. HÖRCSIK RICHÁRD (CSC)
egyetemi tanár, tanszékvezető
E-mail: richard.horcsik@parlament.hu
Honlap: www.drhe.hu/oktatok/horcsikrichard
Munkahelyi telefon: 06-52/516-831 (11831-es mellék)
Mobil: 06-20/4999-518
Szoba: 124

DR. BARÁTH BÉLA LEVENTE
egyetemi docens
E-mail: barathb@drhe.hu
Honlap: www.drhe.hu/oktatok/barathbela
Munkahelyi telefon: 06-52/516-825 (11825-ös mellék)
Szoba: 124

DR. HABIL. MOLNÁR JÁNOS
egyetemi docens, a DRHE Teológiai Szakkönyvtár vezetője
E-mail: janos@reformatus.szeged.hu
Honlap: www.drhe.hu/oktatok/molnarjanos
Munkahelyi telefon: 06-62/420-965
Szoba: 110

*Gyakorlati Teológiai tanszék,
Katechetikai Központ
Liturgiai Kutatóintézet*

DR. HABIL. FEKETE KÁROLY
egyetemi docens, tanszékvezető
E-mail: feketek@drhe.hu
Honlap: www.drhe.hu/oktatok/feketekaroly
Munkahelyi telefon: 06-52/516-828 (11828-as mellék)
Szoba: 125

DR. BODÓ SÁRA

egyetemi docens

E-mail: bodos@drhe.hu

Honlap: www.drhe.hu/oktatok/bodosara

Munkahelyi telefon: 06-52/516-854 (11854-es mellék)

HORSAI EDE

egyetemi adjunktus

E-mail: horsai@freemail.hu, horsaiede@gmail.hu

Honlap: www.drhe.hu/oktatok/horsaiede

Munkahelyi telefon: 06-52/516-854 (11854-es mellék)

Szoba: Fsz/6 „Katechetikai Központ”

Missziói és Felekezettudományi tanszék

DR. GAÁL SÁNDOR

egyetemi docens, tanszékvezető

E-mail: gaals@drhe.hu

Honlap: www.drhe.hu/oktatok/gaalsandor

Munkahelyi telefon: 06-52/516-963 (11963-as mellék)

Otthoni telefon: 06-42/352-415

Szoba: 132

DR. GONDA LÁSZLÓ

egyetemi docens

E-mail: gondal@drhe.hu

Honlap: www.drhe.hu/oktatok/gondalaszlo

Munkahelyi telefon: 06-52/516-833 (11833-as mellék)

Mobil: 06-70/524-5214

Szoba: 132

Nyelvi lektorátus

GAÁL IZABELLA

lektorátus-vezető

E-mail: izabella_gaal@yahoo.com

Honlap: www.drhe.hu/oktatok/gaalizabella

Munkahelyi telefon: 06-52/516-849 (11849-es mellék)

Szoba: 133

BALOG MARGIT
nyelvi lektor
E-mail: balogm@drhe.hu
Honlap: www.drhe.hu/oktatok/balogmargit
Munkahelyi telefon: 06-52/414-744(11970)
Mobil: 06-30/238-8041
Szoba: 134

Óraadó tanárok a 2008/2009-es tanévben

ARANY ERZSÉBET

BERKESI SÁNDOR

CSORBA GERGŐ

KOVÁCS KRISZTIÁN

KOVÁCSNÉ CZINKU KATALIN

KUSTÁR GÁBOR

DR. MOLNÁR PÁL

DR. SZABADI ISTVÁN

SZŰCS ZOLTÁNNÉ

VII. KÉPTÁR

Tanévnyitó egyetemi közgyűlés, tanári kar és az első éves hallgatók fogadalomtétele, Oratórium, 2008. 09. 07.

*Tanévnyitó egyetemi közgyűlés az Oratóriumban,
jubileumi diplomák átadása, 2008. 09. 07.*

Tanévkezdő csendesnapok, Vizsoly, 2008. 09. 14.

*Együttműködési megállapodás aláírása a Kolozsvári Protestáns
Teológiai Intézet és a DRHE között, Ülésterem, 2008. 11. 06.*

Adorjáni Zoltán, Fazakas Sándor, Rezi Elek

Dr. Balogh Csaba, Dr. Molnár János, Dr. Baráth Béla, Prof. Hörcsik Richárd

Az egyetem oktatói és a díszdoktorok, Ülésterem, 2008. 11. 06.

Doktori Tanács tagjai és az új doktorok, Ülésterem, 2009. 06. 16.

Prof. Gaál Botond, Díszterem, 2009. 06. 16.

Czeglédy emlékülés és doktoravató, Díszterem, 2009. 06. 16.

*Czeglédy Sándor professzor (1909–1998) portréja
(Olajfestmény, Bogdándy György, 2009)*

Fotó: Baráth Balázs Áron

Coetus Theologorum, Nádasdaróc, 2009. 07. 16.